

AARBOG 1953

D. S. K. Aarbog 1953

Udgivet af:

Foreningen af dansksindede sønderjydske Krigsdeltagere 1914-18

ved

Johs. Clausen A. P. Møller J. Andersen H. Hunger

Eftertryk kun med D. S. K.'s Tilladelse

INDHOLD

Minoritetsbefolkningens stilling under en krig	6
En Luftskipper fortæller	8
Soldateroplevelser før og under Verdenskrigen 1914-18	17
»Ha! - Gule Ærter« - og jeg var kureret	22
Harejagt bag Fronten	23
En Sønderjydes Klagesang under Krigen (1914-18)	23
Krigsfrivillig	34
Paa fremmed Tunge	26
Grænsevagt ved Kongeaaen	27
Paa østfronten	31
Over Højbroen ved Rensborg	32
To Venner	33
Krig - Kammeratskab - Venner for Livet	34
Et Minde fra Slaget ved Marnefloden	38
Til Parade paa Kejser Wilhelms Fødselsdag den 27. Jan. 1916	39
Revolution	40
Den tykke var ikke helt heldig - og andet	44
Erindringer fra min Soldatertid	45
Den eksklusive Bataillon	47
Gasalarm -!	49
En 86'er fortæller gamle Minder	50
Paa Hospital uden at være sygemeldt	54
Et opofrende Arbejde for Krigsfangerne	56
Bekendelser og Tilstaaelser	56
Johanne Marie Ohrt	59
Det sidste Brev fra Fronten	62
Kodesprog over Grænsen	63
Fortæl, Kammerat! ..	63
Ære være deres Minde	82

Broen over Gejlåa

Oksevejen, den gamle Hovedfærdselsaare gennem Jylland fra Viborg til Dannevirke, hvor den føres over Gejlåa i Nærheden af Bommerlund.

Gejlåabroen er bygget 1770'erne. Den ligger i Dag ensom og forladt, men som et Vidnesbyrd om Fortidens vældige Trafik paa den sagnomspundne historiske Oksevej.

Den gamle Vej

Langs Jyllands brede ås,
 hvor bakke landets sorte muld
 fortaber sig i hedens brune sand,
 hvor skovens ranke søjlehal
 blir' til et blæst og krøblet krat,
 hvor jordens vande deler sig
 og å og bæk går hver sin vej
 til Østersø og Vesterhav,
 dér går en gamrnel vej.

Fra nord til syd,
 fra syd til nord,
 i tusind slyng,
 i stigning og i fald,
 den drager sig et vældigt spor
 i digt, i sang, i sagn
 fra Cimbrertog til Danevirkes fald.

En A l f a r vej,
 hvor tusind slægters travle færd,
 i hverdags tunge slid
 med piskesmæld bag studeflok,
 på hesteryg, i handelsvogn,
 i medgangstid, imodgangstid,
 i fest, i sorg,
 har bygget vejen mil for mil,
 og dermed bygget Danmarks hus.

En K o n g e vej,
 fra ting til ting,
 fra Viborg og til Løgpold.
 Her fylkedes hver ærlig mand
 til tinge og til kongevalg.
 Svend Estridssøn og Atterdag,
 den unge dronning Margrethe.
 Hvert fjed på vejen vidner om
 de danske kongers herrefærd.
 Er I sted, Jelling, Danevirk og Grate
 ej milepæle for det danske folk?

En H æ r v e j,
 ak ja, men lad det hvile!
 Af tusinders hjem
 blev kun tilbage
 lidt aske og røg,
 når Wallenstein og sorte grev Geert
 drog frem med mænd og tros.

Men V e j e n selv
 vil helst fortælle
 om hverdagsfærd og hverdagsfolk;
 den husker på,
 at folkets vej mod fremtids land
 er tusinder af mindre veje.
 Hver enkelt borgers livsens vej,
 som sammen blir' den fælles store
 hele folkets landevej
 med broer ud
 mod verdens vide veje.

Jens Urne.

Sandefjords Blad
Lørdag den 12. mars 1938.

Minoritetsbefolkningens stilling under en krig

En kvinne bak fronten -

Journalist Marie Thomsen i Aabenraa forteller om sitt begivenhetsrike liv ved en sønderjyds avis, da det meste af arbeidet under krigen blev utført af kvinder.

(1) Da verdenskrigen 1914-18 brøt ut, maatte ogsaa adskillige av medarbeiderne ved de danske aviser i Sønderjylland melde sig under den tyske ørns bannere, og mange blev fengslet som alle dansksinnede, hvis lojalitet tyskerne tvilte paa. En tid blev utgivelsen av danske aviser forbudt, og for resten av krigen stod de praktisk talt under tvangsredaksjon. Det kom særlig strenge bestemmelser for de nordslesvigske aviser i tillegg til de 2500 censuranordninger, som blev utstedt for hele den tyske presse under krigen.

I Aabenraa blev censuren utøvet av en tysk reservekaptein, Ohlsen, assistert av den dansktalende raadmann, senator Thomas Ries, som tross sin ridderlighet overfor danskene som regel maatte stille sig paa den strenge kapteins side. Ved H. P. Hanssens blad "Hejmdal" blev de daglige taugtrekninger allikevel et fornøielig innslag i alvorets tunge dager. H. P. Hanssen, som satt i den tyske riksdag, maatte la bladet slaa inn paa en forsiktig linje, og avisen fant snart en annen oppgave enn opposisjonen. -

(2) "Hejmdal" var saaledes et av første blad, som i 1914 begynte aa bringe

personlige brev fra frontkjemperne -

en form for reportasje, som jo senere gikk sin seiersgang over verden. Ogsaa fru Marie Thomsen, som da var begynt i "Hejmdal"s redaksjon, satte sin manns brever i avisen. Hun var i krigens første tid blitt gift med en lovende ung jurist, som falt i juli 1916.

- Men De kan tro, han blev alt annet enn begeistret, da han kom hjem paa permisjon, forteller fru Thomsen mig, og fikk se det meste av brevene til mig i avisen. Men saa fortalte jeg ham jo, hvor glade folk var for dem. - Hvordan klarte dere aa faa avisen ud, fru Thomsen?

- Alt i de første augustdagene blev hele trykkeripersonalet kommandert i uniform, paa nær faktor, som var for gammel, og det blev for det meste unge piker, som kom til aa betjene settemaskinene. Da Hanssen var paa riksdagen og "reserveredaktøren", cand. matem. Nic. Andersen, blev syk, maatte en tid fru Bahnsen og jeg klare hele redigeringen.

Jeg hadde særlig med det arbeide at gjøre, som angikk censuren. Naar lederartiklene kom tilbake overstreget med rød blyant, var det ofte bare nogen linjer tilbake, og saa maatte vi sette inn en reserve artikkel - i ytterste fall den offisielle tyske hærberetning. En dag var jeg sikker paa, at lederartiklen vilde bli forbudt, og undret mig over, at alt var i orden, - da avisen var ferdig, opdaget jeg til min skrekk, at artiken ved en feiltagelse ikke var blitt forelagt "Hauptmannen". Takk, skjebne, forbud i 8 dager, tenkte jeg. I min nød henvendte

jeg mig direkte til senator Ries, og paa kvinnevis begynte jeg: "Aa, hr. Ries, jeg er saa ulykkelig. De maa hjelpe mig." - "Med hvad, fru Thomsen, hvad gjelder det?" spurgte senatoren, og saa (3) fikk jeg efter hvert forklart ham saken. Det gikk i orden.

Ja, det var strengt. I november 1914 blev bladet forbudt, fordi vi hadde

glemt aa omtale keiserinnens fødselsdag.

Aaret efter skrev H. P. Hanssen nogen smukke ord om hennes majestet. Det tredje krigsaar blev det min opgave aa skrive om henne. - Jeg foretrakk paa forhaand aa raadføre mig med censor, men da man tilbød aa skrive artiklen selv, foretok jeg et hurtig tilbaketog og nøiet mig med aa stille om paa redaktørens sætninger fra aaret før.

Nu efterpaa staar denne krigstiden for mig som en ond drøm. De daglige meldinger om fallne, saarede og savnede la sig knugende over sinnene, ikke mindst i redaksjonen, hvor de kom friskest. Jeg glemmer aldri ansiktet paa en mann, som kom op i redaksjonen for aa melde, at en av hans sønner var falt. To dager senere kom han igjen for aa faa den yngste sønns navn med i samme dødsannonse. Han klaget ikke. Der var forstenet ro over det graableke ansikt. Hans blick var som utslukt.

Da jeg fikk meldingen om, at min mann var fallt, var jeg hjemme i to dager, saa lukket jeg sorgen inn i mitt hjerte og besluttet mig til aa holde forstanden klar. Det var ingen tid til aa sørge.

Efter krigen besøkte jeg de steder i Frankrike, hvor han hadde vært, - jeg sluttet da i redaksjonen en tid, - jeg bodde, hvor han hadde bodd, og talte med de mennesker, han hadde vært innkvarteret hos. Han var engang før blitt meldt savnet, og folkene fortalte mig om overraskelsen, da han kom spaserende tilbake lyslevende, efter aa ha vært begravet under jordmassene i en sammentrykt skyttergrav.

Det var i 1921, og jeg var ved Verdun, i Champagne, ved Somme, ved Lille og paa Lo-rettohøiden og forøvrigt (4) omkring ved fronten. Mine inntryk skildret jeg i en rekke reisebrev til "Hejmdal" og hovedstadsaviser. Det var merkelig aa se, hvordan befolkningen i de herjede strøk tok fatt paa det gjenopbyggende arbeide mellem piggtraadgjerd og dyn-ger av menneskeben, mellem nedskutte hus, avsvidde skoger og granatpløiet jord - seigt og taalmodig. Folk bodde under primitive bølgeblikktak, i vogner og i telt og i de forlatte soldaterdekninger - ofte i jordhuler. Disse stakkars menneskene sa ikke et bittert og hatefullt ord om tyskerne.

Hatet og forbitrelsen var vendt mot krigen.

Da jeg i Metz undskyldte, at jeg maatte benytte det tyske sprog for aa gjøre mig forstaaelig, lød svaret: "La enhver bruke det sprog, han har lært." Det var, som om krigens grusomme nærhet hadde herdet ansikterne, men lutret sinnene. Tyske borgere kunne forøvrigt ikke faa pass til Frankrike den gang.

Jeg opsøkte adskillige av de sønderjydske soldatergraver, og min reise blev aarsaken til oprettelsen av kirkegaarden i Braisne, den eneste sønderjydske soldaterkirkegaard.

- La oss høre litt om feltbrevene -

- Avisen kunde under krigen efterhvert bringe brev fra alle frontene og fra fangeleirene. Det kom breve fra Rumenia, Sibiria, Finnland og Serbia. En skrev fra Palestina: "Jeg hadde ikke trod'd, jeg nogen sinne skulle komme til aa vandre ved Genesarets sjø."

Brevene blev lest ogsaa i utlandet. En dame i Oslo sendte en hilsen til en soldat, fordi han hadde vært saa morsomt omtalt i et feltbrev. Takket være senator Ries blev brevene

skaansomt censurert. De var undertegnet Niels, Iver, Jacob o. s. v., og især gjorde H a n s sig bemerket. Det var (5)

Hans Hoegh fra Bøgelunds bæk ved Aabenraa, sin mors eneste sønn.

Han var frisk og freidig tross alle strabasser. Da han fallt, gikk det som et koldt vindpust over oss alle. "Hans er fallen," skrev kjøbenhavnske blad.

"Hejmdal" fikk en særlig misjon. Folk bad oss samle opplysninger om de saarede og savnede, og ofte ved hjelp av frimurersprog lyktes det oss efterhvert aa bringe paa det rene, hvilke fangeleirer de savnede var i. Vi kom med i arbeidet for at faa de nordslesvigske fanger anbragt i særlige engelske, franske eller russiske leirer.

Jeg kom snart paa den tanke aa skrive smaa interiører om livet hjemme, hvad soldatene efterhvert satte stor pris paa. Bladet hadde jo tusen abonnenter i skyttergravene, hvor det dessuten gikk fra mann til mann. Men mod disse artikler var censuren streng. De derute skulde ikke faa vite matnøden og elendigheten hjemme. En liten familie kunde ofte ikke faa mer kjøtr om uken enn paa størrelse med en haand.

Marie Thomsen er ikke bare en kvinnelig journalist, som i sine 25 aar ved bladet har oplevet mere, enn det vanlig blir journalister forundt. Hun er en kvinne, som under vanskelige forhold deltok i et arbeide for sine landsmenn ved fronten, som i høieste forstand var menneskelig. Som datter av den mangeaarige formann for "Sprogforeningen", Jacob Michelsen, blev hun i den nasjonalt omstridte landsdel en erklært dansk og nordisk kvinne og er det idag. - Tross hun snart fyller de 60, tar hun en nu sine vakter i grenseavisens redaksjon.

En skandinav.

En Luftskipper fortæller

(6) Den 1. Marts 1918 flyttede vi fra St. Marceau i Etapen pr. Jernbane til Picardiet. Dagen efter ankom vi til vort nye Kvarter, en lille Landsby, Sequehart, et Par Mil Nord for St. Quentin. Vi kom til at bo i Landsbykirken. Byen og Omegnen blev fra Dag til Dag mere og mere befolket med Soldater i Massevis af alle Vaabenarter, og der ymtedes om, at der snart fra denne Egn skulde iværksættes en mægtig Offensiv, der skulde løbe Engelskmæn-

dene over Ende. Det viste sig ogsaa senere at slaa til, idet den saakaldte "Kaiseroffensiv", et af de største tyske Forehavender i den første Verdenskrig, startedes herfra den 21. Marts.

- Naar man sammenholder Offensivens Omfang med dens Intensitet, maa den uden Forbehold betragtes som Verdenshistoriens største Slag. Fra Floden Sensee til Oise over en Front paa 65 km Længde satte Tyskerne efterhaanden 37 Fodfolksdivisioner ind, støttet af 6000 Kanoner. Endnu 30 Divisioner blev holdt i Reserve bagved. Paa den samme Front blev den britiske Kamplinie holdt af 17 Divisioner og 2500 Kanoner med 5 Divisioner i Reserve. I alt havde Tyskerne samlet og sat i Bevægelse over 750.000 Mand imod 300.000 Englændere. I de to 16 km brede Afsnit, der laa Nord og Syd for det Knæk paa Fronten, hvor 9. britiske Division stod, var Tætheden af Fjendens Tropper naaet op paa een Stormdivision for hver 1000 m Front, og Styrkeforholdet var 4 til 1.

Det var ogsaa Tyskernes sidste Chance for at vinde (7) Verdenskrigen, og da Ludendorff havde faaet Fred med Russerne i Brest- Litowsk i Efteraaret 1917, havde han samlet saa mange Tropper som muligt for at træffe en Afgørelse her og skille Englænderne fra Franskmændene. Mindre Kontingenter var afsat til Offensiv i Belgien ved Lys og længere sydpaa mod Soissons.

I denne Heksekedel blev altsaa vi sat ind med vor Ballonzug 33. Vi blev tildelt General von Hutier's 18. Arme, og da det blev bestemt, at vi ogsaa skulde fungere som direkte Efterretnings-Ballon for 18. Armes Stab, blev vi forstærket paa den Maade, at en anden Ballon-Zug blev slaaet sammen med vor. Vi blev derved særligt mobile. Vor egen Lt. Klüster blev gjort til Chef for den forstærkede Ballon-Zug, som nu talte godt 250 Mand.

Det varede ikke mange Dage, før jeg igen efter et Aars Forløb kom paa Kant med de høje Herrer. Som det maaske vil erindres, var jeg Telefonist og Korttegner ved vor "Zug" og havde det som saadan relativt godt. Men har man haft det godt i længere Tid, er det menneskeligt at tro, at man kan tillade sig mere end andre. Det begyndte med, at der blev indført Brevcensur. Vor Lt. Bäumer skulde være Censor. Jeg skrev som sædvanlig en hel Del Breve hjem og naturligvis paa Dansk. Saa kom Bäumer og foreholdt mig, om jeg ikke for en Gangs Skyld i de kommende 2-3 Uger kunde skrive hjem paa Tysk, for han kunde ikke læse mine Breve.

"Nej," sagde jeg, - "det kan jeg ikke, for hvis jeg skriver hjem paa Tysk, kan mine Forældre ikke læse det; og forøvrigt har vi dansktalende Nordslesvigere "Ret" til at skrive hjem paa Dansk; og kan De ikke læse det, gives der sikkert en anden Censurmyndighed, som kan gøre det!"

Naa - han mente, at jeg nu alligevel skulde give efter, og saa gav han mig mine Breve tilbage. Men da der ogsaa (8) laa et Inf. Reg. med en hel Del Polakker i samme By, gav jeg en Kammerat Brevene til Videre besørgelse gennem deres Postvæsen, og der var Censuren ikke saa striks.

Da der var gaaet et Par Dage, spurgte Bäumer, hvorfor jeg ikke skrev hjem.

"Nej," sagde jeg, - "det har ingen Interesse at skrive hjem paa Tysk!" - - Saa revnede Ballonen, som man siger, og jeg fik en Straffeprædiken baade af ham og Lt. Küster. De sagde, jeg skulde bare ikke bilde mig noget ind, fordi jeg var Telefonist; det var der ogsaa andre, der kunde blive. - -

Som jeg lige har fortalt, skulde vi være Stabsballon, og af den Grund skulde vi forsyne os med en Masse lette Telefonstænger, som kunde sættes op under Fremmarchen. Vi skulde jo opretholde Forbindelsen bagud. Jeg fik en Dag Ordre til sammen med en af vore Lastbilchauffører at tage til en stor Pionerpark Syd for Fresnoy le Grand for at hjemføre et svin-

gende Læs af disse Stænger. Da vi, forsynet med en Rekvirerseddel, kom derhen, kasserede jeg alt, hvad der blev forevist os, som uegnet til Formaalet. Til sidst kom Pionerparkens Major og sagde, at de intet andet havde end disse tykke Granstammer, 6-8 m lange, lige afkvistede og med en Tykkelse af 12-18 cm i Rodenden. Disse Bomme, som var velegnede til Stillads-Rejsebomme ved et 3-Etagers Hus, men ikke Spor anvendelige under en Frem-march, hvor alt skulde gaa hurtigt og let, kasserede jeg. Ja, det maatte jeg selv om! - sagde han.

"Det gaar ikke an," - sagde Chaufføren, - "det gaar ikke an at komme tilbage med tom Vogn, om saa Stammerne er nok saa ubrugelige."

"Vær bare rolig," sagde jeg til ham. - "Hvem har Kommandoen her, du eller jeg? Der er noget, der hedder at handle efter Konduite, og tror du, jeg vil staa her i seks (9) Timer sammen med dig for at læsse denne Vogn med alt det friske Tømmer? Til sidst vil vi være saa oversmurt med Harpiks, at vi slet ikke kan slippe Træet. Nej, jeg tager Ansvar! Nu tager vi ind til Fresnoy le Grand og henter de Telefon-Batterier, vi skal have derinde, og saa besøger vi Soldaterhjemmet, og bagefter gaar vi i Biografen og ser Asta Nielsen!"

- Min Ulyst til at bestille alt for meget som tvungen tysk Soldat kan bl.a. henføres til min Dagbog, i hvilken jeg for Eksempel den 9. Januar 1917 i Nantillois foran Verdun skrev - en Dag, da jeg var godt gal i Hovedet paa hele den tossede Krig og specielt paa de tyske Officerer: "Derfor vil jeg ogsaa se at trykke mig og lave saa lidt som muligt. Det skal være saadan, at jeg faar Samvittighedsnag, hver Gang jeg har bestilt lidt for meget. - Hvis det var gamle Danmark, ja - saa var det en helt anden Sag!" --

Som sagt, saa gjort. - - •

Ved 6-Tiden vendte vi tilbage til Sequehart, og jeg gik op paa Skriverstuen for at aflægge Rapport. Et Kvarter forinden var Lt. Klüster lige kommet derop fra et Møde i en eller anden Stab, hvor man havde drøftet Offensiven, og hvor der var blevet paalagt Officererne at sørge for en skrap Disciplin og ikke taale nogen Slingren i Geledderne. Han havde lige givet Skriverstuens Personale den første Omgang. Og saa kom jeg -. Jeg skal love for, at jeg fik læst og paaskrevet. Ordre var Ordre, og Ordren skulde udføres, om den var nok saa idiotisk, set med mine øjne. Men han havde lagt Mærke til mig. Jeg var en rigtig Stivnakke! Først det med Brevene og nu denne Ordre, som jeg ikke havde udført. Han skulde nok holde øje med mig. Tredie Gang skulde jeg ikke slippe saa nemt. Og saa oplevede jeg det Øjeblik, som er saa skønt og uforglemmeligt i en lille Soldats Liv. (10) Da jeg blev ved med at glo paa ham med intetsigende øjne og bare en Gang imellem sagde: "Jawohl, Hr. Leutnant," forløb han sig og raabte: "Ja, Sie sagen: Jawohl! Jawohl, Hr. Leutnant, aber man sieht es Ihnen an, Sie denken, Sie können mich im A. L!" --

Jeg beherskede min Lyst til ikke at sige: "Jawohl, Hr. Leutnant," - men tav. - _

Naa, - tredie Gang skulde ikke lade vente ret længe paa sig. Da vi var nogle af de første, der var kommet til Landsbyen, søgte vi os selvfølgelig de bedste Kvarterer. Vi flyttede ret hurtigt fra Kirken over til en Væver-Enke, der havde en ret anselig Ejendom, og blev indkvarteret paa Loftet. Hendes Mand var faldet i Krigen som fransk Soldat. Vor Skrivestue, Telefon- og Kortcentral havde vi indrettet paa første Sal i le maire's (Sogneraadsformandens) Hus - det eneste 2-Etagers Hus - midt paa Hovedgaden. Vi havde straks faaet lagt mange Telefonledninger til Artilleri- og Divisionskommandøren, til 18. Armes Stab og til mange flere. Efterhaanden kom der flere og flere Tropper til den lille By, som maaske i Fredstid talte en 5-600 Indbyggere. Omkring den 10. Marts var der vel nok en 4-5.000 Soldater i Byen. Men nu begyndte Englænderne med en langtrækkende Kanon at hilse paa

os; hver Morgen ved 8-Tiden og hver Eftermiddag ved 5-Tiden blev der sendt en 5-6 Skud ind i Byen. De gav straks store Tab, hvad man ikke kan undres over ved den store Overbelægning af Byen. Nu fik alle Tropper Ordre til efterhaanden at skaffe sig. Kvarter uden for Byen i Plantager, og hvor der ellers var Læ. Vi fik ogsaa i vor Trop vore første Tab, idet en Granat slog ned 20 m paa den anden Side af vor Telefoncentral, den slog: 5 Mand og 3 Heste ihjel og ødelagde det ene af vore Motorspil til Ballonen. Alle forlod lidt efter lidt Byen. (11) Kun min gode Ven, Hollert fra Danzig, og jeg var de eneste, der skulde blive i Byen for skiftevis at passe Telefoncentralen. Det vilde være alt for besværligt at flytte den. Hver anden Nat holdt en af os Vagt der og sov der, om Dagen skiftedes vi hver tredie Time.

En Morgen, jeg laa og sov der, hørte jeg igen ved 8-Tiden Englændernes Afskud, og nogle Sekunder senere kom Granaten hvinende og bragende ned til os og slog ned i Huset paa den anden Side af Gaden, hvor en Del nyankomne Infanterister om Natten havde taget Kvarter. En Del blev dræbt, en haardt saaret blev bragt ud og lagt ned paa Gaden. Et Øjeblik efter kom en let Sanitetsvogn, forspændt med en Hest, og holdt lige i Flugt med den saarede Soldat. Han skulde just anbringes paa Vognen, da der igen lød et Afskud. Alle skyndte sig i Dækning, Soldaten skreg, Hesten vrinskede og gik baglæns med Vognen. Det saa ud til, at den vilde køre lige ind paa den saarede Soldat. Jeg krøb i Dækning bag Vinduet's Brystningsmur. Granaten slog ned lidt længere henne ad Gaden. Soldaterne ilede ud og fik den saarede op paa Vognen, og af Sted gik det, ud af Byen. Jeg antager, at alle I D. S. K-Kammerater en Gang imellem har haft det paa samme Maade og følt, at smaa Hændelser tit kan virke stærkere end de helt store. Det gjorde det i hvert Tilfælde denne Gang paa mig, maaske var jeg endnu ikke haardkogt nok, maaske endnu halvsøvnig, maaske havde jeg ikke faaet min Morgenkaffe og var derfor fastende. Nok er det, da det næste Afskud lød, og Telefonen i det samme ringede, lod jeg Telefon være Telefon og søgte igen Dækning, indtil Granaten var slaaet ned, ikke langt fra første Sted. Saa først gik jeg hen og tog Telefonen. Det var Løjtnant Klüster, der med brysk Stemme spurgte, hvorfor jeg havde ladet ham vente ved Telefonen. Jeg var dum nok, eller maaske tilstrækkeligt forvirret til at sige, at man lige i Øjeblikket (12) beskød Byen, og at Granaterne ramlede ned i nærmeste Nærhed; jeg havde lige et Øjeblik søgt Dækning, da jeg syntes, at jeg boede meget udsat paa første Sal i det eneste høje Hus i Gaden. Naa - jeg fik vel nok en Omgang paa fastende Hjerter. "Det var Fejghed paa betroet Post, ag det kunde kun straffes med Arrest. Han havde jo lavet mig, at hvis der kun een Gang til skete noget, skulde han nok faa Fingre i mig, ag her var der Anledning nok til at konstatere, hvad for en jeg var." - To Dage senere kom Meddelelsen: „5 Dage streng Arrest paa Vand og Brød." Det var altsaa tredie Gang, jeg skulde i Kachotten. --

Efterhaanden blev det helt forbudt at opholde sig i Byen, uden at man havde et bestemt Ærinde, og mangen Gang var Hollert og jeg de eneste Soldater i Landsbyen. Men Tyskerne anvendte en gemen Krigslist ved at erklære, at Byen var beboet af civile. Derved søgte de at forhindre, at Byen blev beskudt. Saa kunde man saa dejligt fylde den med Militær og Depoter. For at bevare et Skin af Ret havde man, da Byen blev evakueret af dens Befolkning, tilbageholdt en 3-4 gamle Mænd og en Del Kvinder, i alt ca. en Snes Mennesker. Da nu Byen blev beskudt, og da der ogsaa somme Tider om Natten kom franske og engelske Flyvere, der kastede Bomber, saa samlede alle disse forhutlede Franskmand sig henimod Aften's Væver-Enken. Hun var ja den, der havde den bedste, den største og dybeste Vinkælder. De sov allesammen dernede i et Rum, der maaske var en 3,50 X 6,50 m stort. Da det efterhaanden var farligt at bo oppe paa Loftet, hvor jeg opholdt mig hver anden Nat,

indrettede jeg mig et Natteleje i en lille Forkælder til Vinkælderens. Her havde jeg oven paa et Par Baljer lagt et Par Brædder og en gammel Madras og kunde sove herligt og forholdsvis farefrit.

(13) En Ting fyldte mig nu alligevel med Ængstelse, og det var den Utryghed, jeg følte over for mine Sleeping-Partnere i det andet Rum. Der var hele Tiden en Vandring frem og tilbage om Natten. De skulde nemlig ovenpaa og forrette deres Nødtørft, og jeg tænkte paa, hvor forstaaeligt det vilde være, om en af dem i et Øjeblik Raserianfald med en Brødkniv vilde skære Halsen over paa den forhadte Boche, der laa og sov lige ved Siden af dem. Jeg søgte at afværge denne indbildte Fare ved paa et Landkort at forklare Væver-Enken, hvorfra jeg stammede, hvorledes de forhadte Bocher havde røvet vort Land i 1864 paa samme Maade, som de røvede Elsass-Lothringen i 1871, at vort største Ønske var at komme tilbage til le Danmark, og jeg viste hende mit Silke-Dannebrogssflag. Vi var enige om, at "la guerre est un grand malheur", og jeg tror nok, hun forstod, at hun og hendes Landsmænd i mig havde en Ven og ikke en Fjende. I hvert Fald syntes jeg, at jeg nu havde gjort, hvad jeg kunde, og jeg sov trygt, naar jeg hver anden Nat var dernede. Men - jeg bryder mig nu alligevel ikke om om Natten at være omtrent ene Hane i Kurven med omkring ved femten Kvinder. --

En Aften ved 9-Tiden begyndte der pludselig en mærkelig Skydning. Det viste sig, at Englænderne havde haft Held med sig under deres spredte Skydning. De havde ramt et mægtigt tysk Ammunitions-Depot. Jeg gik op i Kirketaarnet og betragtede derfra det flotteste og dyreste Fyrværkeri, jeg nogen Sinde har set, kun et Par Kilometer fra mit høje Stade. Egentlig burde al Ammunition kun bruges til saadan et Festorgie.

Den 20. Marts 1918 blev alle mine Telefonledninger forbundet med en interimistisk Central ude i Skoven, hvor Ballan-Zug 33 opholdt sig, og jeg blev afhentet i Hestevogn med Resten af Centralen. Da Klüster efter det forefaldne (14) ikke længere vilde have mig paa Telefon- og Kort-Centralen, blev jeg degraderet til at tilhøre Telefon-Reparations-Truppen, som altid skulde sørge for, at Ledningerne var intakte. Jeg kom denne Nat til at bo hos denne Trup i deres Hule. Henad Morgenstunden den 21. mellem fire og fem begyndte en infernalsk Kanontorden, der varede to til tre Timer. Himmel og Jord stod i eet. Det var Kaiseroffensiven, der brød løs. Ved den første Lysning om Morgen holdt Kanontordenen lige saa pludseligt op for saa at fortsætte mindre heftigt en halv Times Tid senere. Vi vidste, at Infanteriet nu begyndte paa deres farefulde Job. Vi afleverede vore Tornystre og meget andet i et Depot og begyndte Fremmarchen med vor Ballon. Men det gik ikke særlig hurtigt den første Dag, og vi var ikke til megen Nytte, for Taagen laa tæt over Egnen. Første Dag naaede vi ikke meget længere end til den gamle forreste Frontlinie, ca. 4 km i alt. Vi slog os ned paa den bare, frosne Jord, og et Par Vogne kom frem med vor Bagage. Men naturligvis havde de glemt Telefontruppens Pakkenelliker, saa vi maatte til Fods tilbage for selv at hente dem. Det var for Resten et ejendommeligt Syn at se alle de mange hestetrukne Kolonner, der i Halvmaanens Skær bevægede sig fremad mod Fronten. Det saa ligefrem helt spøgelsesagtigt ud. Da vi igen var kommet tilbage til vor Trup, gad vi ikke slaa Telte op. Vi lagde os ved Siden af Hestene paa den bare, frosne Jord, blot med Teltbanen under os og Kappen over os, og vi sov dejligt op ad de varme Hesterygge.

Næste Morgen gik det fremad igen. Vi kom nu igennem Ingenmandsland og de forladte engelske Stillinger. Det gjorde et dybt Indtryk paa mig at se alle de mange faldne Englændere. Tyskerne havde brugt Gas Dagen i Forvejen; mange faldne var blaasorte i Ansigterne og indtog de mest sære og forvredne Stillinger. Særlig gjorde en Masse (15) skotske Høj-

lændere Indtryk paa mig, de laa der i deres Kilde med bare Knæ og Laar. Det var første Gang, jeg saa saa mange døde; senere blev det under Fremrykningen desværre til en dagligdags Begivenhed.

Ved 10-Tiden gjorde Ballonen Holdt paa en Høj, hvor der maa have været gode Observationsmuligheder. Vi ved Telefontruppen var lidt bagude og var i Færd med at etablere Ledningen til Staben (vi havde imidlertid faaet de rigtige, lette Stænger til dette Formaal). Blandt de mange nysgerrige Soldater, der endnu holdtes i Reserve og ikke havde noget særligt at bestille, saa jeg nogle Soldater fra Maskingevær Afdeling 69.

- Er I fra Afdeling 69? - spurgte jeg en af dem.

- Ja, det er vi da! -

- Er 2. Kompagni ogsaa der? -

- Ja, selvfølgelig. -

- Saa hent Skytte Jens Andersen, det er min Bror.

- Ja, gerne! - sagde en af dem og gik ind paa Marken.

- Jens Andersen, dein Bruder ist da! -

Og et Øjeblik efter kom Jens frem til Vejen, iført sin store Kappe og med et omtrent halvt Lagen bundet om Halsen, for han var meget forkølet.

- Hvad er der? -

Og saa pegede de paa mig.

- Næ .. Goddaw, Peter!

- Goddaw, Jens! Skal vi mødes her! --

Og vi fik os en Sludder paa en 20 Minutter. Jeg overlod mit Arbejde til en anden Kammerat, og saa gik vi lidt rundt paa Slagmarken. Vi var blandt andet henne at se paa to store østrigske Motorhaubitser, Kaliber 42, der stod lige i Nærheden og skød alt hvad de kunde. Naar man stod bag ved dem i Skudlinien, kunde man lige i en Brøkdelt af et Sekund Se det sorte Projektil fare ud af (16) Løbet. Vi fik os en Sludder om Stillingen, som den var, om dog ikke Krigen snart kunne holde op, og om dem derhjemme. Men jeg maatte tilbage, og vi lovede at holde øje med hinanden, da vi nu vidste, at vi var i Nærheden af hinanden og sandsynligvis skulde samme Vej. Det var et mærkeligt Træf, at vi blandt de 3/4 Million tyske Soldater, der var indsat paa den ca. 63 km lange Front, netop skulde mødes.

Vi kom gennemgaaende hver Dag ca. 10-15 km frem og kom nu igennem den af Tyskerne i Efteraaret 1917 "strategisk" forladte Somme-Egn, hvor de havde tilintetgjort alt, hvad der kunde ødelægges, fordi de ventede en allieret Offensiv i dette Omraade. Dette trøstesløse Syn varede ved, indtil vi var kommet et godt Stykke over Somme, Syd for Peronne.

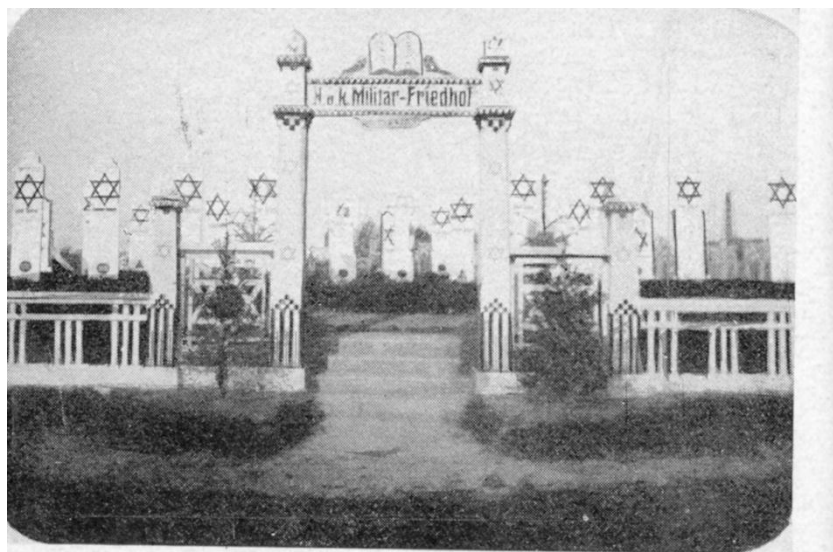
Der var ikke gaaet mere end ca. 3-4 Dage under Fremmarchen, før Observationsofficerne hos Lt. Küster forlangte "den Andersen" tilbage til Ballon-Telefonen, fordi de andre ikke var trænede nok og slet ikke kunde følge med, naar de skulde nedskrive Meldingerne, men hele Tiden spurgte: "Undskyld, Hr. Løjtnant, hvad var det, De lige sagde?" Men da var han jo allerede langt inde i en ny Observation. Lt. Küster var meget imod dette, men han maatte bøje sig. De Herrer i Ballon-Kurven var meget irritable, fordi de altid frygtede Flyverangreb, saa de var lige ved at eksplodere over al denne Spørgen. Jeg derimod havde altid gentaget Meldingen i Telefonen til Observatøren, og kunde jeg ikke følge med at skrive den ned, inden en ny kom, tilintetgjorde jeg bare den paabegyndte og tog den nye. Det var nemlig saa dejligt, at ingen kunde kontrollere os to i hver sin Ende af Traaden og naar Observatøren kom ned efter en 4-5 Timers Tur i Gyngen, kunde han ikke huske Halvdelen af det,

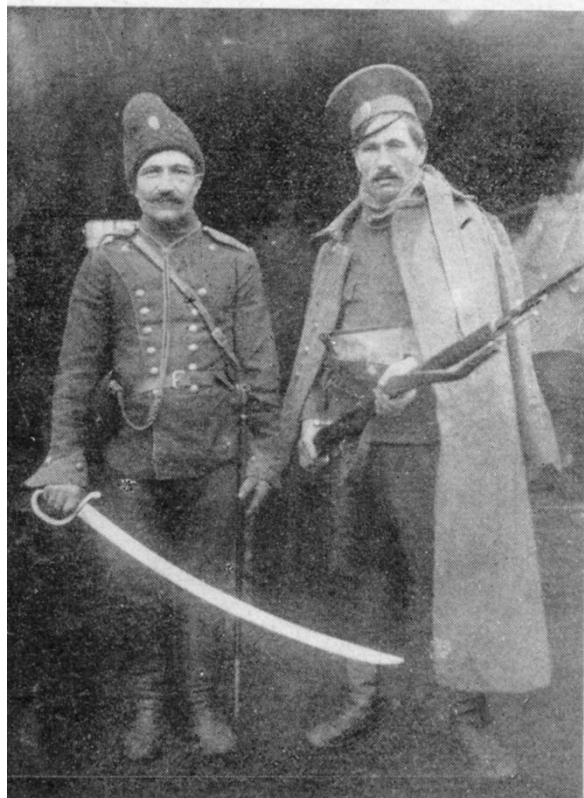
*Galiciske
Landsbyskønheder.*

*Krukkerne torres
(Ukraine)*

*Østriske Militær-
kirkegaard (jødisk)*

Russiske Soldater

han (17) havde meldt, da han jo ikke selv havde gjort Notater deroppe. Kun de helt vigtige Ting kunde han huske, og dem var jeg jo ogsaa selv klar over, og naar han spurgte efter denne eller hin specielle Melding, kunde jeg altid vise ham Klokkeslæt og Meldingens Ordlyd. Intet Under derfor, at de oppe i Ballonen syntes, at jeg i den anden Ende af Traaden var fantastisk dygtig og aldrig irriterede dem med Spørgsmaal.

Naa - saa begyndte dette Job, enkelte Gange fra Solen stod op, til Solen gik ned, - og det var ikke altid lige sjovt.

Vi havde som Stabsballon faaet stillet tre smaa Batterier af forskellig Art til Disposition, med hvilke vi efter eget Skøn med det samme kunde skyde paa Maal, som vi syntes værdifulde. Vi havde, saa vidt jeg husker, fire almindelige Feltkanoner, to Haubitser og to 10 cm langtrækkende Kanoner. De var for det meste protset af ikke mere end en 20-40 m fra vort Stade. Battericheferne var ivrige efter at komme til at skyde. Ledelsen af denne Skydning maatte gaa ind mellem vore Meldinger, og det voldte os altid en Masse Merarbejde.

En sen Eftermiddag midt under en Skydning med alle Kanoner kom en Kammerat ind til mig i Teltet og hviskede, at en Maskingeværsoldat vilde tale med mig. Jeg bad ham om at vente, og lidt efter bad jeg mig fri et øjeblik paa Naturens Vegne. Det var min Brors gode Kammerat, Jes Lauritzen, nu Gaardejer i Bramdrup ved Haderslev, der kom for at bringe mig Hilsener fra min Bror. De var blevet indsat i forreste Linie nu, men alt stod endnu vel til. Han var, saa vidt jeg husker, blevet sendt tilbage for at føre Gullaschkanonen ud til dem, eller ogsaa var det Posten. Vi fik os en lille Sludder, og han fik Hilsener med tilbage. Han sagde, at det var et godt Visitkort, vi havde, for Ballonen kunde ses viden om, og han og (18) min Bror vidste, at der var Peter. Jeg havde den Glæde, at han flere Gange kom forbi henimod Aften og hilste paa mig.

Gennem Jes Lauritzen blev jeg i Stand til at formidle en ny Sammenkomst mellem min Bror og mig, idet han vidste, hvilken Dag de skulde trækkes tilbage fra Frontlinien igen. De havde haft svære Tab og været med i nogle rædselsvækkende Kampe. Afdelingen var blevet nævnt i "Grosser Heeresberich", men de to Nordslesvigere var som ved, et Under kommet godt fra det. Vi aftalte at mødes Langfredag Eftermiddag den 29. Kl. 3 i Landsbyen Vrely - hvis det var muligt -, hvor de tre Kompagnier skulde samles. Jeg haabede selv at kunne gøre mig usynlig et Par Timers Tid, hvad ogsaa lykkedes til Fuldkommenhed. Saa mødtes vi da igen, og det var lige ved, at min Bror skulde have mødt sit Endeligt i denne lille Landsby, idet den en Times Tid forinden jeg kom til Byen, blev beskudt af Englænderne. Da de hørte Granaterne komme, stod han paa Vejen og vilde sammen med mange andre springe ned i en Kælder for at komme i Dækning. Han var ogsaa kommet nogle Trin ned, da det gik op for ham, at det kunde være farligt, dersom en Granat gik ned igennem Huset. Han sprang derefter igen op og løb bort. Og saa kom Granaten. Den eksploderede midt i en stor Klynge Soldater. I min Brors Kompagni dræbtes 8, og 16 blev saaret. De var just ved at begrave de faldne ude paa Marken under et Træ, da jeg kom. Vi var sammen et Par Timer og talte igen om det samme: Hvornaar holder dog den Krig op? --

Et Par Dage forinden havde et Par af mine Kammerater opdaget et engelsk Officerskasinio og havde "reddet" en Masse Bourgogne til os. Vi havde ogsaa i en Marcipanfabrik "reddet" os Sække af Mandler, og jeg havde et Par Flasker med af den ædle Drue og Tasken godt fyldt med (19) Mandler. Jens og jeg fandt os uden for Byen et Dige ved Siden af Vejen, hvor vi i det dejligste Solskinsvejr kunde have det lidt for os selv. Vi satte hver sin Flaske for Munden og drak den ene Skaal efter den anden for vores gensidige Sundhed,

vore Forældres og Søskendes Sundhed, og ikke mindst for Krigens lykkelige Ophør, d. v. s. Nederlag for Tyskerne og vor Genforening med Danmark.

- Se alt det gik i Opfyldelse, saa det har vel nok været en god Vin!

I løftet Stemning og med store Haab og Ønsker forlod vi hinanden, og jeg saa ham ikke igen før et Aar efter, da han med "St. Thomas" kom til København med det første Hold løsladte dansksindede Krigsfanger fra Aurillac.

A. P. Andersen,
København.

Soldateroplevelser før og under Verdenskrigen 1914-18

Min Aargang blev indkaldt til aktiv Soldatertjeneste i Aaret 1900. Jeg stillede paa Duborg-Kasernen i Flensborg. Den første Dag skete der ikke noget særligt. Vi havde god Tid og dumpede ind paa nogle Beværtninger, hvor vi fik os en lille Hjertestyrkning; men allerede den næste Dag blev det mere alvorligt. Vel var vor Feldwebel en flink Mand, men Underofficererne var til Gengæld nogle skøre Fyre. Vi fik udleveret vore Uniformsdele, og næste Dag tiltraadte vi Rejsen til Posen, som skulle blive vor Garnisonsby i de næste to Aar.

Rejsen varede tre Dage og tre Nætter, og den var meget trættende. Heldigvis havde vi en god Madpakke med hjemmefra, og den hjalp os jo over det værste. Posen var en rigtig Soldaterby, for her laa ikke mindre end syv Regimenter i Garnison.

(20) Jeg kom til 6. Grenader-Regiment. Vor Feldwebel var en skrap Herre, i hvert Fald paa Kasernen, for hjemme var det nok Fruen, der bar Bukserne. Kompagniets Hauptmann (Kaptajn) var en reel Mand, men streng i Tjenesten. Til mig sagde han jævnlige: "Hov, du Slesvig-Holstener, du er en ganske brav Fyr, men du maa bruge dine øjne lidt bedre, og du maa hellere straks gaa op paa Munderingsdepotet og faa et Par andre Støvler udleveret." Mine Støvler var virkelig frygteligt medtaget.

Da jeg næste Dag kom op paa Depotet, smed man mig et Par i Hovedet. De var lige saa simple og alt for store, men der var intet at gøre. Jeg fik dem paa og stillede til Tjeneste. Den Formiddag indøvede vi langsom Skridtgang. Løjtnanten, som førte Opsyn med os - han var for Resten en flink Officer - stod og betragtede os. De første tre Mand kom godt forbi ham, men saa blev det min Tur. Det var jo ikke saa helt let med de store Støvler, for de var Nummer 45, og jeg brugte Nr. 41. Han havde næppe faaet øje paa mig, før han skreg: "Ned med Taaspidserne!" Men det var jo umuligt. I det samme kom Kaptajnen forbi. "Hvad er der i Vejen med den Mand," spurgte han. Løjtnanten raabte igen: "Ned med Taaspidserne!" - Jeg sagde til Kaptajnen: "Det er umuligt, for Støvlerne er alt for store." - "Lad os se," sagde han. I det samme Øjeblik gav jeg et Spjæt, først med det ene Ben og saa med det andet. Og lige saa hurtigt fløj først den ene Støvle af, og saa den anden. Jeg stod pludselig paa Kasernepladsen med Morgensko paa, saa megen Plads var der i Støvlerne.

Kaptajnen lo højt. "Er det muligt," sagde han. "Jeg har aldrig i mine Dage set noget lignende. - Gaa straks op paa Depotet. Jeg skal være der om et Øjeblik." I kan stole paa, Ser-

genten fik en varm, men højroestet Omgang. Resultatet blev, at jeg fik et Par nye, dejlige Støvler, og de passede. Siden den Tid fik jeg altid gode Ting udleveret.

(21) Det lakkede mod Jul. Vi skulde til Skarpskydning, og klarede man den tilfredsstillende, var der Udsigt til Orlov. Kaptajnen holdt en lang Formaningstale om Skydningens Finesser og Principper. Han sluttede sin Tale med at sige til mig: "Og De der, De vil vel gerne hjem paa Orlov, for Deres Kæreste venter Dem sikkert med Længsel." Da det blev min Tur, var jeg meget heldig. Jeg skød en 10er, dernæst 11 og til Slut 12. "Se paa den Fyr," raabte Kaptajnen, "han kan!" Han forærede mig fem Mark og tre Cigarer, hvorefter han sagde: "De kan straks gaa tilbage til Kasernen. Gør Dem færdig og rejs hjem med det første Tog." Jeg var ikke længe om at komme af Sted. - De dejlige Orlovsdage gik desværre alt for hurtigt, og inden jeg saa mig om var jeg atter i Posen. Trægheden og Ladheden blev hurtigt pillet ud af Kroppen igen. Tjenestetiden, de to Aar, gik ogsaa, og jeg blev hjemsendt, men - saa begyndte Verdenskrigen.

Vi stillede straks den første Dag paa Kasernen i Haderslev. Vi var ikke saa faa fra Rødding. De første Dage gik vi og drev den af, for man havde ingen Uniformer til os. Nogle af os var i Aarenes Løb blevet for tykke, andre for tynde. Vi havde god Tid til at aflægge Beværtningerne et Besøg, men langt om længe kom vi da i Uniformer og drog paa Vagt. Vi skulde jo passe paa, at de slemme og stygge Englændere ikke stod ind gennem Fjorden. Naa, der kom nu igen.

Jeg kom ogsaa paa Vagt ude paa Tørning Mølle. Mellem Kammeraterne fra dengang var der en Del Landboere fra Tørningegnen, og da jeg var Vagtkommandant - jeg var Underofficer - gav jeg i udstrakt Grad disse Kammerater Lov til at tage hjem, for at de kunde give dem derhjemme en Haandsrækning i Høsttiden.

Ret længe varede vort Ophold i Tørning nu ikke. Vi skulde forflyttes til Bremen. Inden vi tog af Sted, fejrede (22) min Ven, Købmand Buehard fra Rødding, og jeg vor Fødselsdag (2. Septbr.) paa Gæstgivergaarden "Stadt Flensburg" i Haderslev. Vore Hustruer kom med et anseeligt Antal Gæster i Bil fra Rødding, og vi havde en uforglemmelig Sammenkomst. Faa Dage senere drog vi til Bremen. Vi blev indkvarteret hos Borgerne i Byen og havde gode Dage. Kun een Gang om Dagen mødte vi til Appel, men Eksercits var der ikke noget af.

Fra Bremen gik det kort efter til Flandern. Vi blev tildelt Infanteri Regimentet 214. Vi blev indsat ved Bixchoote lige ved Yserkanalen og havde mange døde og saarede. To Dage før Jul faldt min Kammerat Johan Clausen fra Braastrupgaard. Det var lige paa det Tidspunkt, hvor vi skulde afløses. Vi kom til Ostende, hvor vi laa i Ro Julen over. Vort Regiment fik Hullerne opfyldt, og lige efter Nytaar gik det atter til Fronten, til Yserkanalen.

Omsider blev det min Tur til at komme hjem paa Orlov. Da: jeg igen skulde af Sted fra Rødding, tænkte jeg ved mig selv, at det nok var det bedste at tage den med Ro. Man kunde jo tidligt nok komme ud i Snavset og Skidtet. Jeg forsynede mig rigeligt med Spise- og Drikkevarer og rejste i første Omgang til Hamborg. Der laa nogle af mine Kammerater. Jeg havde bl.a. en Violin med til min Ven, Peter Schmidt, der var Tandlæge i Rødding. Jeg havde tænkt mig at blive et Par Dage i Hamborg og gik straks op paa Kasernen. Da jeg kom ind paa Stuen, raabte de naturligvis straks ved Synet af en Underofficer: "Achtung!" - "Pokker skal ha' jer med jeres "Achtung"! Næ, kom nu hellere med mig allesammen!" - Vi gik hen i Underofficerskasinoet, og jeg bestilte Øl til dem alle. Jeg hentede ogsaa Feldwebelen, og han var villig nok til at deltage i Gildet. Peter Schmidt havde sin Violin med, og vi spillede og sang, saa det var en Lyst. "Men," sagde jeg til Feldwebelen, "nu skal vi alle-

sammen ud i Byen og have (23) lidt at spise, og De, Hr. Feldwebel, skal selvfølgelig ogsaa med, og Deres Kone ligeledes."

Den var han med paa. Vi tog ind paa Hotel Tiede, hvor jeg boede. Nu var der en Hage ved Sagen, for mine Venner havde kun været fjorten Dage i Trøjen, og de kunde ikke hilse rigtigt. "Nu ved jeg, hvad vi gør," sagde Feldwebelen til mig, "De skal føre dem derhen." - "Javel," sagde jeg. - Vi kom ud paa Gaden. Naturligvis varede det ikke længe, før vi rendte paa en Løjtnant. Han var hjemme paa Orlov fra Fronten. Jeg kommanderede, og alle hilste alt hvad Remmer og Tøj kunde holde. Men pludselig snurrede han rundt og raabte: "Hov, De der, ja, den sidste, hvordan er det, De hilser, De ser jo slet ikke paa mig!" - Det var Peter Schmidt. - "Naa," sagde han, "ska jeg se paa Dem?" - Jeg opdagede, at det var en Løjtnant fra vort Regiment. Han var ikke af de værste, og alt gik godt.

Vi havde en rigtig hyggelig Aften, og jeg forlod først Hamborg efter fire Dages Ophold. Jeg havde haft det meget bedre her end ved Yserkanalen. Rejsen gik videre til Bruxelles. Her opholdt min gode Ven, Købmand Christian Lassen fra Rødding, sig. Han laa ude i en Forstad. Vi havde det hyggeligt, for han var Underofficer ved et Forplejningskorps, og vi manglede intet. Jeg opholdt mig hos ham i fem Dage. - Naturligvis blev jeg efterlyst fra Kompagniet. Min Kone og Sogneraadsformanden kunde dog kun oplyse, at jeg havde forladt Rødding rettidigt. Den sjette Dag under mit Ophold i Bruxelles traadte en Feldwebel ind i Stuen og anholdt mig. Saa var de glade Dage forbi.

Da vi kom ud til Kompagniet, blev jeg straks sat i Arresten. Det var nu ikke saa trist, for Kompagniet havde ingen Kachot. Jeg blev anbragt paa Skrivestuen og blev bevogtet af to ældre Soldater. De var meget glade for den (24) Tjans, de havde faaet, og vi spillede Kort baade Dag og Nat. Heldigvis var vor Feldwebel min gode Ven. Han var flink imod mig, og jeg havde det mange Gange bedre her end ude i de snavsede Skyttegrave.

Efter tre Ugers Forløb blev jeg stillet for en Krigsret. Efter Gennemgangen af mine "Forbrydelser" idømte Retsformanden, en General, mig fire Maaneders Fængsel. Straffen skulde dog først afsones, naar Krigen var forbi. Det var jeg nu ikke saa glad for, for det betød jo, at jeg ikke kunde komme hjem sammen med mine Kammerater. Heldigvis kom min Forsvarer, en Officer, mig til Hjælp. Han sagde nemlig: "Vi appellerer Dommen!" - Det havde til Følge, at jeg tre Dage senere atter kom for Retten. Efter fornyet Forhør faldt en ny Dom: "Frikendt!" - Grunden var den, at man manglede Underofficerer. Jeg blev omgaaende sendt ud i Skyttegraven, men to Dage senere blev jeg beordret tilbage. Jeg var hurtigt ude af Skyttegraven, jeg ligefrem fløj af Sted, for Skyttegraven laa under heftig Trommeild.

Jeg var spændt paa, hvorfor jeg blev kaldt tilbage. Sagen var den, at der skulle oprettes en Minekasterafdeling, og man manglede en erfaren Underofficer, der kunde gøre Tjeneste som Feldwebel. Denne Post fik jeg. Vor Feldwebel havde sagt: "Lad bare det nye Kompagni faa Schmidt. Han er jo stemplet for Faneflugt, og saa er vi jo af med ham."

Jeg fik en dejlig Stilling. Vor Kompagnifører var en dejlig Mand. Han var i det civile Liv Apoteker og kunde godt lide at nappe et lille Glas. - Med det nye Kompagni kom vi i Stilling ved Wyschaete, det yderste Sted i en Frontbue i Flandern. Herfra gik det ned til Sommeffloden, hvor vi deltog i de haarde Kampe, der var begyndt der. Af vort Regiment kom to Batailloner i Fangenskab. Vort Kompagni mistede 62 mand, og vi kom tilbage med kun to Minekastere i Behold.

(25) Jeg var lige ved at komme i Klemme paa Grund af den Mængde Levnedsmidler, jeg havde skaffet Kompagniet. Til Trods for, at to Trediedele af Kompagniet var kommet i

Fangenskab, opgav jeg til Levnedsmiddeldepotet, at vort Kompagni var fuldtalligt. Naturligvis var Kompagniføreren indforstaaet med det. I km stole paa, mine Folk proppede og stoppede saa meget i sig, saa de var lige ved at revne. Men en Nat kom Divisionskommandøren, General Wassielefski, ud i Skyttegraven. Han fik øje paa en af mine Kammerater, der var i Færd med at tømme et Kogekar, fyldt med Marmelade. "Naa, hvad har De der," sagde Generalen, "Jeg spiser Wassielefski-Smør, Herr General." - "Saa meget?" - "Javel, Herr General." Grunden til, at vi kaldte Marmelade for "W-Butter" var denne, at vi aldrig saa Smør, men Dag efter Dag og Maaned efter Maaned maatte spise Marmelade. Saa denne Aabenhjertighed kunde Generalen ikke tage, og allerede den næste Dag maatte Kompagniføreren stille hos Generalen. Denne gav sig straks til at brøle op: "Altsaa! Jeg var i Nat ude i Linien. Der var der en eller anden Fyr, der sagde, at han spiste "Wassielefski-Smør" til Trods for, at det kun var Marmelade, og jeg vil sige Dem, Portionen var uhyre stor. Vil De forklare mig det?" - "Javel, Herr General," svarede Kompagniføreren, "mine Folk har nu i syv Dage ligget i forreste Linie. Det stiller store, ofte umenneskelige Krav til dem, saa de kan nok trænge til at faa saa meget at spise, som man overhovedet kan fremskaffe." - "Ja, det er ganske rigtigt," sagde Generalen, og saa var den Sag afsluttet.

Efter Deltagelsen i Sommeslaget kom Regimentet ned til Verdun. Vort Kompagni talte dengang kun 32 Mand. Vi maatte først have nyt Forstærkningsmandskab, men saa var vi ogsaa midt i det. Kanonerne tordnede Nat og Dag, Maskingeværerne rasede uafbrudt. Mit Kompagni, Minekasterne, blev opløst, og Minekasterne blev fordelt (26) paa de forskellige Batailloner. Kompagniføreren beordredes til Tjeneste ved Staben. Jeg, der som nævnt gjorde Tjeneste som Feldwebel, havde for saa vidt et Arbejde, der ikke kunde kaldes anstrengende. Jeg skulde kun fordele Minekasterne. Paa en Maade havde jeg saaledes god Tid til at spekulere over min Tilværelse. Een Ting var jeg klar over, og det var at komme ud af dette Helvede saa hurtigt som muligt. Og saa fik jeg en Ide, som jeg syntes maatte være glimrende.

Vor Kapelmester ved Regimentsmusikken var min gode Ven. Ham kunde jeg bruge. "Hør," sagde jeg til ham, "skulde vi to ikke prøve at faa Lov til at rejse til Tyskland med hele Regimentsmusikken! Vi kan anføre, at vi vil afholde Velgørenhedskoncerter og samle Penge ind til en Fond, der skal komme de faldnes efterladte til gode!" "Den er fin," sagde Kapelmesteren, og vi gik straks til Obersten (Regimentskommandøren) og vor Kompagnifører, der var blevet udnævnt til hans Adjudant. De blev Fyr og Flamme for Foretagendet; men Kapelmesteren sagde: "Jeg kommer dog til at have en Mand med, der kan indkassere Pengene ved vore Koncerter." - "Ja, men saa tag dog Sergenten med," sagde Obersten. Og det var naturligvis ogsaa Mening.

Næste Dag allerede rejste vi med hele Regimentsmusikken, 38 Mand, til Tyskland. Humøret var højt! Vort første Maal var Osnabrück, for der hørte vor Kaptajn hjemme. Vi gav Koncert. Folk strømmede til. Der var stor Begejstring for Regimentsmusikken, der jo kom ude fra Fronten. Resultatet: 1000 Mark i Kassen. Vi tog videre til Bremen. Der blev vi tre Dage. De ville slet ikke af med os. 7000 Mark i Kassen. Videre til Hamborg. Her gik det ikke saa godt, for Hamborgs Musikerforbund nedlagde Protest. De havde svært ved at finde Arbejde under Krigen. (27) Naar, men saa rejste vi til Rostock. Det var det rette Sted at komme hen, for der hørte Regimentet hjemme.

Regimentets gamle Oberst, der de to første Krigsaar havde ført Regimentet ved Fronten, tog imod os paa Banegaarden. Han vidste, at vi kom, og han kaldte os sine "kære Børn." Vi marcherede med fuld Musik gennem Byen og ud til hans Villa, hvor vi underholdt ham

med en lille Koncert. Der var naturligvis stort Opløb. Han var stolt og glad og følte sig saa bæret, at han stak mig 100 Mark. "Gaa hen og drik et Glas Øl og husk, at I ogsaa skal have en lille Dram," sagde han. Det gjorde vi naturligvis med Glæde, og det blev sent, inden vi kom i Seng den Aften. De fleste af Musikerne tog i Kvarter hos deres Koner, de andre kom i Borgerkvarter. Kapelmesteren og jeg boede naturligvis paa Byens fineste Hotel, og alt var gratis.

Den næste Dags Formiddag Klokken ni stillede vi atter foran Oberstens Bolig. Vi gav til hans Ære en Koncert, der varede to Timer. Jeg var Reklamemand og fik uden stort Besvær Folk trommet sammen til en Koncert om Aftenen. Oberstens Døtre gik med Begejstring ind paa at hjælpe mig. Koncerten blev en stor Sukces. Byens største Sal var fyldt til Bristepunktet. Obersten og hans Døtre betalte rundhaandet 100 Mark i Entre. Der var flere, der fulgte hans Eksempel. Min Kasse svulmede. Koncerten gav os 3000 Mark. Musikerne havde slidt i det som smaa Bæster. De kunde godt trænge til en lille Opmuntring. Jeg bevilgede 10 Mark til hver. Det gav dem Lyst til at fortsætte. Og vi fortsatte ti Dage i Træk. Hver Dag fik Obersten sin Morgenkoncert, og han var saa glad og lykkelig som et lille Barn. Han kvitterede efter Koncerten med et Glas Vin og en Cigar. Vi fik Masser af Penge i Kassen, og der blev Raad til fortsatte Bevillinger til Musikerne for deres Ydelser.

(28) Da de ti Dage var gaaet, foreslog vi Obersten, at Musikken ogsaa skulde gæste Wismar. "Ja, naturligvis," sagde han, og jeg tog straks af Sted for at ordne det hele. Her gik det endnu flottere end i Rostock. Sikken Modtagelse vi fik! Kassen smækfuld hver Aften, fem Aftener i Træk. Musikerne tjente en pæn Skilling, for de fik hver Aften et Gratiale af mig. – Obersten i Rostock forespurgte, om vi dog ikke snart kom tilbage igen. Han savnede os. Vi kom. Nye Triumfer!

Desværre var vor Orlov ved at være Slut. Vi talte med Obersten om det, og om han ikke kunde udvirke lidt ekstra Orlov. "Jeg har tænkt paa det samme," sagde den brave Mand. Han sendte straks et Telegram til Regimentet ved Verdun, og om Aftenen indløb Svaret: "Fjorten Dage ekstra Orlov bevilget!" – Stor Glæde! Flere Koncerter, ogsaa i Schwerin. Der overværede selveste Storhertugen, Friedrich Franz fra Mecklenborg vor Koncert. Vi havde mægtig Vind i Sejlene, forrygende Sukces. Vi blev der hele seks Dage. Jeg havde hver Aften nok at gøre med at tælle Penge og udbetale Bonus til Musikerne for deres fremragende Præstationer. De havde i al den Tid haft en fin Indtægt, de havde levet flot og tømt mangt et godt Bæger.

Omsider tog vi tilbage til Rostock. Vi undte os to dejlige Hviledage, og saa gik det atter til Verdun. "Hit med Kassen," sagde Regimentsskriveren. Jeg overrakte ham den sammen med Regnskabet. 12.000 Mark var der i den, og det syntes jeg var flot; men det gjorde han ikke. "Er det det hele," sagde han, og nu blev det slet ikke morsomt mere. Der var stor Vrede, haarde Ord, Bebrejdelser, Raaben og Skrigen! Kapelmesteren og jeg blev beordret til at modtage Vaaben, Geværer m. m. og belave os paa at blive ekspederet ud til Fronten. Det var en Officers-Stedfortræder, der var blevet vor Plageaand. Men just som han (29) traadte ud af sin Bunkers for at give os en ny Overhaling og kommandere os af Sted ud i Skyttegraven, gik en fjendtlig Flyver hen over os. Han nedkastede en Bombe, og den dræbte bl. a. den fæle Fyr. Vi spredtes for alle Vinde, og saa utroligt det lyder, skete der overhovedet intet mere i den Sag; men vi havde vel nok haft en dejlig Orlov.

Søren Schmidt, Flensborg,
tidl. Rødding.

»Ha! - Gule Ærter« - og jeg var kureret

Det var i Frankrig under den første Verdenskrig. Efter Strabadserne derude i Skyttegraven var det rart at komme tilbage bag Fronten. Og nu laa vi da her og "gassede" os og havde det rart. Dog havde jeg det nu ikke saa rart; min Mave og jeg laa i Krig med hinanden. Jeg havde en ret voldsom Diarrhe, og den, der har prøvet det, ved, hvad det vil sige.

Da jeg følte, at jeg havde lidt længe nok, gik jeg en Dag hen til vor Sanitets-Underofficer for at bede ham om et Middel til at bekæmpe Sygen med. Walther, som han hed, var nu saadan en flink og forstaaende Mand, saa han fandt snart den nødvendige Medicin frem til mig.

"Se her," sagde han, "her faar du nu disse Piller, og naar du kommer hjem, tager du straks to af dem. I Aften igen to og saa i Morgen tidlig de sidste to. Efter al Erfaring skulde du saa være kureret."

"Ja, det er godt, Walther," svarede jeg, hvorefter jeg forlod hans efter vore Forhold ret komfortable Paulun. -

Undervejs hjem til mit Kvarter skal jeg tilfældigvis netop forbi det Sted, hvor vi har vort Feltkøkken - vor (30) Gullaschkanon, som vi kalder det her, - staaende. Jeg falder her i Snak med vor alles saa gode Ven, Kokken. - "Naa, Willem, hvad lyder saa Menuen paa i Dag?"

- "Hvad? Kan du ikke lugte det? Gule Ærter," bemærker han leende.

- "Hvad? - Gule Ærter? Min Livret - og det netop i Dag!"

Jeg har nu altid været en ren Hund efter denne vidunderlige, livsalige Ret, og tænk, saa maa man netop nu i Dag forsage den Ja, hvad er der vel her at gøre? - Jeg staar og overvejer Sagen. - Jeg maa jo tage en Beslutning, og da slaar det pludseligt ned i mig: "Du kan jo, ja, hvad kan jeg?" - Jeg staar med mine Piller i Haanden og overvejer Sagen. - Piller eller Ærter? - En efter en sluger jeg de smaa hvide Tingester. - Se saa, nu er den sidste forsvundet.

Ja, I kan tro, jeg spiste Ærter den Dag.

Om det var Pillerne eller Ærterne, der gjorde det af med den væmmelige Diarrhe, ved jeg ikke. Men Hovedsagen var, at jeg var blevet fuldstændig kureret for min Syge.

Uffe.

Harejagt bag Fronten

Vi laa i Stilling paa Vimmyhøjene, Nord for Mont de Loretto, og havde, naar vi var afløst, vort Kvarter i Avion. Det var i Marts Maaned, og der laa en Smule Sne over Markerne. Paa Vejen tilbage fra Skyttegraven havde vi set et Par Harer og besluttede derfor at foranstalte en Harejagt. Jeg var under denne usædvanlig heldig og skød fire Harer. Der var i Grunden slet ikke noget Hekseri ved det, for naar vi dreven Hare op, løb den et Stykke, (31) satte sig paa Bagbenene og saa sig om. En nogenlunde god Skytte kunde da med Lethed nedlægge den.

Vi ankom til Kvarteret med seks Harer. Tre af dem blev flaaet og gjort i Stand, kom i Gryden og blev kogt. Noget at stege dem i kunde vi jo ikke fremskaffe. Suppen blev altfor stærk, og da vi ingen Kartofler havde, maatte vi spise det kogte Harekød med tørt Brød til, og dertil drak vi saa den grimt smagende Suppe. De tre allerede tillavede Harer slog til i det Par Dage, vi var i Kvarteret. De andre tre blev hængt ned i Kælderen, og Madame og hendes Datter fik Besked om, at Harerne skulde blive der, til vi kom tilbage igen.

Da vi næste Gang kom fra Skyttegrav en, var der kun to Harer. Kvinderne gik og luske- de omkring og saa efter mig. Jeg anede, at der var noget galt. Jeg gik derfor bag om Huset og ind i det lille Rum, som var reserveret til de to Damer. Madame kom straks hen til mig: "Oh, la la, monsieur danois, den er jo gruelig gal, nogen har taget den ene Hare." Jeg var med det samme klar over Situationen og sagde, at det nok var dem, der havde spist den, men, tilføjede jeg: "I kunde godt have spist to, det havde ikke gjort noget."

Baade madame og Datteren blev saa lykkelige, at de begge to græd. Staklerne havde ikke smagt Kød i lange Tider. Jeg forklarede mine Kammerater Sagen, og de morede sig derover. Vi gjorde vore to Harer i Stand og gav Kvinderne Forhalvdelen af den ene. De to Kvinder havde fra den Dag megen Tillid til mig.

Nikolaj Kramer.

En Sønderjydes Klagesang under Krigen (1914-18)

(32) Jeg er en Sønderjyde, til Danmark staar min Hu,
dog maa jeg Tysken lyde og følge blindt hans Bud.
Det gik i Fredens Tider, skønt ikke altid let.
Nu jeg for, Tyskland strider. Det kan ej være Ret.

Jeg maatte drage fra mit Hjem, fra Kone og fra Børn,
jeg maatte sværge Faneed til Tysklands sorte ørn.
Det var med tunge Tanker; jeg gjorde, som rnan bød,
for Danmark Hjertet banker, for Danmark - til min Død.

Nu maa jeg kæmpe for en Sag, som er mig helt imod,
 jeg vandre maa fra Slag til Slag paa mødig, trætte Fod.
 Det er ej mine Fjender, som jeg maa skyde ned!
 Jeg helst tilbagevender, til Hjemmets stille Fred.

Det er ej for mit Fædreland, jeg vover Liv og Blod.
 Jeg staar her som en tvungen Mand, og helst jeg alt forlod.
 Det er saa tungt at tænke, jeg flyed' helst i Hast,
 men Krigens tunge Lænke, den holder her mig fast.

Jeg ved, min Moder sørger - saa tungt det er for Far,
 med Angst i Sind de spørger - og ingen giver Svar.
 Og selv jeg spørger mangen Gang: Naar faar engang vi Fred? -
 Er derfor endt m i n Klagesang og m i n Udlændighed?

Og Længselen mig drager til Sønderjylland hen,
 at pløje der min Ager i Fred med Fryd igen.
 - - - Gid Krigen var til Ende. Gid Dagen dog var nær,
 da hjem jeg kunne vende til dem, som jeg har kær.

A. Qu.

Krigsfrivillig

(33).... Jeg tror, vi stod kun og saa paa hinanden, Peter og jeg. Følte jeg ikke, at du saa inderlig glad og fornøjet ud? - Jo, saamænd gjorde du saa, Peter, - og det trods alt det grufulde, vi havde gennemgaaet i den sidste Time. - Naa, javel, vi havde jo begge gennemgaaet dette og hint og været med til saa meget i de sidste Par Aar. Men dette her var dog noget af det værste. Peter og jeg var Kammerater fra Barndommen af. Vi var opvokset sammen og havde altid fulgtes ad. Nu laa vi da her begge to. Begge var vi haardtsaarede. Peters venstre Knæ duede ikke mere. Det var knust, og mit højre Ben var - borte. - Jo, Skæbnen havde sandelig været haard ved os. Men nu gik det dog godt fremad med os. - Rart vilde det være at komme hjem. - Vi var jo unge endnu, saa det skulde jo nok gaa !

Paa Lazarettet her i den lille franske By havde vi nu ligget i mere end to Maaneder. Feltlazarettet var anbragt i en stor Træbygning, der oprindeligt havde huset en Divisions Hestedepot. Da Frontlinien havde nærmet sig Byen, havde man dog fundet det bedst at fortrække til mere rolige Omgivelser, og nu laa vi altsaa her. Bygningen maalte vel sine 50-60 Meter i Længden, og Bredden vilde vel nok være omtrent det halve. Vinduer og Lys var der nok af. For Enden af selve Bygningen laa en anden Bygning. Denne husede Kontor, Operationsstue m. m. For Tiden fandtes der ikke en ledig Seng paa Lazarettet. Kampene derude var vilde og forfærdelig haarde. Ja, saa var nu dette forfærdelige sket, ikke en

Time var forløbet siden. - Lazarettet havde været Maal for Fjendens Skyts. Uden dog direkte at ramme Bygningen var der sket en to-tre voldsomme Granatekspllosioner i umiddelbar Nærhed af Lazarettet. Bygningen blev heldigvis staaende. - Hvilken Ulykke, hvis den var styrtet sammen! - Men (34) Bygningen modstod det voldsomme Pres, skønt det knagede svært i Bjælker og Spær. Store Huller var revet i Tag og Sider. Glasskaarene fra de søndrede Ruder havnede nede i Rummet hos os. - Der opstod et Par Sekunders fuldstændig Ro. - Man var som lammet! Men saa brød det løs. Jamren og Skrig blandet sammen. Det lød forfærdeligt og tog skrækeligt paa Nerverne. Læger, Sanitetspersonale samt Sygeplejersker kom styrtende for at hjælpe alle de mange ulykkelige Stakler, hvoraf mange trængte svært til deres Hjælp. - Der var dog mange, som ingen Hjælp behøvede mere. - - Døden gjorde en rig Høst.

Før alt dette var sket, havde Peter og jeg ligget og drøftet vore Fremtidsudsigter. Det er altid godt for os Mennesker at gøre det en Gang imellem. - Nu sad vi, efter at vi havde været en Tur oppe i Operationsstuen, i vore Senge og tog et sidste Overblik over Situationen, før vi lagde os ned paa vore Lejer. Vi saa ud i Rummet. Soldater fra Landstormen, hjulpet af civile Franskmand, var allerede ved at udbedre Skaderne og tætte de værste Huller, som Vinden strøg ind igennem. Personalet havde forlængst fjernet de døde, hvis søndrede Senge og sønderrevne Madrasser var endt uden for Bygningen, hvor det nu laa i en syndig Forvirring, kastet ud som en Bunke Skrammel. Folkene fjernede de sidste Glasskaar fra Rummets Gulv. Min højre Arm var gaaet sig en Tur. Peters venstre Knæ viste sig at være knust. Et forbandet Bræt havde strejft hans Hoved og havde i Farten taget Haar og Hud og det højre Øre med sig. - Et sidste Øjekast mellem Venner, før vi sank ned i Tæpperne. - Var det hans Øjne? - Jeg ved det ikke. - Der var en besynderlig, fremmed Glans i hans Aasyn. - Hans Ansigt var næsten dels dækket af Bandager. - Var det Feberen - eller havde jeg maaske set fejl? -

(35) Peter havde da ogsaa set paa mig, syntes jeg. - Han nikkede. - Saa laa jeg da der og følte ingenting mere. ~ Jeg var saa glad og fri. - Maaske var det Feberen. - Jeg laa og drømte, eller fantaserede jeg? Jeg ved det ikke. - Min Ven Peter laa jo da derovre i den anden Seng. - Det vidste jeg da.

- - Mine Tanker fangedes af Billeder fra Fortiden. Hvilken lykkelig Ungdom havde jeg dog ikke haft derhjemme i Byen ved den blanke Fjord med de mange minderige Steder hos Far og Mor og mine to Søstre. - I Morgen vilde jeg ganske bestemt skrive et langt Brev til dem og fortælle dem, at jeg nu snart kom hjem til dem, og Peter skulde da ogsaa med hjem nu. - Ja, selvfølgelig skulde han da det Vi fulgtes jo altid ad, Peter og jeg. - Kan du huske, Peter, den Dag vi fulgtes ad ud gennem Byen. Det var Sommer og stegende varmt. Solen ligefrem bagede. Fuglene sad og kvadrede i Alletræernes tætte Løv. Nede fra Fodboldbanen hørtes glade Udraab fra de mange Kammerater. Ude fra Fjorden lød en Dampers Stød i Fløjten. Den var nok for indgaende og adviserede Stationen derinde paa Havnen. - - Kan du huske - - vi var færdige med Skolen her i vor Fødeby. Snart fulgtes vi ad til Heidelberg. - En ny, en herlig Tid blandt prægtige Kammerater oprandt her for os. Der traf vi dig, Erich Backmann, du, vor trofaste og altid hjælpsomme Ven. - Din Haand og din - Pung var altid beredvillig. Skønt du var den rige Hamborg-Direktørs Søn, lod du os aldrig føle dette. - Du var sandelig en oprigtig Kammerat. - Du, Peter og jeg var altid sammen, særligt hvor der var Løjer og Langkaal, Skæg og Halløj! - Husker du, Peter, Studenterfesten? - Vi, Treklovet, udmajede som vilde Skovmænd. kun lidt paa Kroppen, men des mere Haar og

Skæg! Og husker du de vilde Hyl, Erich gav fra sig, da en af vore kvindelige Studenterkollegaer kneb ham i hans utildækkede Ben?

(36) - Aa, ja, det var vel nok en herlig Tid. Saa udbrod da Krigen den 1. August. - Den ramte os næsten som en Bombe. - Det hele gik i Opløsning. Lærerne tog bort til deres Garnisoner for at gaa i Krigen for Kejser og Fædreland. - En stor Tid, kaldte man det. De ældste Klasser opløstes. Mange af Kammeraterne meldte sig til Hæren. Nogle faa Stykker rejste hjem. Med Undtagelse af de helt gamle var alle vore Lærere nu borte. Derfor ingen Forelæsninger mere. Tiden var fuld af Spænding. Vi kunde sagtens faa Dagen til at gaa. Musik og Sang tonede gennem Byen. - Det var Soldaterne, der fulde af Begejstring drog af Sted ud mod den arge Fjende, der vovede at true Fædrelandet. - Man levede som i en Begejstringens Rus.

En Dag stod vi tre Venner oppe paa Kasernepladsen. Vi kunde ikke, kunde absolut ikke blive tilbage. - Vi maatte absolut med derud, hvor man kunde vinde Ære og Berømmelse. Vi var jo saa unge. Godt fjorten Dage senere skulde vi endelig faa øjnene opladt. Men da var det for sent. - Slaget ved Langemark og Bixschoote. - Der faldt mange af vore Kammerater. Kort Tid derefter fandt saa du, Erich, Døden derude. - Vi begravede dig i en venlig lille Have

- Ja, hvad saa mere? - Aar efter Aar gik hen. - Nu ligger du og jeg her, Peter, henkastet til ingen Verdens Ting ...

Hm, hører jeg en Stemme sige, 40,7, og den stiger stadig! -

... Saa skulde det altsaa ende med, at baade du og jeg er færdige. - Der bliver aldrig, aldrig Brug for os mere. - Farvel, Farvel - Peter!

N. L., Spandet.

Paa fremmed Tunge

(37) Som aktiv Soldat laa jeg i 1910-12 ved et Fodfolks-Regiment i Allenstein i Øst-prøjsen. Vi var en hel Del Nordslesvigere i denne fjerne Garnisonsby. Det kunde ske, at man ved en eller anden Lejlighed løb paa en Kammerat heroppefra. Det gjorde jeg en Gang, og det gik for sig paa følgende Maade:

Jeg laa inde paa andet Aar, og vi var trukket paa Hovedvagten. Vi havde en Underofficer, en Polak, med paa Holdet. Han havde en vis Respekt for Telefonen, og derfor bad han mig om at tage mig af den.

Naa, jeg sagde selvfølgelig ikke nej til denne Tjans.

Og saa skete det! - Klokken kimede. Jeg hen og fat i Røret.

- Hallo! - Ja, her er Hovedvagten. - Hvem der? - Naa, ja!

Det viste sig at være en Løjtnant, en Mand fra et andet Kompagni.

- Om vi ikke kunde sende en Mand med en Besked hen til hans Kvarter, til hans Oppasser. - "Müllerschoff", hed han, og han boede der og der paa Kasernen. - Javel, skal ske, sagde jeg og lagde Røret paa igen. Saa gentog jeg Ordren overfor Underofficeren.

- Du maa nok hellere selv gaa hen og overbringe Beskeden, sagde han.

- Du kan nok finde Vejen efter den opgivne Adresse.

- "Möllerschoff" - "Müllerschoff!" - Jeg grundede Over dette, imens jeg var paa Vej hen til Kasernen. -

"Müller -, - Möller?"

- Ja, Möllerschoff? - Möller ... Möllerskov! - Hvad var mere nærliggende.

- Selvfølgelig - de Tyskere, de Tyskere, de er saa slemme til at radbrække Navnene. - Jeg fandt frem efter (38) den opgivne Adresse. Jeg traadte ind med et "Goddaw", er der her en Mølleskov?" Og det viste der sig at være, og han var endda fra Haderslev.

Dres.

N. L.

Grænsevagt ved Kongeaaen

(38) Det var under den første Verdenskrig 1914-18, at jeg en kort Tid kom til at staa Vagt ved Kongeaaen, ved Grænsen til Danmark. Ved Verdenskrigens Udbrud blev jeg indkaldt til den heroppe velkendte Landstorms-Bataillon III, Flensburg, kort og godt kaldt Flensborg-Bataillon. Efter en Tids Ophold i Flensborg blev vi sidst paa Aaret 1914 sendt op til den dansk-tyske Grænse, ved Kongeaaen og andre Steder. Det Kompagni, jeg tilhørte, kom til at ligge i Kvarter i Højrup og Overby, en for mig ganske ukendt Egn; men alligevel var det jo nærmest som at være hjemme her.

Ene Mand fik jeg anvist Kvarter i et mindre Bolsted. Konen var alene med Bedriften og Børnene. Manden i Huset var allerede fraværende siden Krigens Udbrud. Han laa forlængst i Skyttegravene i Frankrig.

Naar Lejlighed bød sig, hjalp jeg Konen saa godt jeg kunde. Det første Arbejde, jeg lavede, var at save Brænde for hende. - Jeg havde været der i to Dage, da Konen ved Middagsbordet spurgte mig, om jeg ikke skulde paa Vagt.

- Paa Vagt? - Hvorfor da det? Æ ska' nok hold mæ rolle, æ Græns løwer jo ett saadan væk, saa ... "

Det var Dagen derefter. Jeg stod som sædvanlig ude i Laden og var beskæftiget med mit Arbejde ved Savbukken. Mens jeg hvilede mig lidt ved Arbejdet, hører jeg pludselig nogen tale udenfor. Jeg lytter. Det er Konen og en M:and, kan jeg høre. - Aah - min Underofficer. (39)

"God Dag. Hør, min gode Kone, ligger der ikke en Mand i Kvarter hos Dem?"

- "Jo, det gør et," indrømmer hun. "Han er derinde i Laden."

Lidt efter kommer da Underofficeren ind og hilser med et - "God Dag, Nis, no, do hæ nok travlt, kan æ se!"

- "Aa, ja," svarer jeg, "do vil kanske gi' en Haandsrækning med?" - "Aah nej," ler Underofficer Peder Hansen. Han er heldigvis en af vore egne. Han er saa langt borte fra som fra Rødebro.

"Ja," fortsætter Underofficeren, "æ troj snar', te do var gaan te Danmark, si'en en ett saa te dæ! - Do skuld' jo o Vagt, Nis."

- "O Vagt? - Hva' menn do! - De har æ slet inne Ti' te, Peder."

- "I Nat æ Klock toll skal do gaa Patrulje. - Farvel, Nis," og saa forsvinder den rare Peder Hansen igen ud ad Døren.

At skulle ud af sin gode Seng midt om Natten kan være ret ubehageligt. Men hvad, som Soldat har man jo lært at lystre, saa her hjælper ingen Kæremor. Klokken er slaet tolv, da jeg træder ud af Huset for at begive mig paa Vej ud paa den Vandring, der er bestemt til at skulle vare til Klokken fire næste Morgen.

Det er ligesom jeg kommer til at gyse. Koldt er det, saadan lige over Frysepunktet og dertil bandsat mørkt. En uldagtig Taage ligger over Omgivelserne. Det vil nok blive ret svært at finde Vej i disse fremmede Omgivelser.

Sikkert Held! - Jeg finder ud paa den nære Landevej og avancerer nu langsomt. Vejen er knudret. Jeg ved fra om Dagen, at Grøfterne langs Vejen er rigelig fyldte med grumset Vand. Det vil være baade grimt og ubehageligt at dumpe ned i en af dem. Langsomt slentrer jeg fremad. Det har jo ingen Hastværk. Pokkers ogsaa, saa mørkt det (40) er i Nat. - Slet ikke let at orientere sig i dette Mørkt. Frostaagen dækker det hele, selv Stjerneerne under Himlen ser man ikke for bare Taage. Noget mørkt dukker op forude. - Træer foran en Gaard. Træerne staar bladløse og strækker de knudrede Grene op i Luften. Toppen ser man ikke, man aner den kun. Hm, ja, funderer jeg. - Ene Menneske i denne Nat, lader det til.

Det giver et Gisp i mig,. da jeg endelig træffer et andet Menneske. - Ganske rigtigt, en Mand kommer imod mig fra den modsatte Retning. - "Naa, end'le da et Minnesk!" siger jeg saadan nærmest hen for mig selv.

- "Haloj, er du der?" siger Manden.

- "Ja, her er æ!" - "De' er noue grou naue, her gaar en o vee hverken ud eller ind."

Den ankommende viser sig at være ude paa samme Færd som jeg. Jeg kender ham godt nok. Vi er ved samme Kompagni. Vi faar os en lille Sludder, mens Piberne stoppes og tændes. Han er allerede godt kendt med Egnen og forklarer mig Vejen, jeg skal gaa. Saa skilles vi og gaar i hver sin Retning igen.

Langt om længe staar jeg endelig ved mit Maal, en Dobbelpost umiddelbart op ad Grænsen.

Javel, Skuret er der, men af Poster ser jeg ingen.

- Hm, det var da mærkeligt - eller maaske

- "Vagtpost!" kalder jeg, men ingen svarer.

Jeg staar og lytter og hører da en lydelig Snorken fra Skurets Indre. - Ha, de Sovetryner! Paa min gentagne Kalden bliver der endelig svaret.

- "Hva - hva er et!" - I en Fart kommer de to Mænd paa Benene og ser ud.

"Ha, der fik I jer nok en orndle Forskrækkels', hva! I er nok lieg di rett te o staa o pass o her."

"Haa - hva, er et dæ, Nis - dit Asen," siger den ene af Mændene. (41)

"Ja, de kan I to vær glaj for, te de baresten æ mæ, o ett jen a vore Befalingsmænd."

De to Kammerater kender jeg godt; det er Hans Hedelund fra Toftlund og Hans Andersen fra Lovrup, der her har faaet et lille Job. De er begge to fra mit Kompagni. "Aah, hva', en skal vel ett tej et saa bogstavelig, o sov skal en jo osse," mener Hans Hedelund og er lige ved at gabe Kæben af Led.

„O hva' de angæer, saa er do vel ett møj bedre sjel," mumler Hans Andersen, mens han tager sig en frisk Skraa. Medens vi staar der og drøfter Tingene, kommer der en ny Mand dumpende. Vi hører ham nærme sig.

"De æ Nüesse, Hamborgeren, " siger Hans Hedelund. "Na, da seid ihr. - Ich häbb' mi ganz verlopen. - Gott verdorri - bin wahrscheinlich weit in Dannemark rinn gewesen." - Nüesse maa holde inde for at faa Vejret, før han igen kan berette om sine "interessante" Oplevelser.

Vi staar og snakker lidt sammen og faar igen Ild paa Piberne, hvorefter Nüesse og jeg igen forsvinder i hver sin Retning. - Jeg tror, ja, jeg ved, at det er det, de to Hans'er længe har ventet paa. - Snart vil man igen kunne høre en højlydt og taktfast Snorken fra Vagtskuret. Ja, vi var vel nok de rigtige til at bevogte Grænsen her

Jeg følger en Sti ind over Markerne. Det er en Hulvej. Af og til siger det Svup, naar jeg netop er saa heldig at træde i en af de mange smaa Vandpytter, som findes paa Stien. - Man bliver ligesom lidt mere vaagen igen.

En Gaard, vel nærmest æn Udflyttergaard, dukker op foran mig. Alt er stille og roligt her. Jeg slentrer langsomt forbi Havehækken, bag hvilken jeg skimter Konturerne af en Række høje, gamle Frugttræer. (42)

"Holdt - holdt!" raabes der. Jeg studser og standser ved det uventede Raab.

Det viser sig, at det er en af vore Grænsegendarmen, der er posteret her.

"Naa, hvor vil De hen, Soldat?" spørger Gendarmen.

"Hen? Ja, jeg vilde allerhelst hjem nu. Bare jeg kunde finde Vejen," svarer jeg.

"Ja, men det er ikke denne Vej, for om lidt vil du være gaaet over Grænsen, min Ven," siger Gendarmen.

"Nok muligt, Gendarm, men - jeg er ukendt her, saa "

"Naa, saadan," siger Gendarmen, "men kom, saa kan vi følges ad. Jeg skal nemlig ogsaa ned gennem Byen." Gendarmen kender Egnen her ud og ind som sin egen Bukselomme. Under Vandringen fortæller han mig et og andet. Han har allerede opholdt sig her i flere Aar.

Snart naar vi igen ned til Byen, hvor vi skilles. Saa ligger jeg da snart under Dynen. Klokken er først halvtre.

- - -

Julen. Julen er kommet! Endnu har vi ikke faaet Fred. - Hvordan, var der ikke en vis tysk General, - Häseler hed Manden vist - der ved Krigens Udbrud havde sagt de nu saa kendte Ord: "Ja, mine Herrer, om højst seks Uger vil jeg drikke min Te i Paris! Hvis ikke, maa I godt kalde mig Mads!!" - -

Endnu havde den gamle Herre ikke haft den Fornøjelse at nyde sin Kop Te i Frankrigs Hovedstad.

Og saa gik min Ven, Hans Hedelund, og jeg da denne Julemorgen og spankulerede frem og tilbage ad den knudrede Vej, der førte gennem Højrup By. Lidt borte herfra var den nære Grænse, Grænsen til Danmark, det forjættede Land Rimtaagen har endnu ikke begyndt at lette paa sig. Jeg fryser, og ligesom min trofaste Følgesvend Hans skutter jeg mig en Gang imellem. Byen er ved (43) at vaagne. Man har hist og her paabegyndt Dagens

Dont. Lys falder ud gennem en Gaards Staldvinduer. Dyrene i Baasene vrinsker - og der skramles med Spande og Junger hen over de toppede Brosten. En Røgsøjle stiger langsomt til Vejrs og forsvinder i Disen. Mor har nok allerede Morgenkaffen over Piberne er forlængst gaaet ud og - det samme synes at være Tilfældet med Hans. Han kan ellers nok bruge "Knæbberen". - Nu gaar han ved min Side og mæler ikke et Ord. - Naa, ja, det maa være Stemningen, Julestemningen, der har taget ham. Eller - er det maaske Længslen efter de kære derhjemme?

Langsomt gaar vi fremad. Vi passerer forbi en af Gaardene, en større Gaard med hvidkalkede Længer. Stuehuset er ikke af de nyeste. Det har Straatag. Stald og Lade er af nyere Dato og har Bliktag. Vi kommer forbi Gaardspladsen med den store Lind midt foran Stuehusets Hovedindgang. Netop som vi vil gaa forbi, gaar Døren op, og en Kone i ikke alt for meget Tøj kommer ud. Vel sagtens Konen i Gaarden, tænker jeg og ser ligesom Hans op paa hende.

Min gode Ven lader pludselig til at have faaet Mælet igen. Han er den snakkesalige Hans igen. Han siger henvendt til Konen: "Nej, god Morgen, lille Mor!"

"O en rigde glæ'le Jul," supplerer jeg.

Maaske har Hans haft sine Beregninger, - men, det skal jeg dog lade usagt, for han er jo nu engang Hans. Konen ser ned paa os "fæle Krigsmænd" og svarer igen:

"Naa, Tak i lieg Maae!" Saa lader hun en lille Bemærkning falde om Vejret, at det er koldt, og om vi ikke gaar og fryser herude

"Aa hva', det kniber vel lidt med o hold æ Varm," bemærker jeg lidt langsomt.

Konen bemærker paany: "Kuhd' I ett godt komm' ind te mæ o faa noue o varm jer aa?"

(44) "Naa, nej, det gaar nok ett, lille Mor," bemærker Hans med et Skuldertræk.

"Aa, hva', men noue skal I no ha', - de er jo Jul, men vent her - bare et Øjeblik." Hun forsvinder atter ind i Huset.

"Ja, do ska' se, Nis, vi faar nok en Cigar," siger Hans. Han er helt oprømt nu.

Saa staar Konen da i Døren med en Bakke i den ene Haand.

"Ja, saa I to, kom saa herhen o faa lidt o varm jer aa."

Hans snøfter til Luften. - Uhm! - Kaffe og Julekager! - "Nej, de er snart for galt, lille Kuen, - Kaffepunch -!" Lidet anende staar vi da der og nyder den dejlige Drik, medens vi spiser af den gode Kones lækre Julekager. "De er vel nok velsignende med en lille "Sort" til," bemærker Hans Hedelund og ler kort. - -

"Guten Morgen! - Was!"

Jeg vender mig og - der staar vor Delingsfører.

"Na, so," bemærker Feldwebel Rogge, der nu kommer frem fra Hushjørnet. Rogge er bred og massiv og ligner i dette Øjeblik en Tyr, der vil til at stange. "Tak Skæbne," tænker jeg og føler et vist Ubehag ved vor Feldwebels Indtræden paa Arenaen.

Konen er den, der først genvinder Fatningen.

"Ih, god Morgen, Hr. Feldwebel, og - glædelig Jul, og vil Hr. Feldweblen ikke nyde en af mine Kager med en "Sort" til -?"

"Pokker til Kvindfolk," tænker jeg i mit stille Sind. Der staar hun med sit uskyldigste Smil og søger at afværge Faren, som hænger over os to elendige Syndere. Vi kender vor foresat ret godt. - Kvinder og Kaffepunch er hans store Svaghed

"Naa, ja "dak" og glædelig Jul da," brummer han saadan nærmest hen for sig, men - han kommer dog hen til os og staar lidt efter ogsaa med en Kaffepunch, som (45) Konen har hentet til ham, i Næven. - Jeg kan tydeligt se, hvordan han nyder "den danske Nationaldrik".

"Ja-a, det er kalt, lille Frue," bemærker Rogge og ser smilende op paa Konen. - Os vær-diger han kun et Nik, der skal sige lige saa meget som "tag og forsvind herfra".

Vi har forstaaet Vinket, men stopper dog først vore Piber og faar Ild paa dem.

"Farvel o Tak, o en glæele Jul, lille Mor."

Lidt efter staar vi igen nede paa Vejen og kan fortsætte vor afbrudte Vandring.

Brændevinen var billig i Danmark, og der blev under vort Ophold her drukket et betyde-ligt Kvantum af den. En Flaske Aalborg Akvavit kostede kun - een Mark. Den kom ind i Landet ad forskellige Kanaler. De blaa Gendarmer øvre paa den danske Side "lukkede" tit og ofte et øje for disse Smuglerier. Vi var jo Landsmænd, selvom vi her for en Stund gik i tysk Uniform,

Jeg husker en af mine Kammerater, en lille Høker fra Rødding, som altid ad denne Vej kunde holde sit Lager af Brændevin vel forsynet derhjemme.

Ja, det var en herlig Tid heroppe, men - den varede bare saa kort. Først i Februar 1915 var vort Ophold her ved Grænsen forbi. Snart laa Bataillon Flensburg III nede paa Østfron-ten i Galizien.

N i s S c h j e r n i n g, Østermarken. Spandet.

Paa østfronten

Efter Marneslagets knusende Nederlag blev en Del Kavaleri-Enheder sendt til Østfron-ten. Hvilken Forandring! Ikke alene rent klimatisk, men ogsaa hvad Krigen angik forelaa der helt andre Operationsmuligheder end paa Vestfronten.

(46) Jeg kom i November 1914 med mit Regiment til at deltage i Kampene i russisk Po-len. Som altid før, fik vi underordnede Befalingsmænd ikke mindste Oplysning om noget som helst.

Jeg var en af dem, der var i Besiddelse af et udleveret Generalstabskort og kunde saa nogenlunde følge Regimentets Bevægelser. En skønne Dag stod vi da i umiddelbar Nærhed af Lodz og opdagede snart, at vor Bevægelsesfrihed var stærkt begrænset. Russerne havde lagt en Ring omkring os. Hvad nu? Ja, ingen spurgte os om, hvad vi mente. Vi var kun ganske smaa Nuller. Vi fik Ordre til at spare paa Ammunitionen og vor meget beskedne Levnedsmiddelbeholdning. Efter nogle Dages uhyggelig Venten fik vi Klarhed over vor vanskelige Situation. Vi skulde forsøge at slaa os igennem. Chefen stod foran Fronten og oplæste med alvorsfuld Mine Ordren, som gjorde et stærkt Indtryk paa os, og han føjede til: "Børn, i Dag maa vi enten sejre eller dø!" I korte Vendinger forklarede han os den vanske-lige Situation, vi befandt os i.

Kampen om Lodz begyndte nu rigtig for Alvor. Vi havde store Tab, men Russernes var større. Selv om man var en "haardkogt Kriger", blev man dog vemodig i Sindet ved at se saa mange prægtige unge Mennesker miste Livet, Ofre for en meningsløs Kamp. En stor

Del af de russiske Soldater søgte Tilflugt i de omkringliggende Smaaskove. Tyskerne udsendte smaa Afdelinger for at tilintetgøre dem. Jeg fik den Opgave sammen med en Underkorporal. og en Menig at undersøge et lille Skovparti. Snart fandt vi 52 russiske Soldater med fuld Udrustning. Alle strakte de Hænderne i Vejret som Tegn paa Overgivelse. Vi var slet ikke stolte ved Situationen, for hvis blot een af dem havde brugt sit Gevær, havde vi været færdige.

Nu kunde jeg altsaa med mine to Mænd føre 52 Soldater (vi fangede dem jo ikke, men fandt dem) tilbage til (47) mit Regiment, og forstaaeligt nok rystede Regimentschefen paa Hovedet, da han saa denne Afdeling russiske Soldater med fuld Udrustning.

To Dage senere blev jeg saaret af en russisk Granat. Resultatet var, at jeg maatte tilbringe syv Maaneder paa Lazaretterne, og hermed var Kampen paa Østfronten forbi for mig.

Peter Walter, Varnæs.

Over Højbroen ved Rensborg

Der opleves altid en Del af den enkelte paa Vagt og Patruljegang i Felten og i Etapetjenesten, men ogsaa i Garnisonerne hjemme kunde der opleves adskilligt paa Vagten. Det er et Par Oplevelser fra Garnisonen, jeg her skal fortælle:

Som Landstormsmand var jeg sammen med Lidelsesfællerne blevet indkaldt d. 11. 10. 15 til Landstormsrekrutdepotet i Rensborg. Ved Juletid var vi blevet tildelt 4. Kompagni, der omkring Aarsskiftet 1915-16 forrettede Vagttjenesten i Togene over Højbroen fra Rensborg til Øster Røntelt. Da jeg kom tilbage fra min Juleorlov, kom ogsaa jeg med paa denne Vagttjeneste. I November Maaned var vi blevet indkvarteret hos Byens Borgere. Paul Christensen, som nu bor i Mølby, og jeg fik Kvarter hos en Professor Dunker, der havde været Lærer ved Latinskolen i Haderslev. Det var for saa vidt et godt Kvarter, meget bedre end Massekvarteret paa Rothenhof, og Folkene var venlige imod os.

Lidt varsomme maatte vi dog være, for vor Vært gjorde Tjeneste som Hauptmann ved et Straffekompani i Tugthuset. Forplejningen fik vi i Kompagniet, og det var den daarligste, der er blevet budt mig i min Tjenestetid. Og Uniformsdelene, ja, de stod godt til den Elite, vi var, (48) men paa Vagten var de godt skjulte under Kapperne. De var det bedste af hele Klunset. Jeg havde faaet udleveret en saa godt som ny svær Vadmels-Kørekavaj, et dejligt Klædningsstykke, dog kunde den ogsaa blive noget besværlig.

En Morgen havde jeg nær sovet over mig. I sidste øjeblik før Togets Afgang naaede jeg ned paa Stationen og blev puttet ind i en anden Klasses Kupe i en af de gammeldags Personvogne. Jeg var havnet blandt Officerer. Da Toget havde sat sig i Gang, og jeg havde faaet oplæst Regulativet for Turen og trukket Gardinerne for Vinduerne, meldte Reaktionen sig efter mit hurtige Løb gennem Byen i den tunge Kavaj. Sveden sprang ud af alle Porer. Officererne troede, at jeg var saa benovet over at være i deres Selskab, at jeg svedte af

Angst, for da jeg steg ud i Øster Rönfeldt, stak den nærmest siddende Officer mig en Haandfuld Cigarer i Kavajlommen. Officerer kunde jo ogsaa være Mennesker.

En anden Oplevelse havde jeg nogle Dage senere. Det var ogsaa i en anden Klasses Kupe i en af de gamle Vogne. Jeg var kommet ind til to skimlede, fuldskæggede gamle Herrer, som jeg maatte antage stammede fra Regeringskontorerne i Slesvig. De var paa Rejse sydpaa. Efter at Formaliteterne var overstaaet, og jeg havde overtaget min Plads ved Kupidøren med Front ind mod Kupeen, begyndte Herrerne en Samtale. De havde af min Udtale opdaget, at jeg hørte hjemme blandt "die dummen Dänen." "Den ene sagde til den anden: "Har De hørt den sidste Nyhed om Danskernes Dobbeltspil?" "Nej, hvorledes lyder den?" "Jo, ser De, Admiralstaben har jo længe haft Mistanke om, at det danske Lodsvesen lodse de britiske Krigsfartøjer gennem Sundet, og nu har den faaet Beviserne i Hænde." "Naa, hvordan det?" Jo, ser De, Admiralstaben lod en Torpedobaad camouflere som britisk skib og lod den bemandede med engelsktalende Mandskab, hvorefter den fra Nordsøen blev sendt ned gennem Kattégat til Sundet. Ud for Kronborg satte man Lodsflag, og straks kom der Lods om Bord, der lodsede Torpedobaaden ned gennem Sundet. Da dette var sket, og Lodsens vilde gaa fra Borde, kastedes Masken, og Lodsens blev arresteret." "Hvad saa nu?" "Ja, nu skal vi nok lære Danskerne at overholde deres Forpligtelser " Og saaledes fortsattes Samtalen, til jeg steg ud i Øster Rönfeldt, godt gal i Hovedet over Graaskæggenes Drillierier, som jeg under de foreliggende Forhold maatte bide i mig.

Peter Paulson, Vester Lindet.

To Venner

Under Fremmarchen gennem Belgien kom vi gennem en Landsby, som vi fik Ordre til at evakuere. Det vil ikke sige, at vi skulde bringe Befolkningen i Sikkerhed bagude, vi skulde tage dem med os.

I Hast blev Befolkningen trommet sammen og maatte følge med os, da vi marcherede videre.

I Flokken var en lille Pige paa 5-6 Aar. Tilsyneladende var der ikke nogen, som brød sig om hende eller kendte hende nærmere. Hun var meget tyndt klædt paa og havde bare Arme og Ben. Hendes eneste Ven syntes at være et henrivende lille Gedevid, som hun førte med sig i en Snor. Naar vi gjorde Holdt, faldt hun paa Knæ og slyngede sine nøgne, magre Arme om Kiddets Hals og blev saadan siddende, indtil vi marcherede videre. Soldaterne lagde Mærke til hende, og det var, som om de forstod hendes Kærlighed til Dyret. Man lagde Mærke til, at mange af de hædede Krigere havde Taarer i øjnene, naar de betragtede Parret. Maaske nogle af dem tænkte paa deres srnaa derhjemme.

Krig - Kammeratskab - Venner for Livet

(50) Paul Buchwald - min Ven - stammede fra Schlesien, hvor hans Forældre øst for Breslau havde en lille Landejendom. Vi traf hinanden paa Garde-Kyrasser-Kasernen i Berlin Sommeren 1915. I Rusland begyndte vor Karriere som Frontsoldater. Mange fælles Oplevelser under Patuljegang bandt os mere og mere sammen. Efterhaanden kunde vi næsten ikke undvære hinanden. Vi delte alt med hinanden, Penge, Pakker og selv alt, hvad der hørte til Livets Opretholdelse. En Frontsoldats Mave var jo næsten altid slunken. Vi plyndrede en Nat vor Ritmesters Spisekammer - trods den udstillede Vagtposts Aarvaagenhed. Men vi fandt en Bagdør. Vi levede højt et Par Dage, men saa blev det opdaget, og jeg vandrede i Kachotten - tre Dages mørk Arrest paa Vand og Brød. Det var i en Kælder i Byen Pinsk. Her tog jeg dog Tørnen alene.

Den Modtagelse, jeg fik af Paul og mine Gruppekammerater, da jeg atter kom ud, var enestaaende: 12 Spejlæg med brunede Kartofler og Vodka i lange Baner. Stemningen blev saa høj, at Ritmesteren kom til Stede. Han lovede Paul og mig, at han nok skulde huske os, naar vi efter nogen ekstra Uddannelse blev overført til Vestfronten.

I Februar 1918 gik denne Overførsel for sig. Vi kørte gennem Polen og kom ind i Tyskland. Her fik vi et lille Ophold i Döberitz. I Løbet af tre Uger blev vi gjort bekendt med de sidste nye Mordvaaben, saasom Flammekastere, Miner osv. Vi var nu klar over, at vi var modne til Vestfronten. Af denne Grund var der ogsaa lige ved at blive Revolte i Döberitz den sidste Aften, vi var der. Vi havde alle faaet Natorlov til Klokken to. Vi Kyrasserer gik i Flok og Følge gennem Byens Restaurationer og lavede al den Halløj og Spektakel, vi kunde finde paa. (51) Under Alkoholens Indvirkning væltede fem Mand en Disk med over hundrede Glas, Paul og jeg ordnede en Musikautomat. Det var den rene Vandalisme. Politiet blev tilkaldt, men de gjorde intet for at standse os. De vidste, at vi den næste Morgen Klokken fem tog af Sted til Vestfronten.

Det varede længe, før vi kom af Sted den Morgen, Flere af mine Kammerater var nemlig i Nattens Løb deserteret. Vi skrev med Kridt paa Vognene: "Schlachtvieh für die Westfront"! Vore Officerer, der efterhaanden erkendte Dagens Alvor, bad os om at viske det ud, men vi raabte i Kor: "Stimmt es nicht?" Da de ikke svarede, raabte vi: "Lad det bare blive staaende!" Og det blev staaende. Disciplinen slog en kraftig Revne! Jeg mindes ellers den smukke Rejse gennem Tyskland som en Oplevelse. Vi havde mange Ophold. Solen skinnede, Foraaret gryede, og hvor var det skønt ved Rhinen. Vi passerede mange Transporttog med saarede. Stemningen blev vel saa lidt trykket, men hvor kan saadan en Flok Kammerater dog holde Humøret oppe paa hinanden! Paul og jeg blandede Blod og lovede hinanden, at hvis en af os skulde blive lemlæstet, skulde den anden give ham Naadeskuddet; thi - komme hjem som Krøblinge vilde hverken han eller jeg. Til sidst havnede vi i Belgien. Jeg skal love for, vi fik en varm Modtagelse af de engelske Flyvere.

Vi kom til Frankrig og var med i den, saakaldte "Foraarsoffensiv". Paa det Tidspunkt saa det næsten ud til, at Tyskerne skulde vinde Krigen; men - pludselig fik jo det hele en anden Vending. Senere blev vi sat ind ved Marnefloden, og der mødte vi vel nok vort Waterloo. Hvor mange tyske Soldater, der druknede i Marnefloden, er sikkert aldrig blevet gjort op. Paul og jeg holdt stadig Stillingen, og vor "gode Ven", Ritmesteren, ogsaa.

(52) Vi var nu naaet frem til August 1918. En Dag blev vi trukket ud af Linien. I næsten fjorten Dage havde vi ingen Post modtaget; men nu fik jeg ikke mindre end ti Pakker udleveret; min Mor sendte regelmæssigt *hver Dag* en Pakke paa et Pund. Ritmesteren lagde

tilfældigvis Mærke til, at jeg fik saa mange Pakker udleveret. Han stillede sig op foran Paul og mig. Vi var som altid i Følge med hinanden. Længe stod han og saa paa os, men langt om længe sagde han: "Gode Kammerater!" Jeg kunde se, at han havde Taarer i øjnene. Mon han fortrød sin Opførsel mod os? Han havde nemlig været meget paa Nakken af os - et stadigt Minde om Tiden i Rusland. Der var han altid ivrig efter at sende os paa natlige Patuljer, men han kunde ikke undgaa at lægge Mærke til, at naar den ene af os blev udkommanderet, gik den anden altid frivilligt med, og en Aften, da vi paa en Patulje havde mistet tre Mand, brast det lidt ærgerligt ud af ham: "De to Fæhoveder kommer jo stadigvæk tilbage!" – Mon han fortrød dette Udbrud? - - Men fra den Dag mærkede vi kun Venlighed og Imødekommenhed fra hans Side. Jeg er overbevist om, at han anerkendte og respekterede det Sammenhold og det Venskab, vi viste, og at det glædede ham. Lad mig for en Ordens Skyld tilføje, at Ritmesteren var en dygtig Soldat. Han var ikke bange for at sætte sit Liv paa Spil. Mere end een Gang har jeg set ham springe op af Skyttegraven som første Mand, naar vi skulde frem; mærkeligt, at han ikke blev skudt.

Den 18. August blev vi sat ind i en meget stærkt udbygget Stilling. Det var paa et Højdedrag foran Soissons. Vi afløste tidligt om Morgenen et Regiment fra Bayern, og vi gjorde det meget forsigtigt, men Bayrerne bar sig meget klodset af, og Enden af det hele blev, at vi fik en Artillerisalve, der bragte os et Tab paa to døde og fem saarede. I denne Stilling laa vi i samfulde ti Døgn og (53) slog femten Stormangreb tilbage. Det er de værste Dage, jeg har oplevet i hele Krigen, og dog kan jeg ikke lade være med at fortælle en lille, pudsig Oplevelse.

Franskmændene stormede regelmæssigt hver Formiddag to Gange. De havde gentaget det fire Dage i Træk, og hver Gang brød Stormen sammen foran vor Stilling. Det var som før nævnt en vel udbygget Forsvarsstilling. Men saa, den 22. August om Middagen, da alt var roligt efter Formiddagens Storme, besluttede Ritmesteren, at vi skulde smide Franskmændene ud af en Skovkant, de havde sat sig fast i om Formiddagen. Skovkanten laa lidt skraat til højre for os, ikke mere end omkring ved hundrede Meter fra vor Stilling. Vort Angreb skulde saadan set ske i Strømpesokker, altsaa Overrumpling, uden Artilleriforbereelse. De laa jo ogsaa saa tæt inde paa os. Vi var ikke særlig opsat paa Foretagendet, nærmest deprimeret, for vi regnede med, at vore Dage var talte, og at den sidste Dag var kommet. Naa - Signalet til Angrebet blev givet. Vi sprang op af Gravene og stormede frem, saa hurtigt vi kunde. Langt var der jo ikke over til Skovkanten. Der faldt kun faa Skud. Et lille Stykke foran Skovbrynet smed vi os ned og kastede Haandgranater ind til Franskmændene, - og - saa tog Pokker ved Franskmændene. De rendte ind i Skoven, i et Nu var vi fremme og sprang ned i deres Grave. Vi havde ikke mistet en eneste Mand. – Og hvad fik vi saa øje paa i Skyttegraven? – Alle mulige dejlige Spisevarer! De havde lige faaet Forplejning frem, og den var jo mange Gange bedre end vor. Der var Brød, og der var Kiks og Pølser, Feltflasker med dejlig varm Kaffe, Flasker med Vin! Og sultne, som vi var, for vi over dette udsøgte Traktement. Vi havde oven i Købet ikke faaet varm Mad i to Dage, saa vi gik i Gang med glubende Appetit. Vi glemte helt, at der var Krig! Vi spiste, vi (54) drak, ja, vi skrabede saa meget til os af de gode Sager, som vi kunde faa fat paa. - -

Franskmændene, som jo ikke havde trukket sig ret langt tilbage, observerede naturligvis vort Forehavende, og nu angreb de os, stormende og raabende. Hvad var der for os at gøre? Vi løb den Vej, vi var kommet, en med en Pølse under Armen, en anden med et Franskbrød, en tredie med Lommerne og Hænderne fyldt med Cigaretter osv. Men I kan tro, der faldt Brænde ned. Ritmesteren skældte os Hæder og Ære fra. "I kunde dog i det mindste

have gjort deres Maskingeværer ubrugelige!" – Naa, vi var nu godt tilfredse med Situationen, for vi havde da for en Gangs Skyld faaet godt at spise. -

To Dage senere maatte vi paa'en igen i omtrent samme Terræn, men da gik det galt for min Ven Paul. Vi laa ude i det aabne Terræn. Dækningen var daarlig. Det var vanskeligt for os at faa vort Maskingevær ordentligt anbragt. Kuglerne røg om Ørerne paa os, og en rikochetterende Kugle ramte Paul i Overarmen og splintrede Knoglen. Hele Muskelvirkningen blev sat ud af Funktion. Musklerne var slemt medtaget. Paul havde frygtelige Smerter. Han faldt bagover og greb efter sin Revolver. Jeg var klar over hans Hensigt. Jeg greb hans Revolver og smed den bort. Saa forbandt jeg ham med de Forbindssager, vi havde paa os. Han var nærmest bevidstløs, men lidt efter lidt kom han dog til sig selv igen. Heldigvis havde Pulsaaren ikke taget Skade. Da der blev lidt Ro over Fronten, lykkedes det mig at faa ham bragt tilbage, uden at der skete os noget. Jeg tror, Franskmandene kunde se, at det var en saaret Kammerat, jeg hjalp tilbage.

Fire Dage senere blev jeg selv saaret. Det var den 28. August 1918. Jeg blev ramt i den venstre Haand. Franskmandene var kommet ind i vor Skyttegrav paa venstre Fløj. De var gaaet videre og kom nu ogsaa bagfra ind (55) paa os. Vi havde overhovedet ikke bemærket det. Jeg laa sammen med vor Gruffefører ved vort Maskingevær. For Resten var vi to de eneste, der var tilbage af Gruppen. Pludselig rutschede Gruffeføreren ned fra sin lidt ophøjede Stilling. Jeg saa, at han var blevet ramt i Ryggen. Forskrækket vendte jeg mig om og - saa en Franskmand lige i øjnene. I det samme skød han igen. Han ramte mig i Haanden. – Hvad der nu skete, vil jeg helst glemme; men jeg saa nu flere Franskmand i Bagterrænet og var klar over, at de i næste Nu vilde storme, og da jeg var saaret, løb jeg fra min Post, tog Retningen mod højre, ned igennem Skyttegraven og kom tilbage. Det viste sig senere, at femten Mand var kommet i Fangenskab. I Løbet af ti Dage var hele vor Formation blevet oprevet. Jeg var den eneste, der kom tilbage. Jeg havde aldrig ved Fronten været saa bange for mit Liv som nu. Det var ikke, fordi jeg var blevet saaret; det betød ikke noget særligt, men jeg følte, at jeg nu havde en Chance til at komme levende ud af dette Helvede. Men der var jo langt endnu, førend man var i Sikkerhed, og langs med Vejen øjnede man kun Død og Elendighed. Ja, jeg vil ikke fragaa, at jeg ligefrem fik Kanonfeber, og kun den, der selv har prøvet det, ved, hvor slemt dette er.

Hen under Aften samledes vi en ti til tolv Mand, alle lettere saaret, i en stor Sandstenshule, hvor vi fik en første Forbinding; men her var det ikke hyggeligt. Lægerne havde fuldt op at gøre med haardt saarede. De bad os om at forsvinde tilbage. Endnu i Mørkningen tordnede de franske Kanoner, og af denne Grund turde vi ikke forlade Stenhulen. Først henimod Midnat tog vi os sammen og stavrede af Sted. Vi gik to og to med hinanden i Haanden for ikke at falde. Det var ravesort Nat. Af og til oplyste de. opskudte Lyskugler Nattehimmelen, men (56) naar de udsluktes, blev det endnu mørkere. Vi tumlede omkring i et Par Timer, gennem Granathuller, forbi sønderskudte Vogne og Lastbiler. Langs med en Landevej laa væltede Træer. Vi var baade sultne og trætte, men da vi passerede et ødelagt Feltkøkken, nærrede vi Haab om Mad. Appetitten fortog sig dog hurtigt, da vi opdagede, at Kokken laa henslængt over Kedlen og var dræbt. Omsider naaede vi en anden, stor Sandstenshule. Her skulde en Læge give os en Indsprøjtning mod Stivkrampe. Vi blev Resten af Natten i Hulen. I Hulens Baggrund laa mange saarede Kammerater. Der var meget mørkt. Enkelte af de saarede klagede sig, men de fleste var tavse. De var nemlig døde. Jeg kunde ikke falde i Søvn i dette Selskab. Jeg stod derfor op og fandt ind i en af Hulens Sidegange. Her stod nogle af Sanitetskolonnens Heste. Det passede mig bedre. Endelig faldt jeg i Søvn

og sov lige til den lyse Morgen. Det viste sig, at jeg havde lagt mig til at sove foran Benene paa en af Hestene.

Vi blev vækket af Fodermesteren. Han fortalte, at Franskmændene i Nattens Løb maatte være rykket frem, for Artilleriets Beskydning naaede Hulen. Det kunde blive farligt for os, for der var kun een Udgang. I Nattens Løb var der kommet mange ind i Hulen, men nu gjaldt det sandelig om at komme ud igen. For os, der havde Benene i Orden, var Chancen naturligvis størst. Da vi havde fulgt Beskydningen af Hulen en Times Tid, havde vi fundet ud af, at der var et vist System i Beskydningen. Med visse Mellemrum opstod der en Pause paa seks til otte Minutter. I den Tid gjaldt det om at komme bort. Vi tog Chancen. Ud i det fri! Vi løb, vi sprang hen over sønderskudte og brændte Sanitetsvogne. Heldet var med os. Vi lejrede os i Læ af en Banedæmning et Par Kilometer fra Hulen og pustede ud efter det anstrengende Løb. Nu syntes vi, at vi snart maatte være (57) uden for Granaternes Rækkevidde. Men - minsanden, om der ikke kom et Par engelske Flyvemaskiner! De fløj ganske lavt hen over os. De var vistnok ikke ude efter os, men en Forskrækkelse fik vi vel nok!

Fra nu af tog vi det med en knusende Ro. Vi vandrede blot stadig mod øst for at komme saa langt som muligt bort fra Fronten. I Dagens Løb naaede vi et stort Samlingssted for saarede. Det var i Omegnen af Laon. Jeg spurgte efter andre Kyrasserer. "Jo," sagde man, "Kyrasserer, dem er der ogsaa nogle af her." – Jeg gik rundt i Flokken og kikkede, og hvem fandt jeg? – *Paul!* – Det Gensyn kan ikke beskrives.

Paul havde for to Timer siden faaet at vide, at vor Eskadron var fuldstændig opløst og at jeg var "savnet". – Vi græd som Børn i hinandens Arme. Tænk, at vi skulde faa Lov til at ses igen. Vi fulgtes nu ad paa en Transport til Sydtyskland, men efter nogle Dages Forløb skiltes vore Veje, for der var jo meget stor Forskel paa vore Saar. Jeg kom paa et Lazaret i Lingenfeld i de bayerske Alper ved Rhinen. Det var et ganske herligt Sted. Vindruerne var paa det Tidspunkt modne. Befolkningen var flink, og vi fik Lov til at gaa op i Bjergene og spise saa mange Vindruer, som vi havde Lyst til. Vi laa 38 Mand, alle letsaarede, i en stor Teatersal. Det var slemt om Natten, men det var de mange Vindruers Skyld. Det er ikke Overdrivelse, naar jeg fortæller, at enhver af os maatte op seks til otte Gange. "Den lille Dør" gik ustandselig. Vi syntes for Resten, at det morede os vældigt, naar vi saadan mødtes om Natten. Det var altid forbundet med Grin og Sjov. Ogsaa Søstrene, der var altid to ad Gangen, der holdt Nattevagt, deltog i Morskaben og vred sig ofte af Latter. Det er den herligste Tid, jeg har haft som Soldat.

(58) Min Far kom engang ned og besøgte mig et Par Dage. Han var jo "Abgeordneter", og det morede mig at bestille et Værelse til ham paa Byens fineste Hotel, men - selvom det var meget fint, var det dog fyldt med Væggetøj. Far var meget uheldig over det. Jeg besøgte ham og drak Morgenkaffe sammen med ham. Serveringsdamen kom ind - med Træsko paa. Det undrede vi os over; men de var meget primitive paa den Egn. De gode Dage fik desværre altfor hurtigt Ende. I Løbet af en Maaned var mit Saar næsten lægt, og jeg blev sendt til min Garnison, til Berlin. Alt imens var jeg blevet "saa nederdrægtig halt paa mit højre Ben". Jeg gik ved Stok! Jeg holdt altid det højre Ben i Hvilestilling. Det var et Raad, som en "erfaren" Kølner havde givet mig, og saadan kom jeg ind til Lægen. Jeg bad om Orlov, inden jeg atter skulde til Fronten. "Jo, naturligvis skal De have Orlov; men hvad er der i Vejen med Benet!" sagde han. Jeg forklarede ham, at det efter min Mening nok skulde fortage sig, naar bare jeg fik en god Orlov. Naa, jeg blev hjemsendt paa Orlov fra den 14; til den 28. Oktober. Det var en herlig Tid. Mine Forældres Sølvbryllup den 20. Oktober fik jeg

ogsaa med. Hele Byen var samlet. Det blev en stor Fest. Ogsaa Jens Østergaard var hjemme paa Orlov og kunde deltage i den.

Far fortalte, at nu var Krigen snart forbi. Vi kunde næsten ikke tro det. - - -

Den 29. Oktober stod jeg atter i Infirmeriet med min Stok; men nu gik Bølgerne højt. Lægen var vred, og Vagtmesteren sagde: "De haltede ikke, da De gik ind gennem Porten!" – Jeg havde nær sagt, at jeg havde haltet helt fra Hamborg; men jeg blev ligefrem smidt ud. Jeg skulde melde mig til Tjeneste og iklædes den næste Morgen. "Man havde Brug for Soldater ved Fronten," sagde de. Jeg tog min Stok og listede forsigtigt ud. Derpaa (59) lagde jeg mig paa min Seng. Færdig! Tre Dage i Træk gik det paa den Maade. Der skete intet, men den fjerde Dag tænkte jeg: "Nu maa du hellere tage Ordet!" Jeg sagde, "jeg forlanger at blive undersøgt af en højerestaaende Læge, for jeg er syg!" - "Naa, saa af med Tøjet, op paa Briksen med Dem!" – Og saa blev der følt og banket og maalt paa Benet, og det viste sig, at det højre Ben var omkring ved to Centimeter tyndere end det venstre, og det baade under og over Knæet. – Forsøget var lykkedes! - "Reumatisme!" sagde Lægen.

Jeg kom paa Lazaret - med min Stok. Her fik jeg vel nok en fin Behandling. Lysbade, Karbade med baade Peber og Salt. Resultatet var straalende, for faa Dage efter – den 11. November, Vaabenstilstandsdagen - forlod jeg Berlin og rejste sund og rask hjem. - - -

Med Paul udvekslede jeg jævnlig Breve, og det gik stadig bedre og bedre med hans Arm, men da den var svækket, maatte han søge et nyt Erhverv. Han fik Ansættelse ved Postvæsenet. Tre Gange har han besøgt os her i Danmark; men under den sidste Krig gik Forbindelsen med ham tabt. Mine Breve kom dog ikke tilbage. I 1942 skrev hans Kone imidlertid, at Paul var død.

Paul var og vil vedblivende være min bedste Ven. Æret være hans Minde!

Niels Ebbesen Kloppenborg Skrumsager.

Et Minde fra Slaget ved Marnefloden

18. Juli 1918

Min Soldatertid begyndte den 12. Marts 1916, da jeg blev indkaldt til Dragonerne. Da jeg engang havde været hjemme paa Orlov og korn tilbage, var mine Kammerater alle kommet til Fronten. Sammen med tre Kammerater (60) meldte jeg mig da til Uddannelse ved de tunge Maskingeværer. Vi blev uddannet i Potsdam, og derfra kom vi til Fronten i Rumænien. I Foraaret 1917 blev vi overført til Vestfronten og blev her tildelt et Batteri Felthaubitser (Nr. 229 fra Trier), som laa i Frontafsnittet ved Marnefloden. Batteriet var placeret i en Dalslugt. Mine Kammerater og jeg blev beordret længere frem mod de fjendtlige Stillinger med vort Maskingevær, og Frontlivet gik sin vante Gang.

Den 18. Juli 1918 begyndte Franskmændene Klokken fire om Morgen en voldsom Trommeild. Det varede ikke længe, før vort Infanteri kom tilbage fra de forreste Linier, uden Vaaben og halvt paaklædt. Vi fik omgaaende Ordre til at gøre Maskingeværet skudklart, og kort efter kom vi i Aktivitet. Skuddene rasede gennem Løbet, saa det næsten var gloende, Vandet dampede ud af Vandafkølingen. Min Sidemand blev saaret i højre Haand. Vore Modstandere, de sorte, stormede frem. Der var ikke Tid til at skifte Løbet paa Maskingeværet. Vi skød, saa længe vi kunde. Saa rev jeg Laasen ud af Geværet, og vi løb tilbage. Da vi kom tilbage til Batteriet, trykkede man os nogle Haandgranater i Haanden, men der var faktisk intet at stille op. Der var kun to Ting at gøre, enten at løbe tilbage eller lade sig tage til Fange. Jeg smed det hele og løb tilbage, saa hurtigt jeg kunde. De fleste af mine Kammerater blev staaende og blev taget til Fange. De haardsaarede maatte naturligvis blive, hvor de var. De laa jamrende og klagende rundt omkring, og imellem dem laa dræbte Heste.

Medens jeg løb tilbage, blev jeg saaret af en Granatsplint, men jeg kunde dog fortsætte mit Løb. Omsider naaede jeg dog tilbage til et Sted, hvor jeg kunde blive forbundet. Herfra transporteredes jeg i en Ambulance videre til et Feltlazaret. Den næste Dag blev vi bragt til den (61) nærmeste Station, hvor der holdt et Lazarettog parat. I det kørtes vi til Køln. Her laa jeg paa Lazaret i seks Uger, men rask blev jeg ikke. Man kunde ikke finde Splinten. Den kom først frem, da jeg var hjemme paa Orlov. Da jeg omsider var blevet rask igen, tog jeg til Trier, Batteriets Garnisonsby.

Jeg blev herefter afkommanderet til at følge med en Hestetransport til Ukraine. Da vi omsider naaede frem til vort Bestemmelsessted, begyndte Revolutionen, og nu gjaldt det bare om at komme hjem; men det var nu ikke saa let. Vi lod Heste være Heste og fik Toget fyldt med saarede. Det var bidende koldt i Kreaturvognene, da vi startede vor Hjemrejse. Det frøs mange Grader. Af og til maatte vi holde stille hele Nætter igennem et eller andet Sted, fordi Toget blev overfaldet af Bolsheviker. I hver eneste Vogn stod stadig to Mand Vagt med opplantet Bajonet. Det tog os tre Uger at naa frem til den tyske Grænse. Jeg tog med til Kassel, forlod saa Kammeraterne og naaede lige at komme hjem til Jul.

Thomas Holm, Bolderslev.

Til Parade paa Kejser Wilhelms Fødselsdag

den 27. Januar 1916

Vi laa i Ro i en lille Landsby i russisk Polen. Vinteren var streng, høj Luft og knagende Frost, rigtig fint Vejr til Eksercits. Der skulle ogsaa øves dygtigt til en stor Parade paa Kejser Wilhelms Fødselsdag. Nu ved enhver gammel Soldat jo nok, at Kejseren ikke selv var til Stede, men lod sig repræsentere ved Divisionschefen, i dette Tilfælde Excellencen von Breugel. Paraden skulde foregaa i Byen i Nærheden af vort Kvarter. Alle Forberedelser

blev foretaget med prøjsisk Grundighed. Der blev rejst Tribuner til (62) den høje Stab 'Og til Musikerne, Grantræer blev plantet langs Vejen, hvor Paraden skulle foregaa. Paa Vejen blev der strøet Sand; den var nemlig glat som et Spejl. Ved Paraden den 26. Januar Om Aftenen blev det bekendtgjort, at alt og alle skulde være i bedste Orden; alt skulde pudses og blankes. Vi skulde træde an et Kvarter over Otte, og Afmarchen skulde finde Sted Klokken halvni til Poppenikli. Kejsereens Fødselsdag den 27. Januar oprandt ikke med Frost og Solskin, men med øsende Regn. Da vi ankom til Poppenikli, var hele Paradepladsen forvandlet til en Isbane. Musikerne havde indtaget deres Pladser. Vi stod klar til at tage imod Excellencen. Omsider kom han, men i Stedet for at ride Fronten af, blev han kørt hen til den pyntede Tribune, og saa skulde Parademarchen begynde. Musikken satte i, der blev kommanderet "March!" men, o ve! Ingen kunde staa paa Benene! Naar endelig en Afdeling kom hen i Nærheden af Tribunen, blev der naturligvis kommanderet "Giv Agt!" 'Og saa gjaldt det ja om at se derhen, hvor de høje Herrer stad; men enhver, der var altfor ivrig, gik sig en Tur paa Bagen. Det blev dag taget med godt Humør. Efter Paraden blev der serveret noget tyndt Øl, og saa var den Højtidelighed forbi.

Hans J. Nielsen, Jenning, Ballum.

Revolution

Efter et Aars Ophold i Schwerin, hvor vi udførte Vagttjeneste, kom jeg sammen med andre Kammerater til Øen Sild, som var Krigsomraade. Dette foranledigede en Berliner til i ramme Alvor at paastaa, at vi nu laa helt ude i første Linie. Paa en Maade havde han ja Ret, men der var jo dog et helt Vesterhav mellem Linierne.

(63) Jeg var fire Maaneder paa Sild, men saa kom der pludselig Ordre til, at alle, der hørte hjemme i Spærreomraadet Nord for Flensborg, ikke mere maatte opholde sig paa Sild. Vi blev sendt til Cuxhaven eller til Wilhelmshaven. Jeg kom til Wilhelmshaven. Paa en Maade var jeg godt tilfreds med Byttet, for Kosten var bedre, og syntes man, at man ikke fik nok at spise, kunde man gaa paa "Krydsning", som det kaldtes; d. v. s. man gik om Bord i Skibene og spurgte, om der var lidt tilovers, og man havde næsten altid Heldet med sig.

Tiden gik med at staa paa Vagt ved Elektricitetsværket eller paa Broerne, hvor der laa U-Baade. Sidst i Oktober og først i November 1918 kunde man ikke undgaa at føle, at der var Uro blandt Marinens Mandskab.

En Aften, da jeg stod paa Vagt paa en af Broerne, førtes hundrede arresterede Marine-soldater bort. Man sagde, at de skulde til Bremen, for de stedlige Arrester var overfyldte.

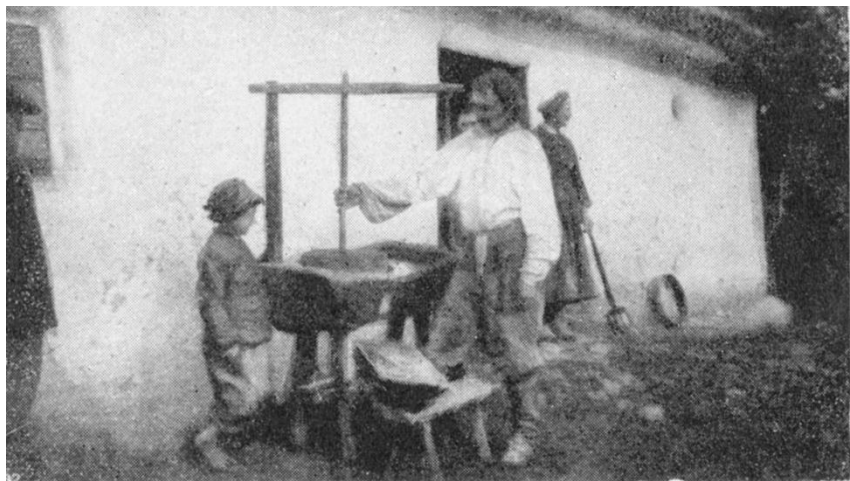
Da vi den 5. November traadte an for at hente Mad, gik vor Bataillonsadjutant ind i var Barak. Vi lagde dog ikke noget særligt i det, selvom det forekom os lidt mærkeligt. Vi spiste vor Mad i Fred og Ro og var saa fri Resten af Dagen. Paa een Gang lød Kommando-raabet: "Træd an, men hurtigt!" I Løbet af et Øjeblik stod Kompagniet feltmæssigt paa

*Bondegaard i
Galicien*

*Galicisk
Vandbærerske*

Hveden males (Galicien)

Galicisk Bonde

Plads. Hver Mand fik udleveret 30 skarpe Patroner. Jeg var ikke glad ved Situationen, for jeg var nok klar over, at disse Patroner skulde bruges mod vore egne Folk.

Da vi skulde til at marchere af Sted, kom var Postordonnans, En Kammerat fra Hamborg snappede i en Fart sit "Fremdenblatt". Vi marcherede hen paa Politistationen og førtes ind i nogle tomme Lokaler. Hamborgeren fik nu sin Avis frem og læste en stor Nyhed: I Kiel er der Revolution, og man har oprettet et Soldaterraad! – Jeg fik Hold (64) paa mig selv, for nu vidste jeg, hvad der var i Gære. Jeg blev pludselig ganske rolig. En Mand kom ind og spurgte, om nogen manglede Brød. Det gjorde vi naturligvis alle, og vi fik baade Brød og Pølse udleveret. Alt forblev roligt i Byen, og da Klokken var blevet elleve, fik vi Ordre til at marchere tilbage igen.

Den 6. November om Morgenen Klokken fem blev vi atter purret ud; men vi raabte dog: "Vi vil først have Kaffe!" Det fik vi ogsaa. Denne Gang førtes vi til Kommandanturen. Her blev der atter budt paa Kaffe, endda med Brød og Marmelade. Klokken otte blev jeg sammen med et Par Grupper sendt over paa den anden Side af Gaden, hvor vi skulde bevogte et lille Hus. Vi stod fire Mand paa hver Side af Huset. Her boede en Admiral, men i Løbet af et Kvarter brød hele den strenge prøjsiske Disciplin sammen. En af de ret unge Soldater tændte en Cigaret og blæste Røgen ind igennem Hegnet, der omgav Haven, En anden gjorde det samme, og kort efter havde alle faaet Piben eller Cigaren tændt. Noget saadant var aldrig før set uden for en højstaaende Officers Bolig. Marinesoldaterne, der kom forbi ude paa Gaden, sagde: "Gør nu ingen Dumheder med jeres Vaaben". Kort efter kom ude fra en af de store Kaserne et stort Optog. Foran gik en Marinemath. De svingede ind paa Pladsen og nærmede sig os. Mathen steg op paa en Stenpille ved Indkørslen og holdt en Tale. Man raabte Hurra, hvorefter en Deputation gik ind til Kommandanten. Vor Løjtnant sagde til os, at vi ikke maatte lade Geværerne; vi maatte hellere sætte Mundingshætten paa. Vi fulgte Ordren og stod og betragtede Folkemængden. Lidt senere fik vi Befaling til at opgive Vagten. Vi skulde vende Geværet om og bære Kolben opad som Tegn paa, at vi gik over paa Revolutionspartiet. Da vi kom om paa Gaardspladsen bag Huset, blev Laasene taget ud af Geværerne og kastet i en Sæk. Livremmen med Patrontasken og alt det andet blev kastet ind i (65) Badeværelset, og Døren blev laaset. Man slog endda et Søm i Døren for at være sikker paa, at intet blev fjernet.

Revolutionen var i fuld Gang. Vi fik Besked om, at vi kunde gaa tilbage til Kasernen eller slutte os til Optoget. Officererne var afsat, og vi skulde vælge et Soldaterraad og rette os efter dets Ordre. Vi blev paa Stedet. Ved Middagstid blev der bragt Mad til os fra Kasernen. Man sagde, at dersom vi ventede lidt, kunde vi faa vore Ting med os. Alt foregik med en beundringsværdig Ro, og der fandt ingen Forulempelser Sted.

Den 10. November om Aftenen begyndte Sirenerne pludselig at hyle. Fra Fortet Hippen drønedes Kanonerne. Lysskugler svirrede fra den ene Side af Havnen til den anden. Det var et festligt Fyrværkeri. Nogle Dage senere bekendtgjordes ved Opslag, at alle fra den venstre Rhinbred og fra Nordslesvig ville blive hjemsendt, og den 17. November forlod jeg med Lønning og Forplejning for fire Dage Wilhelmshaven. Den 18. Novbr. var jeg atter hjemme.

P. Lassen, Rise.

Den tykke var ikke helt heldig - og andet

Det var i Rusland i Maj 1915. Jeg hørte til 3. Kompagni, Landwehr Inf. Reg. 75, og vi var efter et tolv Dages Ophold i forreste Linie kommet tilbage paa et tre Dages Ophold i en Hvilestilling i en tæt Granskov, ca. 500 m bag forreste Linie. Det var nærmest en Reservestilling, vi befandt os i.

En Formiddag skulde vi alle til Feltgudstjeneste. Man havde af Grangrene lavet en nydelig Prædikestol, og da Kompagniet stod opstillet, ankom Præsten, naturligvis flot dekoreret med Jernkorset. Vi sang nogle Salmer, hvorefter Præsten entrede Prædikestolen og tog fat paa sin (66) Prædiken. Denne gik ud paa, at vi roligt kunde bede til den store, tyske Gud, for han hørte vor Bøn, hvorimod Englændernes Gud og Fransk mændenes Gud ikke hørte deres Folk. – Nu var der mange, der syntes, at han havde sagt nok, og saa gik det løs: "Den Fyr spinder jo en Ende! Sikke noget Pjat! Han har jo en Skrue løs! Han er jo skrup-tosset! Vi gaar hjem!!" – Og saa gik vi allesammen; kun Officererne blev tilbage.

Samme Eftermiddag havde vi Gymnastik. Man havde anbragt en Stang mellem et Par Graner, og vi skulde nu trække os op i Armene. En Feldwebel kommanderede, og da vi alle var raske Karle i Trediveaarsalderen, gik det jo fikst og let. Øvelserne overværedes af tre Løjtnanter og vor Kaptajn.

Midt under Forestillingen ankom en ny Løjtnant. Han forestillede sig for vor Kompagnifører og meddelte ham, at han var tildelt vort Kompagni. Det var nu en mærkelig Mand at se paa. Han var ganske lille, og saa var han næsten lige saa tyk, som han var høj. Saa var han omtrent blaasort i Ansigtet - af Drik, men hans Næse var saa rød som et modent Jordbær.

Vor Kaptajn kikkede længe og spekulerende paa den lille Tyksak, men saa sagde han: "Naa, ja, saa kan De jo overtage Kommandoen!" - "Javel, Hr. Kaptajn," svarede han, hvorefter han stillede sig i flot Positur, med Hænderne paa Ryggen, som om han var selve Generalen, og saa kommanderede han. Den første, der skulde prøve Kræfterne, var en stor og flot Fyr, som havde været ved Garden. Han sprang op i Tværstangen; men saa blev han hængende som en røget Sild. - "De skal hæve Dem op i Armene, tre Gange, og De skal hver Gang hæve Dem saa højt, at De kan kigge over Stangen!" raabte Løjtnanten; men Fyren hoppede ned paa Jorden igen og sagde: "Vær saa venlig, Hr. Løjtnant, og vis mig, hvordan det skal (67) gøres." Det kunde den tykke naturligvis ikke, og han blev oven i Købet saa forfjamsket, at han ikke vidste, hvad han skulde gøre eller sige. Vi morede os kosteligt, og Officererne vendte sig om - med brede Grin om Munden. Saa sagde Kompagniføreren: "Lav hellere noget andet med Folkene, Hr. Løjtnant." – Løjtnanten kommanderede os nu til Geværerne, som stod i Pyramider langs Skovvejen. Han tog fat paa Geværeksercits, men det huede ikke vor Kaptajn. "De vil da ikke lave Geværeksercits med mine Folk?" raabte han. "Jo, Hr. Kaptajn," svarede Løjtnanten. - "Hvad i Alverden! Tror De, vi stiller os op her og indøver Geværgreb? Hvad tror De, Russerne derovre vilde sige, dersom de saa det! Nej, med den Slags driller man Rekrutterne i Garnisonen, men ikke Soldater i Felten! Find paa noget andet, Hr. Løjtnant!" Kaptajnen var vred.

Løjtnanten vidste ikke, hvad han skulde gøre, men saa fandt han paa, at vi skulde sværme ud langs Skovkanten. Det gik helt godt; men pludselig raabte en af mine Kammerater: "Saa stormer vi Skoven!" - og med kraftige Hurraraab forsvandt hele Sværmen i den tætte Granskov. Løjtnanten kunde ikke komme med; han var for tyk til at komme ind under Gra-

nerne. Han stod paa Vejen og kaldte os tilbage; men der kom ikke en eneste. Saa maatte han omsider gaa hen til Kompagniføreren og melde, at Kompagniet var forsvundet. – Kompagniføreren saa haanligt paa ham og sagde: "Jeg synes, det er ret enestaaende, at De sætter hele mit Kompagni til i Løbet af et Kvarter!" - -

Den tykke og helt igennem umulige Løjtnant blev kun fjorten Dage hos os. Da vi kom ud, hvor Kuglerne fløjtede os om Ørerne, meldte han sig syg og forsvandt.

*Johannes Hansen,
Avnbøl.*

Erindringer fra min Soldatertid

(68) Jeg havde aftjent min Soldatertid mange Aar før Verdenskrigens Udbrud i 1914, og jeg var derfor oppe i Aarene, da jeg ved Krigens Udbrud skulde stille i Haderslev. Da der var mødt flere, end der var Brug for, blev jeg med det samme hjemsendt. Saadan fulgtes Indkaldelse med Hjemsendelse flere Gange; men da jeg den 16. August 1916 mødte i Flensborg, blev jeg sammen med omkring ved halvtreds andre sendt til Altona. Her blev vi indkvarteret i en stor Fabriksbygning, og da der ogsaa andre Steder fra var sendt Mandskaber til Altona, var efterhaanden over fire Hundrede Mand samlet i denne Bygning.

I vort nye Kvarter fik vi udleveret en Straasæk, et Lagen, en Hovedpude og et Tæppe, hvorefter vi efter eget Valg fandt os et Sovested paa Gulvet. Vi tænkte paa vort rare Hjem og vor varme Seng derhjemme. Hvilken Forandring! En af mine Kammerater har senere fortalt mig, at han den første Nat havde haft svært ved at holde Taarerne tilbage. Det kan jeg godt forstaa. Og samme Mand havde endda ved Krigens Udbrud ment, at han var særlig godt stillet, for han selv var for gammel til at blive indkaldt, og hans Søn, der var 18 Aar, var for ung. Nu var de begge indkaldt. – Min Kammerat fik forøvrigt en Aften et Iltegram fra sin Søn. Han meddelte, at dersom Faderen vilde hilse paa ham, inden han skulde til Fronten, skulde han komme omgaaende. Faderen rejste straks - og fulgte med sin Søn til Fronten.

En Formiddag kom en anden af mine Kammerater hen til mig og sagde: "Ved du, hvad jeg vil?" Det var jo ikke godt at vide. "Jeg vil hjem paa Orlov," sagde han. Dette fandt jeg ganske umuligt, og derfor svarede jeg ogsaa: "Hvad tænker du dog paa? Der er jo Krig, og du har kun (69) været her i otte Dage!" - "Ja, det er nu det samme," sagde han, "jeg vil hjem!" Og det sagde han bestemt og med Eftertryk; han tilføjede endog: "Og jeg skal ogsaa nok komme det!" – Jeg slog ind paa hans Tankegang og sagde: "Kan du komme hjem, saa kan jeg vel ogsaa!" - "Ja, skynd dig og vær parat," svarede han, "naar vor Kaptajn kommer tilbage med Rekrutterne, maa vi være paa Pladsen!" Jeg var straks rede, og da vi kom ned i Gaarden, svingede Rekrutterne ind og traadte af. Nu var det vor Tur. Vi sprang hen foran Kaptajnen, som spurgte, hvad vi vilde. "Vi beder om Orlov, Hr. Kaptajn." - "Hvad er I i Civil?" - "Bønder!" svarede vi. "Vore Hustruer staar derhjemme og skal klare Høsten ved

Hjælp af russiske Krigsfanger, og Russerne har intet Kendskab til Selvbindere. Kornet er modent, og bliver det ikke høstet i Tide, gaar det til Spilde, og det kan Landet ikke taale." - "Hvor lang Tid behøver De til Høsten?" spurgte han min Kammerat. - "Fjorten Dage," svarede han. - "Og De?" - "Ti Dage," svarede jeg. - "I faar hver otte Dage, og dermed færdig, svarede han. --

I en Fart fik vi Orlovsbeviset i Orden, og saa gik det hjemad.

Nogen Tid efter sagde Majoren under Eksercitsen: "Dersom nogen af jer har tjent aktivt ved Artilleriet, kan han indgive et Andragende om at komme tilbage til dette Vaaben." - Vi var to, der havde været ved Artilleriet, men den ene ansøgte allerede om at blive hjemsendt som Vagtmænd over russiske Krigsfanger. Jeg var i Vildrede med, hvad jeg skulde gøre, for her havde jeg jo mange Venner og gode Kammerater. Jeg spekulerede baade Dag og Nat. I min Kvide bad jeg Gud om Hjælp i mit Valg, og det forekom mig, at en indre Stemme sagde mig: "Bliver du her, kommer du ud i Ruslands Skyttegrave." - Mit Valg var gjort; thi Skyttegravene i Rusland var (70) ikke noget fristende Sted. - Jeg skreven Ansøgning, men der gik Dage og Uger, og jeg hørte intet. Jeg troede allerede, at den var landet i Papirkurven, ja, jeg var endda taget hjem paa Orlov for at lægge Vintersæden i Jorden. Da fik jeg en Dag telegrafisk Besked om, at jeg omgaaende skulde komme tilbage. Det passede mig nu slet ikke, for jeg kunde denne Dag blive færdig med Rugsæden. Først den næste Dag rejste jeg tilbage. Næppe var jeg ude af Døren, før man i et Iltelegram forespurgte, hvorfor jeg ikke var kommet tilbage. Min Kone kunde dog berolige dem med, at jeg allerede var undervejs. De troede aabenbart, at jeg var gaaet nordpaa over Grænsen. Jeg ventede, at der vilde komme et Efterspil, fordi jeg ikke var kommet tilbage hl Altona med det samme, men Feldwebelen var meget flink og fortalte mig, at mit Ønske om at komme tilbage til Artilleriet var blevet opfyldt, og jeg skulde samme Eftermiddag tage til Bahrenfeld. "Kan De selv tage derud?" spurgte han, "for i Grunden maa jeg ikke lade Dem tage af Sted alene." - "Jo," svarede jeg, "Jeg er godt kendt der," og saa pakkede jeg mine Sager sammen og rejste. Først havde jeg dog taget Afsked med alle mine Venner, og det blev egentlig sværere, end jeg havde troet.

I Bahrenfeld blev jeg sammen med en Kammerat stukket ind imellem Rekrutterne; men en af vore Befalingsmænd saa, at jeg var Underkorporal. Han vilde have nærmere Besked om min Fortid og drøftede derefter Sagen med vor Vagtmester. Følgen blev, at jeg blev taget ud af Rækkerne og blev sat til at udføre Tjeneste som Underofficer. Dette stod paa hele Vinteren, og det var meget bedre. Jeg fik straks meget bedre Tøj, og Tjenesten var meget let og behagelig. Vi skulde bl. a. sørge for, at Mandskaberne kom rettidigt i Seng om Aftenen, og at de stod op om Morgen.

(71) I Maj Maaned i 1917 blev det bekendtgjort, at alle, der var over 45 Aar, skulde sættes til lettere Tjeneste. Jeg hørte til de heldige og kom nu til at forrette Staldtjeneste. Vi havde omkring ved tres Heste, og vi var tolv Mand om at ordne dem. Det kunde man nok holde til. Overopsynet med hele Stalden havde en Sergent, og naar han var fraværende, var jeg hans Stedfortræder. - En Dag erfarede jeg, at enkelte af min Aargang kunde faa Lov til at blive hjemsendt. Jeg var ikke sen til at faa en Ansøgning af Sted, og virkelig: kort Tid efter kom den tilbage med Paategningen: "Hjemsendes indtil videre!"

- Og saa gik det hjemad.

August Lorenzen,
Gravlund.

Den eksklusive Bataillon

Den eksklusive Bataillon saa Dagens Lys den 27. November 1914. Det var i den tidlige Morgenstund og bidende koldt. Cirka 2½ Aar senere, anden Paaskedag, den 9. April 1917, døde den, ligeledes en Dag med stærk Kulde - og med Sne.

Jeg vil her give en lille Optegnelse af 4. Kompagnis Levnedsløb.

I 1914 oprandt den Tid, da jeg skulde aftjene min Værnepligt. Jeg var ved Foraarssessionen paa "Stadt-Theater" i Aabenraa blevet udskrevet, og det samme gentog sig om Sommeren ved Generalsessionen i Merseburg. Naar jeg gik til Session i denne By, havde det sin Grund. Jeg vidste nemlig, at de dansksindede unge Mænd sædvanligvis kom til at aftjene deres Værnepligt i Garnisonsbyer ved den franske eller den russiske Grænse, og det var for at slippe for det, at jeg og en Kammerat drog paa Valsen og tog til Sachsen. Vi vilde studere dette Lands berømte (72) Landbrug. Jeg havde dog ikke Heldet med mig, for jeg skulde aftjene min Værnepligt i Breslau i Øvre-Slesien.

Saa brød jo Krigen ud i August Maaned. En af de første Dage allerede modtog jeg telegrafisk Besked om at melde mig i Flensborg i Løbet af tre Dage. I Weissenfels i Thüringen fik jeg gratis Rejsepas til mig selv og til min Bagage, og saa gik Rejsen nordpaa, til Flensborg. Toget var overfyldt med frivillige fra Tysklands sydlige Stater. De havde alle meldt sig til Marinen og skulde enten til Wilhelmshaven eller til Cuxhaven, De var alle nogle vilde Karle og var kun iført Benklæder og en opknappet Skjorte, hvorfra deres haarede Bringe tittede frem. Havet havde de aldrig set, langt mindre et Krigskib, saa jeg spaaede dem en ordentlig Omgang og brat Opvaagnen paa Bølgen den blaa. — Med to Lokomotiver foran og to bagved blev vi hjulpet op over den stærke Stigning ved Weissenfels, hvorefter vi selv kunde klare Resten. Omsider naaede vi til Halle, hvor vi længe holdt stille. I det hele taget gik Rejsen meget langsomt. Vi kørte jo mod Nord og krydsede derved alle Ruterne mellem de to Fronter i øst og Vest, og de var i de Dage stærkt trafikerede.

Medens vi holdt stille paa Banegaarden, kom en Hurtigtogsmaskine brusende ind paa Stationen. Til Maskinen var koblet kun en eneste Vogn, en Salonvogn. Ud af denne steg en hel Stab af Generaler og andre Officerer. De havde alle brede røde Striber paa deres Benklæder. Det maatte altsaa være Officerer fra en eller anden Generalstab. I hurtigt Tempo gik hele Staben tværs over Perronen og ind i en anden Salonvogn. Næppe var den sidste kommet ind i Vognen, før Toget dampede af Sted - østpaa. Det var selveste Hindenburg og hans Stab. Fra sit Eksil var han blevet tilkaldt for at drive Russerne, der var trængt ind i Østprøj-sen. tilbage. -

(73) Efter fire lange Rejsedage naaede jeg endelig frem til Flensborg, og her fik jeg "Orlov indtil videre". Resten af Sommeren - og Efteraaret med - gik, men den 24. November fik jeg Indkaldelsesordre og skulde møde ved 3. Garde-Grenader-Regiment (Königin Elisabeth) i Westend-Kasernen i Charlottenburg ved Berlin. Jeg naaede mit Bestemmelsessted den 27. November. Paa den store Eksercerplads i Döberitz stod vi under Inddelingen i Kompagnier og Batailloner Time efter Time og frøs. Endelig var dog Inddelingen overstaaet, og vi flyttede ind i nogle splinternye Barakker, som man i stort Antal havde opført herude. De kunde give Plads til ikke mindre end 40.000 Mand, der her kunde faa deres Uddannelse. Hele Indretningen var dog endnu meget primitiv. Der manglede f. Eks. Kakkelvne, og vi frøs meget; men efterhaanden hjalp det dog, og vi gjorde nu Tilværelsen i

Barakkerne saa hyggelig, som Omstændighederne tillod det. Trods alt var og blev Döberitz et trist Sted. Et ofte anvendt Mundheld sagde:

Mit Donner, Hagel und Blitz
schuf Gott die Wüste Döberitz,

Rekrutterne i Regimenterne 261 og 262, hvis Uniformer var pyntet med Gardelidser og Gardestjerner, lærte her - iført gamle, blaa Uniformer - med Brask og Bram Krigshaandværket. Paa de gule Skulderstropper saas et stort E, og oven over dette en Krone. Derfra stammede vort øgenavn "Kronæsler". - For at Uddannelsen kunde blive lidt mere energisk og flot, ankom der nu fra det aktive Elisabeth-Regiment, der paa det Tidspunkt laa i Frankrig, 75 Mand til hvert af de fire Kompagnier. Det var baade menige, Underofficerer og Officerer. Officererne var et ædelt Udpluk af Tysklands Højadel, Fyrstesønner fra Slægterne Hohenlohe og Bülow, og der var en Baron, Friherre von Richthofen. Min (74) Kompagnichef, 4. Komp., hed von der Marwitz, og i mit Kompagni var der endvidere en Løjtnant von der PrittwitzundGafron, der førte 1. Deling. I 2. Deling var der en Løjtnant Heiser, en Springfyr i 17-18 Aars Alderen. Vi kaldte ham Bubbi. 3. Deling havde en Løjtnant, der hed Kuno von Kunowsky. Bataillons Adjutant var Premierløjtnant von Nekar, Bataillonskommandanten var Major von Görne, og Chef for hele Regimentet var selveste von Litzmann. Det var i Virkeligheden en meget eksklusiv Bataillon, hvad Førerskabet angik; men vi menige, der stod under dette Adelsvælde, var nu heller ikke til at kimse ad, for vi var alle unge, raske og stærke Mænd, der jo skulde have været indkaldt i 1914 og saaledes kunde tage en Tørn.

Efter Uddannelsen gik det mod øst. Vi deltog i Vinterslaget i Masuren i Østprøjsen. hvor vi somme Tider havde 34 Graders Kulde. I Sommeren 1915 kom der Fart i Offensiverne. Den 18. August indtog vi den stærke Fæstning Kowno, der var omgivet af tolv Forter. Den 12. September kom Vilna i vor Besiddelse, men i Begyndelsen af Oktober standsede Angrebene, hvorefter vi gravede Skyttegrave og gik i Stilling. Vi var da naaet helt ind i det saakaldte Hvide-Rusland, til Beresinafloden, hvor Napoleon under Tilbagetoget fra Moskva i 1812 led de store Nederlag. Vi forblev i vor nye Stilling til ind i December i 1916 og holdt skiftevis de forskellige Afsnit besat.

Paa det Tidspunkt blev vi trukket ud af Stillingen. Hele Divisionen samledes i Soly-Vest, og herfra gik det i Kreaturvogne mod Vest. Vi kørte over Vilna og Warszawa til Kalisch ved den slesiske Grænse. Her blev vi befriet for Lus og andet Utøj, kom saa i rigtige Personvogne og rullede tværs igennem Tyskland til Lille i Nordfrankrig. Det havde taget os 108 Timer at naa hertil.

For at vænne os til den mere skrappe Krigsførelse ved Vestfronten, især den voldsomme Kanontorden. satte man (75) os til at grave Reservestillinger ved La Basse. Arbejdet foregik i Regn, Mudder og Pladder, og vi følte ret stærkt Forskellen mellem østfrontens Fastlandsklima med stærk Kulde og haard Vinter, og saa Vestfrontens Havklima med evindeligt Regn- og Ruskvejr. - Engang i Februar Maaned gik vi for første Gang i Stilling. Det var Nord for Arras. Her rettede Englænderne uden forudgaaende Artilleriforberedelse et Angreb mod vor Stilling; men de havde meget store Tab. Dagen derpaa kom en Parlamentær over til vore Linier og bad om Vaabenhvile i fire Timer, for at de kunde begrave deres døde. Vi efterkom deres Ønske. Den 1. Marts 1917 besatte vi en ny Stilling paa Højderne ved Vimy, og dermed naaede vi Begyndelsen til den eksklusive Bataillons Endeligt. En uendelig og voldsom Trommeild - den varede lidt over fire Uger - kunde nok gøre os mør

og Stillingen moden til Storm. Det var det saakaldte Paaskeslag, der var under Udvikling. Paaskedag, den 8. April, var alt roligt, nærmest uhyggelig roligt; men anden Paaskedag, Klokken halv seks om Morgen, fik vi den sidste Omgang fra deres Kanoner, og da Englænderne en Time senere stormede Stillingen, var hele Bataillon i et Nu nedkæmpet, ødelagt, oprevet, tilintetgjort. Kun elleve Mand kunde Kaptajnen, von Richthofen, hen paa Formiddagen samle omkring sig. Resten var taget til Fange eller laa dræbt eller lemlæstet rundt omkring paa de sønderskudte Vimyhøjder. Det havde sneet om Natten, og i Morgenstunden var Jorden hvid, men et Kvarter efter Trommeildens Begyndelse var den sort, saa voldsom var Kanonaden. Fire fuldtallige Kompagnier var gaaet op paa Vimyhøjderne, kun elleve forhutlede Skikkelser gik, eller rettere sagt vaklede og tumlede ned igen, de eneste overlevende. Saaledes udslettedes den eksklusive Bataillon.

J o h s. J e s s e n, Korup,

Gasalarm -!

(76) I Foraarsoffensiven, der begyndte den 21. Marts 1918, var den Division, jeg tilhørte, indsat ved St. Quentin. Offensiven blev, som det var almindeligt, forberedt med en mægtig Trommeild, der varede flere Timer. Til sidst lagde man hele den fjendtlige Stilling under Gas. Man lovede os, at der ikke skulde være levnet en eneste levende Sjæl derovre, naar vi stormede Stillingen. Det saa nu heller ikke godt ud i Englændernes Grave. De laa der i Hobetal helt eller halvt døde. Det havde nu ikke været saa helt ligetil for os at tage Stillingen, for det med "ikke en levende Sjæl" var ikke gaaet helt i Opfyldelse. Vi blev nemlig modtaget med baade Maskingeværild og Salver fra saavel det lette som det svære Artilleri. Englænderne kørte ogsaa frem med Tanks. Det var for Resten første Gang, vi saa disse nye og effektive Vaaben. I ti Dage avancerede vi; ca. 65 km kom vi frem. Saa maatte vi grave os ned foran Byen Montdidier. Jeg gravede sammen med en Kammerat et Hul, som vi overdækkede med et Par Døre fra et nærliggende Hus. Vi kunde tydeligt se Byen foran os, og i Kikkerten saa vi endnu mere tydeligt, hvorledes Kirketaarnet under den voldsomme Artilleriild blev mere og mere medtaget for til sidst at styrte i Grus.

Englænderne havde faaet Forstærkning af Franskmændene, og nu var det vor Tur til at blive overdænget med Granater. Der var dog mange Blindgængere imellem. Vi konstaterede det ved den dumpe Lyd, der fremkom ved Nedslagene. Den mindede meget Om Gasgranaternes sugende Lyd.

Vi havde dengang en gammel, forhenværende "Ortskommandant" til Kompagnifører. Han havde ikke før været ved Fronten. Han troede, at vi blev beskudt med Gasgranater. I sin Angst beordrede han en Soldat hen til (76) Nedslagshullerne for at undersøge, om de lugtede af Gas. Bange for at være i Nærheden af disse mystiske Huller flyttede han længere op i Skyttegraven. Derved opdagede han den dejlige Rede, vi havde gravet og indrettet.

Da det var min Tur til at staa paa Vagt, tog han mit Leje i Besiddelse. Gasmasken anbragte han, for hurtigt at kunne faa fat i den, oven over Indgangen. Da min Vagttjeneste var

forbi, anbragte jeg min Gasmaske ved Siden af hans, hvorefter jeg lagde mig paa det ledige Leje ved Siden af Løjtnanten. Kort efter blev der slaaet Gasalarm. Løjtnanten, der ikke sov saa fast - han havde jo heller ikke staaet Vagt i to af Nattens Timer, var omgaaende vaagen, sprang ud af Lemmen og snappede Gasmasken - desværre min, og da jeg skulde have den anden Maske paa, var den altfor stor. Jeg maatte staa og presse den ind imod mit Ansigt. Vi var dog begge to klare over Forbytningen, og da han vilde have sin, gav han Ordre til, at jeg skulde tage Masken af og række den hen til ham, saa han i en Fart og uden at trække Vejret, kunde faa sin Maske. Det gjorde efter hans Mening ikke saa meget, om jeg skulde indaande den gasfyldte Luft. Naa, til vort Held var det kun blind Alarm, ellers kunde det let være blevet en alvorlig Sag.

Mathias Brodersen,
Bedsted Lø.

En 86'er fortæller gamle Minder

Vi havde ligget i Ro nogle Uger før Jul i 1916, men den 21. December marcherede vi atter af Sted. Det var et frygteligt Regnvejr, og da vi naaede vort Bestemmelsessted, var vi gennemblødte. Det var ud paa Natten. Vort Kvarter var ikke det bedste. Det var en stor Kornlade, som havde (78) huset et Rekrutdepot, men nu havde Granaterne raseret det. Den ene Halvdel af Taget var revet af, saa det var et meget luftigt Opholdssted paa denne Tid af Aaret. Midt i det store Rum stod en muret Kamin. Vi tændte naturligvis straks op, og saa stillede vi os op omkring den for at tørre vort Tøj.

Den næste Dags Eftermiddag kom der Bud om, at vi skulde stille med tredive Mand, som skulde slæbe Materiel frem til Linierne. Da jeg altid har hørt til dem, det gik ud over, undrede det mig slet ikke, at ogsaa jeg omgaaende befandt mig mellem de udvalgte. Vi stillede ved Depotet for at modtage de Ting, der skulde transporteres frem. Jeg skulde tage en af de Rister af Træ, som vi brugte til at lægge i Bunden af en af de ofte meget snavsede Skyttegrave. Den var omkring ved tre Meter lang og meget tung. Vi fulgte en Jernbanelinie og passerede en dræbt Soldat. Da vi skulde igennem Miraumont, mødte vi de første Besværigheder. Vi skulde igennem Byen, men den laa under Spærreild. Der var ikke andet at gøre end at smide Byrden fra sig og foreløbig søge Dækning. Da det igen var blevet roligere, tog vi atter fat. Vi løb, saa hurtigt vi kunde, igennem Byen. Vi kom godt fra det, men paa den. anden Side af Byen var vi blevet saa trætte af at løbe med den tunge Byrde, at i hvert Fald jeg sagde til mig selv: "Nu kan det gaa, som det vil; jeg tager den med Ro!" – Omsider naaede vi ud til Stillingeri. Vi afleverede Materiellet og begav os tilbage.

Da vi naaede Miraumont, laa Byen igen under Spærreild. Jeg søgte Dækning op ad en Mur, der gik langs med en Have. Pludselig sprang en Granat i min Nærhed. En Splint slog en stor Sten ud af Muren. Den ramlede lige ned paa min Staalhjelme. Som paa Udturen løb vi i et roligt Øjeblik i fuldt Firspring gennem Byen. Vi kom helskindet tilbage. Det var Meningen, at vi skulde gøre Turen een (79) Gang til samme Dag, men det fik vi heldigvis

udsat til næste Dag, og da gik det let, for hele Fronten var rolig. Vi var saa heldig at ligge i Ro Juleaften. Til at fejre Julen med havde vi faaet udleveret tolv Flasker Rom. Af dem lavede vi en ordentlig Balle Punch, og saa blev der festet. Man havde anmodet om, at vi af Hensyn til de Tropper, der passerede forbi vor Lade paa Vej mod Fronten, skulde "feste" i Stilhed, men man kan nu ikke paastaa, at det blev en stiltfærdig Julefest.

Kort efter Jul fortalte en af mine Kammerater mig, at den Mur, jeg i Miraumont havde søgt Dækning ved, under en ny Granatekspllosion var styrtet om. I Faldet havde den dræbt en Mand. Jeg havde altsaa for en Gangs Skyld været heldig.

Vi blev boende i Laden til sidst i Januar Maaned. Hver Nat gik vi paa Patrulje ved Grandcourt. Vi tog af Sted ved Ettiden og var tilbage igen om Morgenens omkring ved Klokken ni. Vi skiftedes til at blive hjemme. Det var jo nødvendigt at holde Opsyn med vore Ejendele i Laden. Nytaarsdag var jeg saa heldig at kunne blive tilbage, og jeg nød virkelig Dagen i Fred og Ro.

En af de første Dage i det nye Aar fik vi en ny Feldwebel. Han mødte den første Dag med en ordentlig Brandert og holdt en Tale til os. Han lovede os, at han altid vilde være blandt sine Folk, og om det saa skulde blive hans Død. Han var vel højt oppe! Store Ord og fedt Flæsk

Sidst i Januar fik jeg Halsbetændelse og kom paa Lazaret i Dinant. Her var jeg i fjorten Dage. Da jeg kom tilbage til Kompagniet, var jeg saa uheldig straks den første Nat at maatte med ud at trække Pigtraad. Jeg havde allerede lagt mig til Hvile, da Feldwebelen kom ind. Han tog fat i min Støvle. ruskede mig vaagen og sagde: "Op med dig, min Ven, nu skal vi frem. Vi skal trække Pigtraad!" Jeg foregav, at jeg endnu var syg og klagede mig, men det hjalp ikke. Vi var vel omkring ved 25 Mand, der maatte af Sted. Da vi var færdige med vort Arbejde, fandt Feldwebelen paa, at vi skulde trække endnu en Portion. Han havde nemlig paa Udturen opdaget, at der laa en Mængde Ruller Pigtraad henslængt bag et Hegn. Vi protesterede naturligvis omgaaende, og der skulde en Masse Overtalelser til, før vi indvilgede. Vi gik altsaa tilbage, men da vi skulle tage Rullerne op, opdagede jeg, at Feldwebelen forsvandt ned i en Understand i Nærheden. "Naa," tænkte jeg, "kan du gøre det, saa kan jeg ogsaa." Jeg dumpede altsaa ogsaa derned. Der var mange Soldater dernede. Han genkendte mig ikke. Det var ogsaa let at skjule sig blandt de mange.

Den næste Dag skulde alle, der havde været ude at trække Pigtraad, afkommanderes til en Pionerpark, der skulde rømmes. Jeg var en af de første til at tage af Sted. Men da Feldwebelen fik øje paa mig, sagde han til Underofficeren: "Han der skal ikke med!" Jeg havde Aftenen i Forvejen fornærmet ham ved at svare igen. Gamle Frontsoldater lod sig jo ikke alt byde. Men Underofficeren, som jeg havde været i Gruppe med under Kampene i Champagnen, sagde: "Naturligvis skal han med!" Nu begyndte de to at mundhugges, for enhver holdt paa sit. Det var dog Underofficeren, der løb af med Sejren, og jeg kom til Pionerparken. Vi holdt den længe gaaende. Af Kompagniet fik vi Kaffe udleveret, men vi skulde selv koge den. Vi skiftedes til det. Da det blev min Tur, sagde mine Kammerater, efter at jeg havde serveret den for dem nede i Kælderen, hvor vi havde indrettet os: "Han laver en god Kaffe; det skal han fortsætte med!" – Jeg fik altsaa et lille, behageligt Job, men jeg maatte ud af Halmkassen en Time før om Morgenens. Efterhaanden som Pionerparken rømmedes, blev ogsaa Brøndene ødelagt. De fyldtes med Tornegrene og Gødning Ja. alt blev grundigt gjort ubrugeligt. (81) Jeg skulde efterhaanden løbe en hel Kilometer for at faa Vand til vor Kaffe. Det var nu en blandet Fornøjelse. Omsider var dog Rømningen tilendebragt, og vi kom atter tilbage til Kompagniet.

Horbrydning i Galicien

Galicisk Bonde

Ofte maatte vi om Natten bringe Forsyninger ud til Kammeraterne, der laa ude i Linien. Da vi engang kom derud, ventede man just et Angreb. Kompagniføreren spurgte os, om vi havde vore Geværer med; men da vi ikke havde det, sagde han: "Saa forsvind endelig!" Det var vi ikke længe om. Det passede os godt.

Paa Tilbagevejen passerede vi det ene Kompagni efter det andet. De var paa Vej frem til Forstærkning. Da vi naaede vore Artilleristillinger, sagde en af mine Kammerater: "Gud være lovet, at vi er kommet bort!" Det gav vi ham Ret i, for kort efter hørte vi, at Angrebet satte ind.

En Nat fik vi ved Firetiden Ordre til at træde an. Der skulde bringes Mad ud til 7. Kompagni. Ti Mand blev udpeget til at gøre det. Jeg var iblandt dem. Vi fandt en stor Del af Kompagniet i et stort Granathul. Der var ogsaa en Del saarede iblandt dem. En af dem havde faaet et Ben skudt af. Han jamrede hele Tiden. Den Mad, vi bragte dem, var den berygtede "Dörrgemuse". Om det nu var af Madlede, eller om de havde mistet Appetitten paa Grund af de udstaaede Strabadser, ved jeg ikke, men det første Kogekar med den omtalte "Dörrgemuse" gik fra Haand til Haand med Ordene: "Gider du spise noget?" - "Nej".

Pludselig gik nogle Salver Shrapnels hen over os. Alle forsvandt i et Nu og søgte Dækning. Der blev dog atter Stilhed. De saarede blev baaret bort. Ogsaa tre saarede Englændere dukkede op og forsvandt. Jeg ledte efter min Kammerat, som havde hjulpet mig med at bære Maden frem. Han var forduftet. Til sidst var der ikke andre tilbage end Vagtposten og jeg. Da sagde jeg til mig selv: "Nu er det vistnok paa Tide, at ogsaa du forsvinder!" Klokken (82) var nemlig syv om Morgenen, og det var saa smaat begyndt at blive Dag; men det var meget taaget.

Jeg sprang op af Hullet, men - hvorhen skulde jeg gaa? Først løb jeg paa en Understand. Jeg spurgte, om man havde set noget til mine Kammerater. Det havde man ikke. Det var ikke let at finde Vej paa egen Haand i den tætte Taage. Jeg famlede videre. Nu saa jeg tre Træer, som under Granatekspllosionerne havde mistet Toppen. Dem havde jeg ikke set før, saa jeg var klar over, at jeg var paa Vildspor. I det samme blev jeg raabt an: "Menneske, hvor vil du hen?" Det viste sig at være en fremskudt Lyttepost. "Du er jo lige foran de engelske Linier," sagde han. Jeg forklarede ham Grunden til min Tilstedeværelse. "Du er jo ude imellem Linierne", sagde han. Jeg spurgte efter Byen Achiel le Petit. "Hold kun lidt til venstre", sagde Lytteposten. Det gjorde jeg.

Da jeg havde gaaet en lille Stund, stod jeg foran den forreste tyske Linie. De stod Mand ved Mand i Skyttegraven og gloede paa mig. De sagde intet, spurgte om intet. Jeg spurgte, om de kunde oplyse mig om, hvorhen jeg skulde gaa for at komme til Achiel le Petit. Det vidste de ikke. De kunde dog langt om længe fortælle mig, hvor Miraumont laa. "Det Hul", sagde jeg, "det kender jeg godt, for der har jeg flere Gange været ved at sætte Livet til".

Jeg kom igennem Linien og fortsatte Vejen tilbage. Endelig fandt jeg den rette Vej, og glad var jeg. Da jeg gik op over en Markskraaning, fejede en Maskingeværsalve hen over Terrænet. Jeg slap dog lykkeligt op over Bakkekammen og var i Sikkerhed. Langt om længe naaede jeg da tilbage til mine Kammerater.

Christen Reggelsen,
Errested,

Paa Hospital uden at være sygemeldt

(83) Jeg kunde godt have Lyst til at fortælle, hvorledes ovenstaaende Overskrift virkelig slog til.

Jeg gjorde Tjeneste ved Fodartilleri-Regiment 20. Den 20. September 1915 blev der i Neu Breisach i Elsass opstillet et ubespændt Batteri. Batteriet blev faa Dage efter omskabt til et selvstændigt Batteri og fik Betegnelsen Nr. 506. Vi blev som ubespændt Batteri læsset i Kreaturvogne og sendt af Sted. Hvorhen, vidste vi naturligvis ikke, men da vi ingen Udrustning førte med os med Undtagelse af de Ting, enhver Soldat er i Besiddelse af, var vi hurtigt klar over, at vi vilde lande et eller andet Sted, hvor vi skulde overtage Kanoner og andre Rekvisitter, inden Rejsen gik til Fronten.

Efter faa Dages Forløb landede vi i Kølñ. Vi marcherede fra Banegaarden til Artilleri-kasernen. Her skulde man anvise os Kvarter, men efter flere Timers Ventetid - vi stod paa Gaden med fuld Oppakning, fik vi den ikke særligt opmuntrende Besked, at der paa Kaser-nen ingen Plads var til os. Saa maatte vi indkvarteres andetsteds. Det skete i en Papirfa-briksbygning. Vi laa helt oppe under Taget. Man maatte enkeltvis kravle ind gennem en Aabning for Enden af Bygningen; men vi fandt dog en lille Plet, vi kunde sove paa.

Fra denne Bygning marcherede vi nu hver Dag ud til en af Forstæderne. Det var en lang March, for efter hvad man siger, er Kølñ den By i Tyskland, der har det største Flademaal. Vi skulde overtage vore Kanoner og den øvrige Udrustning. Vi blev udstyret med 15 cm Haubitser. Det tog os otte Dage. Saa blev vi atter stoppet ind i Kreaturvogne og kørte vest-paa. Efter nogle Dages Forløb landede vi i Vervicq i Belgien, i Nærheden af den franske Grænse. Vi fik anvist Kvarter og blev inddelt i de (84) forskellige Tjenestegrupper. Da jeg var uddannet som Telefonist, blev jeg tildelt denne Gruppe. Jeg skulde om Natten holde Vagt ved Telefonen i Skrivestuen. Man havde givet mig Ordre til ikke at lade mig tildele nogen som helst anden Tjeneste om Dagen. Det var jo ogsaa tilstrækkeligt, at jeg skulde vaage om Natten.

Det varede ikke længe, før jeg sammen med nogle gode Kammerater havde fundet en lille Beværtning, hvor vi saa dejligt uforstyrret kunde spille Kort. Vi havde dog kun lige faaet Kortene frem, da en Underofficer fra Skrivestuen gjorde sin Entre. Han gjorde Tjene-ste som Feldwebel og var en ubehagelig, onskabsfuld Herre. Nu spurgte han, om der iblandt os var en, der kunde køre paa Cykel. De fleste svarede nej; jeg vilde dog ikke lyve og svarede derfor ja. Han sagde derefter til mig, at jeg saa hurtigt som muligt skulde cykle ud til vor Stilling ved Fronten med en Melding. Det nægtede jeg under Henvisning til den tidligere Ordre ikke at tage imod nogen som helst Tjeneste om Dagen. Den storskrydende Herre blev nærmest rasende og gav mig direkte Befaling til at tage af Sted. "De staar i Lø-bet af 10 Minutter feltmæssigt paaklædt paa Skrivestuen", skreg han. Paa Skrivestuen sad vor Batterifører, en Overløjtnant. Han gav mig en ordentlig Skyllø og sagde bl.a.: "Vær De glad for, at jeg ikke vil gaa i Felten med Folk, der er straffet, for ellers var De omgaaende røget i Kachotten!"

Jeg blev derefter suspenderet fra Telefontjenesten og skulde trække paa almindelig Vagt med de øvrige. Da jeg en Dag stod paa Vagt ved en af Batteriets Vogne, kom en Underoffi-cer, der havde faaet tildelt Vagten paa vor sydlige Observationspost, hen til mig. Han havde ikke faaet nogen Telefonist anvist. Jeg havde tidligere gjort Tjeneste sammen med ham, og

da han nu saa mig staa her, fortalte jeg den undrende Mand min lille Episode. Han fik nu den (85) Ide, at han kunde bruge mig. "Nu skal jeg nok ordne den Sag paa Skrivestuen", sagde han og gik. Paa Skrivestuen vilde man naturligvis ikke saadan give Slip paa mig. De havde tiltænkt mig noget helt ekstra. Til sidst fik han dog sin Vilje trumfet igennem. Vi drog af Sted ud i de forreste Grave og fandt der en Understand, som vi tog i Besiddelse. Der stod omkring ved en halv Meter Vand i denne Bule, men der fandtes to Senge; de var det eneste tørre Sted i hele Aulaen.

Det første, vi gik i Gang med, var naturligvis at faa Vandet ledet bort, og det lykkedes os. Der gik derefter nogle Dage med, at faa Telefonen installeret, men endelig var da Forbindelsen med Batteriet etableret. Vor Forplejning fik vi hos den Infanteriafdeling, som laa i Skyttegraven.

Da vi var over det værste, kom der en Ordre fra Batteriet: alle Telefonister skulde skiftes til at holde Vagt efter følgende. Plan: 24 Timer ved Batteriet, 24 Timer i Hovedobservationen og 24 i Flankeobservationen. Derefter var vi fri i 48 Timer. Saadan gik Tjenesten til hen paa Vinteren. I denne Periode mistede vi omkring ved Halvdelen af Telefonmandskabet. De var enten faldet, saaret eller blevet syge.

En Nat, da jeg var paa Vagt i Hovedobservationen, vilde jeg hente Kaffe hos det 143. Infanteri-Regiment, som paa den Tid laa i Graven. Da jeg i det tætte Mørke gik gennem en Forbindelsesgrav, opdagede jeg desværre for sent, at Graven et Sted stod halv fuld af Vand. Jeg dumpede lige lugt ned i det og fik saaledes et ufrivilligt, men isnende koldt Bad. Jeg meldte det passerede til en Officer, da jeg var kommet tilbage. Han sagde imidlertid ganske uinteressert, at det i Øjeblikket ikke var muligt at afløse mig. Pjaskvaad, som jeg var, var jeg dog ret medtaget af Opholdet i det iskolde Vand, og da det blev min Tur til at (86) afløse ved Telefonen, havde jeg temmelig høj Feber. Officeren sendte nu Bud efter to Sanitets-soldater. De skulde føre mig tilbage.

Da vi paa vor Vej tilbage var kommet et Stykke gennem Forbindelsesgraven, begyndte Englænderne at lægge Terrænet under kraftig Artilleriild. De to Sanitets-soldater bragte mig ind i en Understand, hvor Infanteriet holdt til. De lagde mig paa en Trældsmadrass, og for at jeg ikke skulde fryse, lagde de ogsaa en over mig. Her laa jeg nu i tyve Timer. Jeg var mere død end levende. Endelig blev jeg ført tilbage og blev indlagt paa en Sygestue nogle Kilometer bag Fronten. En Læge undersøgte mig ganske overfladisk og sendte mig til Vervicq. Her havde de dog ingen Plads til mig, men da Batteriet var ved at bygge nogle Baraker, blev jeg sendt derhen. En gammel Lade var indrettet til Opholdsstue, men der var ingen Varme i Stuen, til Trods for, at det var midt om Vinteren. Min Sundhedstilstand gjorde under disse Forhold ikke Fremskridt. Feberen var jeg nok af med, men jeg gik hele Tiden og var rigtig sløj og daarlig tilpas.

En Dag kom en af vore Officerer ind til os. Da han fik øje paa mig, kom han til at tænke paa, at han manglede en Telefonist. Han spurgte mig da, om jeg ikke kunde tænke mig at komme ud i Stillingen og overtage Vagten ved Telefonen. Jeg kunde blive derude, og der var baade Kakkellovn og Seng, og jeg skulde ikke afløse nogetsteds, hverken paa Hoved- eller Flankeobservationen. Han udmaalede det hele for mig i de mest straalende Farver. Lægen skulde dag først undersøge mig for at konstatere, om jeg nu ogsaa var i Stand til at gøre Tjeneste i Ildlinien.

Dagen derpaa blev jeg fremstillet for Lægen. Han undersøgte mig paa Kryds og paa Tværs. Omsider blev han dog færdig. Jeg var meget spændt paa Resultatet. Endelig sagde han: "Vi kan ikke sende syge Folk ud i Linien". (87) Henvendt til mig sagde han: "De bli-

ver sendt paa Lazaret". – Jeg kom saa til Menin og senere til Courtrai. Her opholdt jeg mig dog kun en kort Tid, for inden jeg saa mig om, var jeg overført til Stuttgart.

Chr. Nissen,
Hokkerup.

Et opofrende Arbejde for Krigsfangerne

Det hændte ikke saa sjældent, at sønderjydske Krigsdeltagere faldt i Fangenskab. Indespærrede i mere ener mindre gode Fangelejre førte mange af disse Mænd i Aarevis en Tilværelse, der var trist og præget af Ensomhed og Afsondrethed.

Fra Hjemlandet kunde man ikke gøre noget særligt for at hjælpe Krigsfangerne; men der fandtes da lykkeligvis i Udlandet gode Kvinder og Mænd, der med en sjælden Opofrelse paatog sig det vanskelige Arbejde at lette Krigsfangernes Kaar. Disse Kvinder og Mænd vil vi aldrig glemme; tværtimod! Dem er vi megen Tak skyldig. -

Vi er saa heldige at kunne bringe en Beretning fra en Del af det Arbejde, en af de gode, opofrende Kvinder, den danskfødte fru E b b a T r a m p - L a u n s b y, Som under Verdenskrigen 1914-18 boede i Rusland, gjorde for at lette Krigsfangernes Kaar i Rusland. Det var et Arbejde, der altid var forbundet med store og næsten uoverskuelige Vanskeligheder, og saa kunde det tilmed ogsaa være farligt.

Redaktionen.

Bekendelser og Tilstaaelser

Naar der er gaaet 35 Aar, efter at en Forbrydelse er begaaet, saa tør man nok begynde at lette lidt paa Samvittigheden. Man kan jo saa, - hvis Lovens Haandhævere skulde indfinde sig, sige: "Jamen, kære Mand, det er Digt alt til Hobe!"

(88) Min Historie - eller Afsnit deraf, som jeg vil fortælle begyndte, da jeg var Barn. Jeg kom fra Skolestuen ovenpaa og ned i Dagligstuen. Min Mor sad med en Avis og græd hjer-teskærende.

Saa fortalte hun mig om, hvad hun havde læst. Det var om Tyskernes Misregimente i Nordslesvig.

Hun sluttede: "Og vi er saa smaa, saa magtesløse. Vi kan jo slet ingenting gøre for at hjælpe de stakkels Nordslesvigere! "

Den Dag vaagnede der noget i mig. Jeg følte, at der kunde gøres noget. Jeg vidste bare ikke hvad. Men hvad det saa var, saa vilde jeg være med i det.

Som ung Pige besøgte jeg ofte Nordslesvig. Jeg studerede Spørgsmaalet indgaaende og havde stadig den samme Fornemmelse, at noget kunde jeg gøre. Men Skæbnen førte mig til Rusland, hvor jeg boede i Aarene 1911-18, og hvor jeg var gift med en svenskfødt Forretningsmand, der trods alt, hvad der ellers kunde indvendes imod ham, forstod min Interesse og Kærlighed for Slesvig.

Mit Haab fra første Verdenskrigs Begyndelse var at komme i Kontakt med de sønderjydske Krigsfanger i Rusland, og stor var min Glæde, da jeg kom i Forbindelse med Pastor N. A. Jensen (nu Aabenraa) og hans Arbejde.

Det skal ikke her fortælles, hvilket Herkulesarbejde Pastor Jensen gjorde for at samle de danske Krigsfanger i een Lejr, nemlig *Jurjew Polski* ved Moskva.

Med denne Lejr og dens Beboere stod jeg i den livligste Brevveksling, da jeg boede i Petrograd (St. Petersborg); men det var ikke saa ligetil. Regulær Postforbindelse fandtes jo ikke. Man maatte sende en Mand afsted med Breve og Pakker. --

Da vi engang sendte en "udsøgt paalidelig Mand" fra St. Petersborg til Jurjew Polski med tre Sække med Tøj, ankom der desværre kun een Sæk. Og hvad var det til 50 Menne-sker.

(89) Min Mand og jeg beboede den Gang det herskabelige Palæ Saltykova. Det laa i en Forstad og bestod af en stor, flot Hovedbygning, en mindre Villa og ti "Datschaer", Smaa-huse, beregnet for Tjenestefolkene. Det var lejet for at skaffe vort Kontorpersonale et Hjem. Men jeg kunde se, at vi kunde sagtens have en Del Sønderjyder boende der. Venner og Bekendte kunde ogsaa tage en Del, hvis vi bare kunde faa dem hertil.

"Bolsjevikerne" var jo nu kommet til Magten. Vi skrev 1917.

Kommunistisk Misregimente fulgtes af Ugerninger, Hungersnød, Masseflugt fra Byerne, den skaanselsløse Forfølgelse af Borgerskab og Selvejerbønder, og en skaanselsløs Lovgivning, der nærmest var Lovløshed i Renkultur. Min Hjerne arbejdede Dag og Nat paa Problemet Sønderjyderne.

Jeg har før fortalt om, hvordan den 17-aarige Jens Nicolajsen fra Bredebro var den første, der kom til St. Petersborg. Vi kaldte ham "Lillejens."

En af de næste var Kreaturhandler Jens Hansen fra Aabenraa. Ham kaldte vi "Storejens." Og efterhaanden kom der jo en hel Flok, der stod mit Hjerte nær allesammen.

Jeg havde jo ofte skrevet til mine sønderjydske Drenge i Fangelejren. De havde dannet sig et bestemt Billede af en meget gammel, meget grim og meget from Dame. Jeg husker endnu min egen glade Latter, da en nylig ankommet Fange, lige flygtet fra Jurjew Polski, stod og kiggede paa mig og sagde: "Og her troede vi, at Fruen var saan en gammel from, vissen Dame. og saa æ't saan en ong smak Kuen."

Men Hungersnød og Retsløshed tog til i Rusland, og min Tanke Dag og Nat var: "Hvordan faar vi disse Sønderjyder ud af Landet, hjem til Danmark?" Til (90) Tyskland turde vi slet ikke sende dem, da Tyskerne trods deres eget Løfte ved Freden i Brest Litowsk vilde sende dem lige til Verdun!

De maatte altsaa til Danmark og skjules godt der til Krigen var forbi.

Men hvordan skulde hele dette store Maskineri sættes i Scene?

Jeg husker en Morgenstund, hvor jeg laa paa Knæ i mit Soveværelse og bad Gud saa mindelig om at sende "Visdom og gode Raad og sin Naades Lys", som der staar i Salmen.

Saa bankede det paa Døren. Stuepigen, Martha, sagde, at der var en Sønderjyde, der vilde tale med mig. Han fortalte mig uden Indledning, at hans Kammerat havde faaet "saan en tovvelig Ide," og, som han sagde, "kunde frelse os allesammen."

Det slog ned i mig, at her var Svaret paa min Bøn.

Efter at jeg havde hørt om Ideen, forstod jeg, at her var en Ide, straalende god, men - distig og farlig. Den kunde koste Menneskeliv, om den mislykkedes, men den kunde virkelig frelse de sønderjydske Krigsfanger i Rusland, hvis man kunde skaffe Penge, Hjælpere og saa for Resten faa Guds Velsignelse over Arbejdet. Planen var i Korthed: Rejs hjem til

Danmark. Skaf lige saa mange Døbesedler af unge Mænd fra Landet, som her er Krigsfanger. Paa disse Papirer kan de faa et dansk Pas, rejse hjem til Danmark og blive der, til Kriggen er Slut. Faa Dage senere var jeg selv paa Vej hjem til Danmark. Først mobiliserede jeg min ualmindelig prægtige Moster, Fru Dagmar Bech paa Østergaard, til at lave en Indsamling. Den bragte en god, rund Slump Penge, som den usædvanlig flinke og forstaaende Direktør Erik Plum ved Russisk Handelskompagni vekslede i Rubler til en særdeles fordelagtig Kurs.

(91) Jeg fik straks fat paa Gymnastikdirektør H. N. Rasmussen. Hvor mange husker endnu dette dejlige Menneske? Han lovede baade at skaffe Døbesedler og, hvad der næsten var bedre, Pladser paa Landet til de hjemvendende Slesvigere. Selv samlede jeg en Del blandt Soldaterne i Taarbæklejren.

Belæsset med Breve fra Fangernes Familie, som jeg saa vidt muligt havde sendt Meddelelser og Hilsener fra Drengene i Rusland, og med Døbesedler, satte jeg atter Kursen mod Rusland. Jeg havde dog faaet en stor Del af Døbesedlerne smuglet ind i to andre Landes Kurerpost. Hvordan, det er min Hemmelighed.

Saa gjaldt det jo om at komme gennem den russiske Told, Pasrevision, Kropsvisitation og alle disse Rædsler, som Sovjet krævede. Nu vilde jeg jo gerne fortælle, at jeg var en Slags Jeanne d'Arc, en "Fraulein Doktor", en Eleonora Ulfeldt, eller hvad alle disse modige Heltinder har heddet. Men det vilde være en rystende, drønende Usandhed. Jeg var saa tindrende, tudende angst, som jeg aldrig har været i mit Liv, da jeg i en graa Taagedis sejlede op ad Nevafloden og saa Petrograds Kupler og Taarne dukke frem gennem Disen. Angst for Sønderjydernes Liv! Men hvad enten der nu var lidt om, at jeg dengang var "ong og smok", som min sønderjydske Ven udtalte, eller - at Sandheden var, at jeg kunde levere en god Sludder for en Sladder, saa havde jeg under de tre Dage, Rejsen varede, gjort mig lige saa lækker og interessant for en om Bord værende Bolsjevik med Ministerrang, som var med paa Skibet fra Stockholm. Jeg sang russiske Folkesange for ham. Med Fare for at blive kaldt frivol, kunde jeg næsten fristes til at citere en af Liva Weels kendte Sange: Jeg synger som en Lærke, jeg fløjter som en Stær, o. s. v.

(92) Jo, jeg havde sunget og fløjtet, og Bolsheviken, der var muggen og sær til en Begyndelse, blev mere og mere myg og medgørlig. Han var til sidst det reneste Paaskelam i mine Hænder, og paa Nevafloden lovede jeg ham bestandig Venskab og en Invitation til Te i en ubestemt Fremtid. Det var grimt gjort af mig. For jeg drømte ikke om at holde dette Løfte. Til min eneste Undskyldning tjener, at samme Udenrigsminister (hans Navn var Kurgis Zepp) kort efter blev hængt af den hvide Arme i Estland. Men det er nu en helt anden Historie.

Min Hjemkomst var et af min Livshistories store Øjeblikke. Saadan maa General Allenby have følt udenfor Jerusalem. Mine dejlige sønderjydske Dreng, af hvilke en 6-8 Stykker allerede boede i mit Hjem, fik deres Hilsener og Breve og Bud fra Familien og Løfte om at komme hjem til Danmark, hvor dejlige Mennesker stod med aabne Arme for at møde dem, hvor danske Hjem havde Dørene aabne og frem for alt: Passene som danske Statsborgere vilde være til at faa ved Hjælp af Døbesedlen.

Nu skulde jeg jo ikke røbe saadan en fin og lovlydig Mand som Pastor N. A. Jensen.

Men det hændte nogle Dage senere, at den danske Minister, *Harald Scavenius* i Petrograd, mødte Pastor Jensen og sagde til ham: "Hør, Pastor Jensen, der er - hm - der er saa mange unge Danskere, som hm, hm - har klattet deres Pas. Nu kommer de og skal have nye

Pas udstedt, og vi har slet ikke Personale til alt det Arbejde. De kunde da ikke, hm, hm, hm, tænke Dem at komme op paa Gesandtskabet og hjælpe os lidt?"

– Jo, det kunde Pastor Jensen jo nok. Han var alle Dage en svært flink Mand, og i den kommende Tid sad Pastor Jensen paa Gesandtskabet og modtog de unge Danskere, der saadan havde gaaet og klattet deres danske Pas (93) bort, men som til alt Held havde "reddet en Døbeseddel". Pastor Jensen kendte dem begribeligvis ikke. De mindede jo svært om de unge Sønderjyder, han i et Aar havde boet sammen med, rejst rundt og samlet sammen med Fare for Liv og Helse. De talte ogsaa ligesaa ravsønderjydsk, som tænkes kunde. Men det var ikke værd at lægge Mærke til sligt. Det gjorde Minister Scavenius jo heller ikke, saa bare i Gang med Arbejdet. Jeg skal her indskyde en Bemærkning af historisk oplysende Art. Det var ikke Russerne, vi vilde bluffe. De havde nemlig forlængst givet alle Krigsfanger Lov til at drage af Gaarde.

Nej, det var Tyskerne. Der laa to tyske Krigsskibe udenfor Reval i den botniske Bugt. Det svenske Skib, der hver Uge afgik med Passagerer til Sverige, blev opsnappet af Tyskerne og bragt ind til Havnen i Reval, og det slap ikke ud, før hver Passagers Papirer var undersøgt. Hvis der da var Krigsfanger om Bord, blev de med det samme opsnappede og uden Skaansel sendt til Verdun, hvor Krigen rasede paa det vildeste. Men de pæne unge Danskere med de lovlige, danske Pas! Dem var der ingen, der turde pille ved. De var sandelig ikke Tyskere.

"Storejens fra Aabenraa kan fortælle om, hvordan han kom i Forhør hos Tyskerne i Reval. Han præsenterede Papirerne, og alt var saare godt. Saa kom Storejens til at se paa den ene tyske Soldat, der var med den kontrollerende Pasofficer. Hvem var det andet end en Hjemmetysker fra Tønder. Jeg tør nok antyde, at Jens var ikke helt glad ved Gensynet. Men Hjemmetyskeren mælede ikke et Ord. Han kneb det ene øje saa sært sammen, men det var alt.

Jo, vi, der arbejdede for den Sag, vi glemmer den aldrig. I mit Hjem findes en Adresse med Navne og Ordene: Tak for din Daad! En saadan Adresse fik vi Danske, der (94) havde med denne Sag at gøre. Den var vi glade for. Men inderst inde var vi fyldte af dyb Taknemmelighed mod den Gud foroven, der raader for Danmarks Sag.

Ebba Tramp-Launsby,
Luck, Wisconsin, U. S. A.

Johanne Marie Ohrt

En Dag i November 1914 er der en Sygeplejerske paa Kommunehospitalet i København, som gaar til Overlægen og beder om at blive løst fra Hospitalet. "Vi vil komme til at savne Dem, meget, Søster Johanne; men De er jo Sønderjyde," siger han og skyder de skarpe Brilleglas ned for øjnene.

Søster Johanne var da 32 Aar, en erfaren Pige, som har været Kontordame i Hamborg, London og Berlin; men dette Arbejde havde ikke givet hende tilstrækkeligt Indhold, og hun lærte sig saa at pleje Syge. Hendes Tilværelse var blevet indholdsrig og tryk, men naar hun

i Fritimerne sad paa sit Værelse med det lille danske Flag, som havde fulgt hende, fra hun som nykonfirmeret drog ud fra Hjemmet i Skærbæk, begyndte i Efteraaret 1914 Efterretningerne om Krigens Gru at strømme ind til hende. Hun havde den Vidde i Sjælen, der føler den fjerne Lidelse lige saa stærkt som den nærværende, og hun fandt, at der mindre trængtes til hjælpende hænder i København end ude ved Fronterne. Hun havde da ikke flere Overvejelser behov, men gik, hvorhen der kaldtes.

Johannes Beslutning er imidlertid ikke udført med at tage Afsked fra Hospitalet. Den 2. December er hun kommet hjem til sin Søster i Højer, hvor hun holder sine Ferier efter Forældrenes Død. Gang paa Gang er Kufferterne (95) blevet pakket, og hun er rejst; men Opbrudet maa bestandig rippes op, for hun bliver vist tilbage ved Grænsen. Hun anses for en mistænkelig Person, da hun baade kan Tysk og Engelsk. En Januarnat i 1915 er Johanne og Søsteren Petra igen rejst og da slipper hun over ved Vedsted. Mærkeligt nok, for den Gang var der netop noget at mistænke hende for. Hun opdagede senere, at der mellem hendes Papirer var et Dokument fra P. Timmermann, hvor Faderen omtaltes som en god dansk Mand; men den tyske Tolder havde overset det. Da Petra kom hjem, og det gik op for dem, at nu var Johannes Rejse Alvor, syntes de, at hun var gaaet levende i Graven. I Altona blev Johanne vaccineret med Tyfus-, Difteri- og Kolerabaciller og var syg af det; men saa havde hun ogsaa lagt sit Legeme paa Barmhjertighedens Alter. Hun var rede til at gaa ud i Krig.

*Johanne Marie Ohrt,
Skærbæk.*

Hvordan Johannes Tid gaar ude paa Krigslazaretterne har man ikke direkte hørt meget om; men jeg har et Brev af 14. Februar 1915 fra hende til en Søster, afsendt fra Lazarettet Cæcilien Stift i Insterburg, hvor hun skriver: "Vi har saa forfærdeligt meget at bestille, at Dag og Nat gaar ud i et. Hver Nat kommer de slæbende med Saarede, og saa er her saa mange Lus, at vi ikke selv kan holde os fri for dem. Vi skulde have 200 Patienter, men her er 500. Jeg selv har en Stue med 90 Patienter foruden de (96) haardest saarede og de opere-rede. Hvis man tror, Kosten er god, tager man fejl. Jeg selv har det godt i alle Maader."

Det er saa faa Linjer, nedkradsede i en Vindueskarm, paa Vej mellem hendes to Sygestuer, hvor Soldater raaber forsorent til hende om, at hun nok skriver Kærestebreve; men man faar af Brevet et Billede af hendes Tilværelse. Hun er i Døgndrift Maaned efter Maaned, længes kun efter ogsaa at kunne komme Karlene fra Sønderjylland paa Vestfronten til Hjælp, men det nægtes hende stadig, og hver Gang, hun skal have Ferie, gaar hun fra Seng til Seng 'for at se, hvordan Patienterne har det, og saa ender det med, at hun giver Afkald paa Fridagene.

I Sommeren 1915 er Johanne blevet Leder af et Dysenteri-Lazaret i Suwalki i Rusland tæt ved den preussiske Grænse. Hun bliver selv angrebet af Sygdommen og ligger i fjorten

Dage. Alle er sikker paa, at hun vil komme sig; thi hun er en stærk Natur, og hun bedres. Da brister en Augustmorgen hendes Hjerter. I sit 33. Aar begravnes hun med det lille Dannebrog paa Brystet paa Kirkegaarden i Suwalki.

Som Søster Johanne i den sidste Fase af sit Liv gik alene mellem Soldaterne, er hun nu ogsaa den eneste Kvinde, hvis Navn er ridset paa Mindegravens Mur i Marse-lis:borgparken.

Der staar:

Johanne Marie Ohrt	
* Skærbæk	† Suwalki
20. 12. 82	3. 8. 15

Johanne Ohrt havde ualmindelige Sygeplejerhænder, bliver der sagt. Man ved aldrig hvorefter saadan noget kommer. Der er noget baade med Hjerter- og Haandelag. Mødrene langt tilbage i hendes Slægt har haft mange Børn, selv havde hun otte Søskende, og hendes Far var Bødker (97) i Skærbæk, hans Far var Snedker i Rødding og hans Far igen Kunstdrej-er i Tønder, hvilket altsammen er Arbejde i Træ, det følsomste Materiale, der findes. Slægtsarv kan have gjort Johannes Hænder særlig rappe, faste og varsomme.

Søster Johanne kastede ikke en eneste Gang i Livet sin Kærlighed paa nogen enkelt Mand, men hendes Køns Moderfølelse slog ud hos hende i en vidtfavnende og selvudslet-tende Opofrelse for alt hjælpeløst og lidende. Nu staar hendes Navn som et Tegn paa den Himlens Godhed, hver Mand venter, naar han er segnet og hviskende stønner Mor eller et andet elsket Kvindenavn. I Mindegraven er Søster Johanne Symbolet paa den danske Syge-plejerske i den stille Hær, hvorefter Bjørnson siger:

Der gaar et stille Tog
igennem Kampens Bulder
med Bøn paa alle Sprog.

Det er Alverdens Kærlighed
af ædle, gode Hjerter,
som stille knæler ned.

Axel Holm, Aarhus.

Det sidste Brev fra Fronten

I Felten, den 16. Juli 1918.

MIN kære-

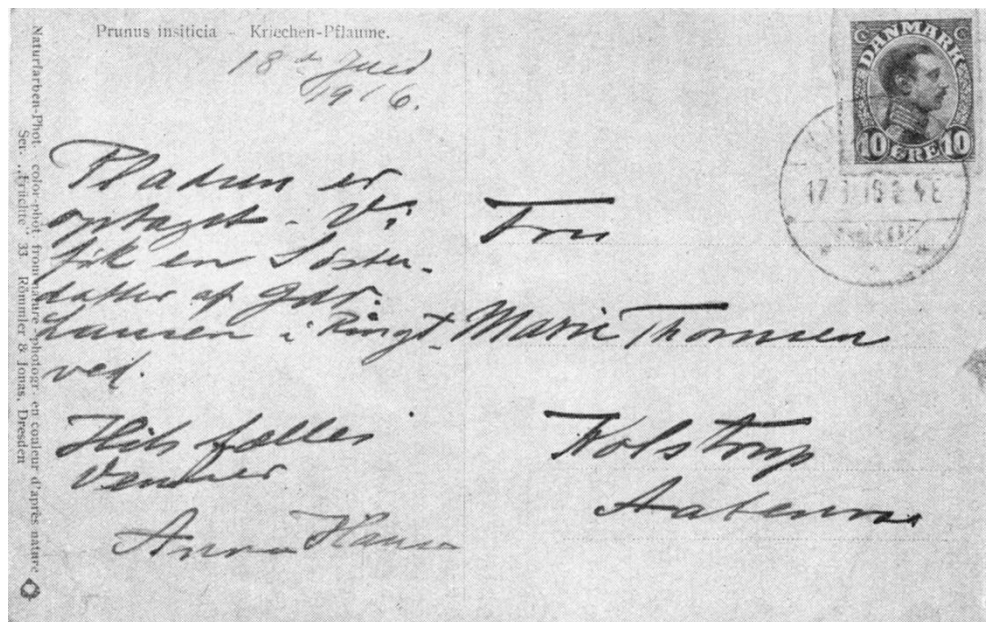
Da jeg i Dag har god Tid, skal du have Brev fra mig. De sidste Dage har jeg været svært optaget. Vi har nu ligget i "Ro" i ti Dage, det vil sige, hos os er Ro Ekserceren og alle mulige Dumheder. Jeg er i Morges kommet herved til Stationen, men nu tordner og øsregner det. Man er nu snart vant til at være vaad til Skindet hver Dag. I Eftermiddag skal vi med Toget til Kinoforestilling en Mils (98) Vej herfra. Jeg kan ikke sige, man har nogen Fornøjelse af den Slags Ting, men det er jo Tvang; man s k a l med. I Morgen Aften gaar det igen i Stilling i tyve Dage. Det er heller ikke rart at staa paa Vagt i eet væk fra om Aftenen Kl. 10½ til om Morgen Kl. 5, navnlig ikke, naar det øsregner. Da er det jo ulige bedre hjemme i Køjen.

Du skriver, at det til Vinter bliver lidt koldt i Sovekammeret, men kan du ikke faa en brugt Kakkellovn opspurgt og faa den sat op, saa kan du da altid fyre lidt om Aftenen, der-som jeg ikke kommer hjem til den Tid. Jeg tror det nu næppe, jeg ved ikke, hvor Freden skal komme fra. Du skriver ogsaa, at du ikke ved, om vi i det hele taget kommer til at bo sammen mere i vort nye Hjem. Man kan ogsaa snart fortvivle, baade vi herude og I der-hjemme.

Naar vi ligger her i Hvilestilling, kommer der ved Dag og Nat Flyvereskadrer og smider Bomber ned. Man kan ligge i sin bedste Søvn og blive revet væk. Men man er saa fuldkommen ligegyldig med det hele, og det er jo ikke til at undres over. Jeg havde i Forgaars Brev fra Ebbe, han har det jo godt. Det er da rart, at han kan holde sig fri, og det lader jo ogsaa til, at Niels ikke kommer direkte til Fronten. Det er ogsaa nok, at en af os skal gaa den Kur igennem. I Dag er det lige tre Maaneder siden, jeg kom til Kompagniet. Hvad har man maattet gaa igennem, baade paa den ene og paa den anden Maade! Det er lige nok! – Vi er nu kun to tilbage fra det Mandskab, der sammen kom ud til Kompagniet, og af dem, der var med fra Begyndelsen i 1914, er der ogsaa kun to tilbage. – Ja; det er ikke de bedste Billeder, jeg opruller for dig, men som Vejret, saa ogsaa Humøret; det kan være daarligt nok somme Tider. Nu maa jeg slutte for denne Gang med Hilsen og Kys til dig og Gutten.

Din Mand. [Antoni Outzen.]

– Faldet den 21. Juli 1918 ved Roulers i Flandern. (Red.)

Kodesprog over Grænsen

(99) Dette Kort fortæller, at en Sønderjyde lykkeligt er ankommen hos Venner i Danmark.

Fortæl, Kammerat!

Hans Andersen, Ny Kronborg:

(100) Det var i Sommeren 1916. Vi laa i Ro i en lille fransk By, La Perte. Kompagniet stod opstillet til Parade, og Feldwebelen gik frem og tilbage foran Fronten. Han snoede og drejede sit wilhelmske Overskæg, han rullede med øjnene, hans uhyre Korpus stønnede og pustede som et Lokomotiv. Barometret stod paa Storm og Uvejr! Der blev kommanderet "Ret!" Kompagniføreren, en Overløjtnant, gik ned langs Rækkerne.

I det civile Liv var Kompagniføreren Læge, og han havde sin Gerning i Kolonierne. Han var en Mand, som Soldaterne saa op til, og hvis en eller anden havde noget paa Hjerte, kunde man trygt henvende sig til ham. Under Kamphandlinger var han altid blandt sine

Soldater, og han krævede, at enhver gjorde sin Pligt. Han havde dog sin egen Mening om Krigsførelsen, og jeg husker, at han i hvert Fald to Gange nægtede at udføre en Ordre, han havde faaet fra oven. Hans overordnede kunde af denne Grund ikke lide ham.

Kompagniføreren blev staaende foran Fronten. Saa udbrød han i en snerrende Tone: "Der er her i Nabolaget blevet stjaalet seks Høns og en Hane! Jeg anmoder om, at den, der har taget Dyrene, træder frem!" - Ingen traadte frem. - "Bonden siger, at han kan genkende Tyven. Jeg har beordret ham herhen, for Sagen skal opklares."

Bonden traadte frem. Kompagniføreren sagde til ham, at han skulde udpege Misdæderen. Bonden gik ned langs Fronten, og da han naaede ud til venstre Fløj, pegede han paa en Underkorporal og sagde: "Der staar Tyven."

"Naa," sagde Kompagniføreren, "har De stjaalet Hønsene?" - "Nej, Herr Kompagnifører." - "Hvad fik De til Middag i Gaar? - Hønssteg!" - "Maa jeg nu faa en Forklaring?"

(100) "Jeg fik i Gaar Ordre fra Herr Kompagniføreren til at rekvirere en Vogn, og da jeg vilde trække Vognen frem fra Vognskuret, sad der fem Høns og en Hane paa Vognen. Jeg gav dem paa militærisk Vis Ordre til at forlade Vognen. De strakte kun Hals og nægtede pure at efterkomme Ordren. Jeg gentog min Ordre. Trafikanterne gloede dog kun dumt paa mig. De blev siddende. Saa gav jeg ifølge Reglementet Ordre for tredie Gang, og da de absolut ikke vilde adlyde min Befaling, trak jeg min Sabel og slog Hovedet af dem."

Kompagniføreren smilede lumsk, men forstaaende, saa sagde han: "Ja, jeg vidste det, i mit Kompagni bliver der ikke stjaalet!"

*

Niels Kristian har Ordet. -

Det var i Aaret 1915 under den første Verdenskrig, jeg som en ældre Mand, hørende til Landstormen, blev indkaldt.

Der var saa bandsat koldt deroppe i den lille, polske Garnisonsby. Vi var mange Lidelsesfæller og Landsmænd, revet bort fra vor Gerning hjemme i Sønderjylland. Hvor fandt vi det dog svært, dette Soldaterliv. - Naa, Soldater! - Vi var jo endnu kun "dumme Rekruten", som vore Befalingsmænd saa smukt titulerede os. Der sagdes, at Kejseren manglede Folk, og vi maa jo have været gode nok til - Kanonføde!

Der var saa mange Huller. Man skrabede Bunden

Op nu sad vi da her paa Belægningsstuen efter endt Dagværk. Der var et Par Kammerater, der sad og snakkede sammen, men ellers saa det hele saa trist ud. Martin sad og skrev, vel sagtens til Konen derhjemme. Martin fandt nok Skriveriet svært, for en Gang imellem standsede han op, sad og grundede lidt og havde Furer i Panden. Jeg lod mit Blik glide hen over de forsamlede Kammerater. Vi (102) var her alle. - Dog nej, Vilhelm havde foretrukket Sengen, hvorfra der hørtes en ret høj og taktfast Snorken. - Ja, enhver sin Lyst.

Vilhelm, hm. - Ja, de fleste af dem, der her var forsamlede, kendte ham godt hjemmefra. Han havde en mindre Gaard og havde da ogsaa baade Kone og Børn. Vilhelm var kommet tilvandrende sydfra, men det var snart mange Aar siden. Saadan set betragtede vi ham som en af vore. Han var altid hjælpsom, han var en flink og god Kammerat. I mangt og meget havde han sine egne Meninger; men hvem har ikke det!

Kunde Vilhelm ikke have et andet Sindelag? Vi havde nu aldrig skænket det en Tanke. Men vilde han sove, saa lad ham da, tænkte jeg. Jeg gjorde mig dog mine egne Tanker om Kammeraten der i Sengen. - Pyh, pyh-puh! lød det taktfast derhenne fra hans Leje.

Vi sad og drøftede Forholdene, baade dem, vi her levede under, og Forholdene derhjemme. Een og anden fandt det sidste Brev frem fra Konen, og der var altid lidt nyt hjemmefra. Saa blev der Stilhed en Stund. Man hørte kun en Snorken fra de sure Piber. - Tankerne vandrede bort, langt bort til de kære derhjemme. - Enhver havde i øjeblikket nok at gøre med sine egne Sysler.

Stilheden blev pludselig afbrudt af en Stemme:

- Hør, Folkens om vi no tog vos en lille Sang, bemærkede Per Detlev.

- Aa jo, la vos kuns de, mælede Truels nede fra den anden Ende af Bordet. - Det letter da aalti lidt op, mente han.

Sangbøger havde de fleste. Snart var vi enige om en bestemt Sang.

- Hør, Mads Peder, do ka nok begynd, sagde Truels.

Og Mads Peder var ikke kostbar. Han slog straks Tonen an, og vi andre faldt i, saa godt vi evnede det. Sangen lød (103) ikke alt for kraftig, for man vidste jo aldrig, om ikke en eller anden af disse skrydende Underofficerer kunde finde paa at aflægge os et uvelkomment Besøg. Vi havde næppe begyndt, før der lød et højt Brøl, og Sangen standsede brat. - Hvad var nu det!

- Halt, halt! Singer I her mitten in der Nacht, Kammerater! Og det endda "In alle di Riker un Landen"! Det var Vilhelm. Han sad i sin Seng og gloede. Men nu lo han og sagde nok saa fornøjet: - Se, se, nun kann I gott fortsætte, men bare ikke alt for hoch - højt, mener jeg, og dermed dukkede han ned under Dynen igen.

*

Hvad man dengang oplevede

Fru Christine Jensen, Vodderbro, fortæller:

Under Verdenskrigen 1914-18 tjente jeg, som dengang var en ung Pige paa omkring de tyve, paa Gaarden "Ulleruplund" ved Skærbæk. En yngre Søster til mig havde Plads i Nærheden paa en af de andre Gaarde. Det var ret strenge Tider dengang. Da Mændene laa ved Fronterne, fik vi Piger jo Lov til at tage fat baade inde og ude. Med Friheden var det saa som, saa. Vi kunde saaledes ikke færdes, hvor vi vilde, men maatte have et saakaldt "Grenzpass" for at færdes fra Sogn til Sogn. Man vil let kunne forstaa, at det var ret svært for mig og min Søster at naa hjem til Endrupskov, hvor vor Mor dengang boede. Far var paa den Tid ikke hjemme. Han laa inde som Soldat, og vor lille Mor var altid syg. Hun og de endnu hjemmeværende Søsken ventede altid paa os.

Der kom en Tid, da det ikke var tilstrækkeligt med de Pas, der var udstedt paa Amtsforstanderkontoret i Skærbæk. Der skulde nu et Pas til, der kun kunde faa as inde paa Militærkontoret i Byen. Slet saa rart var dette jo ikke.

Naa, jeg vovede mig derind og fik da ogsaa en Passerseddel, saa jeg frit kunde færdes til og fra mit Hjem.

(104) Saa var det igen blevet Søndag. Min Søster og jeg havde Fridag, og nu vilde vi tage hjem for at se til vor Mor. Min Søster havde uheldigvis ikke faaet det nye Pas endnu men hun mente, at det nok gik uden.

Vi mødtes om Morgen i Skærbæk og tog herfra med det lille Amtsbanetog, kaldet "Perle", til Spandet Station, hvor vi forlod Toget og tog Resten af Vejen til Fods. Der kan du se, det gik jo endda uden Pas, sagde min Søster drillende, da vi var naaet hjem.

- Ja, ja, lad os nu ikke glæde os alt for tidligt, mente jeg.

Efter at vi havde været hjemme hele Dagen igennem, tog vi hen under Aften Afsked med de kære derhjemme. Turen gik nu i modsat Retning. Vi naaede tidligt nok til Stationen i Spandet. Langt om længe kom Toget. Vi steg ind og Toget kørte. Vi havde næppe sat os ned, før Togkontrollen var der i Form af en Militærperson. Han forlangte at faa vore Pas at se. Mit Pas var naturligvis godt nok, men min Søsters vilde han ikke godkende. Han sagde, at hun skulde forlade Toget ved næste Station.

Det var jo slet ikke saa rart. Min Søster hang med Næbbet. Ret længe varede det dog ikke, før hun gav sig til at tudskraale. Rart var det jo heller ikke saadan at blive smidt ud af Toget midt om Natten og saa skulle gaa en to-tre Mil for at naa i Plads, og skulde min Søster ud, maatte jeg selvfølgelig gøre hende Følgeskab. - Saadan gik det dog heldigvis ikke. - I samme Kupe sad der ogsaa en ældre Mand. Han viste sig at være flink og hjælpsom. Han sagde: - Hør, bette Piger, no ska I ett søn øwer de. Ser I, nær vi no kommer te Raaer (Roager) St., saa stiger vi ol tre ud o øwer i den anden Vuen: - Se, saa gær et pinde nok! - Vi steg om, og det lod til at gaa godt. Vi sad rigtigt og glædede os - Men det viste sig desværre at være (105) vel tidligt, for se! Nu gik Døren op, og ind kom vor Plageaand!

"Die Passe vorzeigen! sagde Manden lakonisk. - Hov - hva er den af! - Er du her endnu? sagde han ret uvenligt, da han saa, at min Søster endnu sad her i Toget. -

Du skal ud! - Raus mit dir!

Nu kom vor Beskytter os til Undsætning.

- Hør, sagde han og saa smilende op paa Soldaten. - Ta' det nu bare med Ro, min Ven, sagde du ikke, at vi skulde stige om?

~ Stige om? Hvad - nein - aussteigen! sagde Manden bøst, men nu skal jeg nok sørge for jer! Hvorefter han fjernede sig.

Nu havde vi det rart. Toget kørte videre, og det kunde vi takke vor hjælpsomme medrejsende for.

Toget pustede og stønnede for at tage den sidste Stigning før Skærbæk. Pludselig stod Kontrolløren igen i Kupeen. Bog og Blyant holdt han i Haanden, og nu ønskede han at faa min Søsters Navn og Opholdssted at vide. - Ha, ha, ha! - Nej, hør no da. - Hva' er egentlig din Mening? - Do vil da vel alder te o skryv te den her bette Piig'? sagde vor gode Beskytter.

Soldaten studsede; men saa foretrak han at forsvinde igen, og vi kom godt til Skærbæk og hjem.

Paa Gaarden "Ulleruplund", hvor jeg tjente, fik vi en sen Efteraarsdag stor Indkvartering. Foruden nogle Befalingsmænd var der 25 Mand fra Fodfolket. Disse Folk laa kun i Kvarter hos os, d. v. s. de laa i Laden i Halmen. Men der kom snart en ny Forøgelse til, idet der ankom ti Marinesoldater. Ogsaa disse skulde have deres Ophold hos os paa Gaarden. De forlangte straks at faa en hel Stue til deres Raadighed. Efter en Dags Forløb blev vi forpligtede (106) til ogsaa at give dem Kosten. Dette var under den ret haarde Rationering,

vi paa den Tid havde, en ret ualmindelig Belastning, men vi kunde ikke komme udenom. Militæret raadete jo her.

Om Marinerne husker jeg, at det var nogle kræsne Fyre. Da de korn, havde de Franskbrød og Smør paa Bordet; men dette maatte de under deres Ophold hos os give Afkald paa. Smaat var det med Kød og Flæsk. Det fik disse Fyre rigtigt at mærke. Ja, det gik saa vidt, at de ligefrem forlangte af Manden, at han skulde slagte en af de mange fede Stude, der stod i Stalden. "Nej, nej," sagde Manden, "den gaar minsæl ett!" Og det havde han jo ganske Ret i, for alle Dyrene paa Gaarden var jo forlængst optalte, og dem havde han jo at svare til. Men Marinesoldaterne var godt gnavne; de sagde: - Ha, saadan en - dum Bonde! - Et enkelt Dyr, hvad kunde det vel skade! Men slagtet blev der ikke. Infanteristerne var mere fredelige og hjælpsomme. - Vel kunde det ske, at vi en Morgen kunde opdage, at en eller flere af Køerne allerede var blevet malkede. Men nu - det var for Smaating at regne.

- Hvad alle disse Folk lavede? - Oppe i Skærbæk Plantage var der rejst et ret højt Taarn, bygget af Træ. Oppe paa Taarnets Top var der opstillet forskellige Instrumenter og Lytteapparater. Marinesoldaterne havde til Opgave at tage sig af alle disse forskellige Apparater.

Infanteristerne havde ogsaa deres Bestilling. Nord for Gaarden, kaldet "Bredbjerg", laa der dengang en stor Baraklejr, der husedes en Mængde Russerfanger, og dem bevogtede Infanteristerne.

Vagten var nu ikke alt for streng, for det hændte af og til, at nogle af Fangerne slap bort og forhaabentlig naaede helskindede over til Danmark.

*

Ved Appel L. N. Stenger, "Granly", Ribe.

(107) Det var i de første Dage af September i Krigsaaret 1914. 3. Bataillon af Reserve 86 var da i Kamp med Franskmændene, der ikke altid løb deres Vej, bare de saa os. Som nu hin Dag. Vi laa i Skyttekæde foran en Skov, hvori Franskmændene sad gemte og til Dels brugte os som Maal for deres Kugler. Man vil heraf let kunne forstaa, at vi ikke lod os se alt for meget, men gemte os, saa godt dette nu lod sig gøre.

Saa blev det Nat, og vi tænkte som saa: "Se, nu trækker de sig nok tilbage derovre; men se om det skete!" - Nej, de Karle holdt ud. I Ly af Mørket skulde der søges Forbindelse med vore Tropper, der laa lidt længere til venstre for os. - Saa vidt jeg husker, var det Regiment 90, der laa der. Kompagniets første Gruppe maatte afgive det fornødne Antal Folk til Turen. Peder, Hans, Johan og jeg maatte tage denne alt andet end behagelige Tur paa vor Kappe. Peder var vor Anfører, han var nemlig Underkorporal.

Naa, vi trissede saa af Sted ud i Natten. Vor Vej løb tæt ned mod Skoven. I Løbet af Dagen havde jeg set nogle uhyggelige, sorte Fyre dukke op dernede, altsaa maatte det være Kolonitropper, vi havde at gøre med. Sæt nu, tænkte jeg, om man gik hen og faldt i de sortes Kløer! Jeg tror, jeg formelig kom til at gyse bare ved Tanken. Hist og her laa der døde Franskmænd eller sorte. Vi lod dem ligge. Husker du, Johan, at det var her, du bjærgede din franske Bajonet? - Jeg hører dig endnu hviske: - Hør, Kammerater, den her Tingest vil a ha' med hjem som en lille Erindring fra Krigen. - Men hvor klaprede dog Tingesten fælt i Jernskeden!

- Bare dette her gaar godt, tænkte jeg i mit stille Sind. - Det gik godt, og vi slap hjem til Kompagniet i god Behold.

(108) Det lod til, at vi ikke kunde komme længere frem. Maaske har det været vort Artilleri, der var optaget andetsteds.

- Vi blev liggende her. Den efterfølgende Nat maatte vi igen gøre os færdige til Turen over til Kammeraterne ved Nabo-Regimentet. Før vi rykkede ud, sagde jeg til vor Anfører: Skal Johan ha' den her franske Bajonet med, saa fær I minsæl ett mig med, for

- Nej, heller ett mæ! sagde Hans, min Kammerat, lige saa bestemt. - Ja, Johan, du stod og mumlede et eller andet. - Resultatet blev dog det, at Bajonetten maatte ofres. Du slængte den bort, ud af vor Skyttegrav. Og nu vandrede vi ligesom lidt mere roligt af Sted for at løse vor Opgave.

Jeg tror, det var foran Byen Lassigny. Vi havde indtaget denne By og var naaet frem til en Jernbanelinie, men saa kunde vi heller ikke mere. Kort sagt, - Gassen var gaaet af os. Nu laa vi da her temmelig godt skjult bag den ret høje Jernbanedæmning. Bag os laa der en Del saarede og døde Kammerater. Hvor var det trist at høre paa al den Jamren og Klagen, uden at være i Stand til at give dem en hjælpende Haand. Først, da Mørket kom, kunde vi ile dem til Hjælp. De døde fik foreløbig Lov at ligge. De saarede derimod fik man samlet op, og da dette var sket, skulde de bringes tilbage til den nærmeste Forbindingsplads. Ja, saa maatte vi fire Kammerater tage Tørnen igen og være med til at slæbe de saarede Kammerater tilbage. Det blev en lang Vej, men vi naaede da langt om længe Maalet, en lille By et godt Stykke bag Fronten.

Arbejdet var gjort, og nu vilde vi hvile os. Vi var saa udkørte, saa vi kastede os ned og straks faldt i Søvn. - Sove - bare sove Dog, Natten var kort, alt for kort, syntes vi, men op maatte vi, hvor haardt det end kneb. Morgenen var graa, og Luften var ret kold. Paa Vejen gennem Byen samledes vi for at drage frem til Kammeraterne (109) igen. Langsomt kom de dryssende, en eller flere i Følge, kritiserende den Iver, man havde med at komme bort herfra igen.

- Her vidste man selvfølgelig aldrig, hvornaar en af disse "Banditter til Franskmænd" jog en Kniv i Ryggen paa en eller fandt sin blodtørstige Lyst styret ved at plaffe en en Kugle for Planeten. Saadan sagde i det mindste Tyskerne, der lod til at kende til det.

En flot, villaagtig Bygning i en Park. Vi var flere, der gik hen for at tage hele Herligheden i nærmere øjesyn. Vi vandrede frem ad en bred Gang i den skønne Park med de mange pragtfulde Træer og Buske. Vi fandt frem til et Telt, der ligesom laa gemt bag et Buskads. Nysgerrigt nærmede vi os Indgangen og kastede et Blik derind, men vi trak hurtigt Næsen til os. - Teltet husede Officerer, høje Herrer, fine Folk. Vi fik travlt med at komme bort. Det var ikke noget for os! Kort efter stod vi atter ude paa Vejen, hvor Mandskaberne endnu blev ved at strømme til. En Flok Officerer lod sig se inde i Haven. En af dem, jeg tror, Manden var General, stod en Stund og betragtede os ret indgaende. Han var en ældre Herre med Glas klemmt ind i det ene øje. Det gjorde, at Manden rigtigt kom til at ligne disse Monocle-Heinrich'er, der ser alt andet end begavede ud. Jeg lyttede, for nu sagde Manden noget: - Nej, se dog, sikken en Masse Folk. - Om jeg ikke tror, at man med dem ville være i Stand til at storme Paris! og saa lo han af fuld Hals. Hans Følge ogsaa.

Jo, vist saa, han kunde sagtens snakke, for han havde jo sit paa det tørre

*

Niels E. Outzen, Hølleskov, fortæller:

Det var i Sommeren 1918. Jeg blev afkommanderet til et Krigsfange- Vagthold i Marienthal-Hagenau i Elsass. Vagt holdet var paa fire Mand og skulde bevogte fyrretyve (110) Fanger, Italienere. En italiensk Sergent stod for Madforsyningen. Han var en god Kok, saa vi levede som smaa Grever.

Inde i Hagenau boede der dengang en større Sæbefabrikant. Penge havde denne Mand øjensynligt nok af, for han havde købt et Hotel med et Jordtilliggende paa 25 Hektarer. Det var for denne Mand, vi skulde arbejde. Vi havde hele Hotellet til vor Raadighed. Fangerne skulde rydde Jorden og senere bearbejde den med Hakker. Spader kendte man sandsynligvis ikke her paa denne Egn. Man hakkede sig frem, og det tog Tid. Vore Fanger tog det nu ogsaa med Ro. Senere skulde Jorden anvendes til forskellige Havesager. mente Ejeren. Vi Vagtmænd kunde selvfølgelig ikke direkte tale med Fangerne, for vi kendte jo ikke Sproget. Vi maatte benytte en af Fangerne, en Sergent, der talte et udmærket Tysk, som Tolk.

Men alt det gode faar jo gerne en Ende.

Jeg havde allerede, før jeg kom her til Marienthal, indgivet Ansøgning om at komme hjem paa Orlov, og denne var nu blevet mig bevilget. Jeg kunde rejse med et nærmere bestemt Tog. Ved Middagstid stod jeg rejseklædt. Randsien var snøret. Og nu skulde da bare! - Naa, selvfølgelig, min Afløser! - Der kom han da langt om længe. Og saa manglede der bare en Ting, en af Fangerne. - Naa, han var ude paa Naturens Vegne. Der kom han da endelig igen; men der var noget mærkeligt ved Manden. Han hed Pretti Rossie, men han lignede slet ikke en Italiener af Udseende; han var nemlig helt lys i Huden, havde lyst, krøllet Haar og blaa øjne. Da han kom tilbage fra sit Ærinde, kom han med en for mig ret uventet Bemærkning. - Ja, jeg ligefrem studsede, da han henvendte sig til mig og paa bredt Sønderjydsk sagde:

- Post, no gær a derhen igen. Han pegede paa Døren og forsvandt. Ja, det var jo en mærkelig Oplevelse. Maaske (111) Manden der slet ikke var Italiener, maaske var han en Landsmand, maaske hed han slet og ret Peter Rossen. - Men hvad angik dette egentlig mig! - Jeg tog mit Tøj. - Toget ventede jo ikke. Efter vel tilbragt Orlov vendte jeg noget senere tilbage igen. Fra Vagtstyrken blev jeg dog denne Gang dirigeret ud paa et andet Kommando. Vi udgjorde et lille Hold paa to Vagtmænd og syv Italienere. Vi laa alle hos Bønderne, hvor Fangerne skulde udføre Landbrugsarbejde. Saa godt, som jeg havde det her, har jeg aldrig haft det. Forplejningen var god, og Fangerne hørte man aldrig klage.

Byen hed Ittersweiler. Her laa vi, til Krigen var forbi. Det blev en stor Dag for os alle, ogsaa for vore Fanger, der nu genvandt Friheden og kunde rejse hen, hvor de vilde. Ikke mindst for den franskenlige Befolkning blev det en stor Dag, for endelig kom de igen hjem til deres franske Fædreland. Nu ventede de bare paa de sejrige franske Tropper, saa skulde der rigtignok festes. De Ting, vi ikke havde Brug for, Vaaben m. m., afleverede vi til Byens Maire, Sogneraadsformanden, hvorefter vi tog vort gode Tøj og sporenstregs rejste hjem til vor længselsfuldt ventende Mor.

*

Hvad Nis Sørensen, Fole, beretter:

Allerede som ung havde jeg i Aarene 1903 til 05 aftjent min Værnepligt ved det 163. Inf. Regt. i Neumünster. Ved Krigens Udbrud den 1. August 1914 tilhørte jeg endnu Reservens Aargange. Allerede den 3. August mødte jeg derfor ved Reserve Regiment 86, der var under hurtig Opstilling i Flensborg. Jeg blev her tildelt Regimentets 4. Kompagni. Iklædning og Udrustning med Vaaben m. m. tog ikke ret lang Tid. Snart forlod den ene Bataillon efter den anden Byen. Krigsmæssigt udrustede gik vi foreløbig i Kvarter nede omkring i de angelske Landsbyer. Opholdet (112) her var kun af kort Varighed. Snart drog vi sydpaa. Et Par Dage senere stod vi allerede inde i Belgien, var med i Kampene om den betydelige Industriby Liège (Liège). Efter at Kampene her var til Ende, drog vi videre gennem Belgien og senere ind i Nordfrankrig. Tempo-Tempo! - Fremrykningen skete i Ilmarch og under stadige Smaakampe med den vigende franske Hær. Tabene tog haardt paa de enkelte Kompagniers Kampkraft og Styrke. Efterhaanden kom vi til at ligne nogle elendige, hulkindede Individer, der bare gik og gik. - En Dag fortalte man, at vi nu kun var omkring ca. 35 km fra Paris. Vi havde dog just passeret et Vejskilt, der viste, at der endnu var 85 km til denne By. Vi protesterede jo lidt, men vore Officerer havde selvfølgelig deres Svar parate. Vejviseren var selvfølgelig fornylig blevet opstillet af de vigende Franskmænd! - Ja, ja. - Tyske Officerer lyver ikke! -

Regimentet var under sin Fremmarch naaet ned i det mere bjergrige og skovklædte, nordfranske Landskab. Byerne Soissons, Noyon og andre laa foran os. Vor Major syntes, at det var meget haardt paakrævet med en længere Hvilepause for Bataillon. Divisionen indvilligede heri, men bestemte dog, at Regimentet først skulde naa frem til en nærmere bestemt By, der laa paa vor Marchrute.

Ud paa Morgenstunden den følgende Dag rykkede Bataillon i Skyttekæde frem fra en lille Skov, som Vejen førte igennem. Næppe viste det første Kompagni sig ude paa en Engstrækning foran Skoven, før det gik løs. Franskmændene holdt til i nogle højtliggende Stillinger foran os. Deres Ild var ret stærk. Vore Tab var ret betydelige. Forstærkninger rykkede frem. Det endte dog med, at vi til sidst maatte trække os tilbage til Skovens Dyb. Kun de saarede Kammeraters Jamren og Klynken var det eneste, man hørte. - Efterhaanden var man blevet saa vant til den Slags, ja, vi var ligefrem afstumpet.

(113) Ad en længere Omvej naaede vi frem til den By, vi skulde naa. Kompagniet stod opstillet i de ret smalle Gader og ventede paa at komme i Kvarter. Pludselig kom vi ud for et voldsomt fransk Artillerioverfald. For den første Granat faldt der ikke mindre end 38 Mand.

- Folkens - søg Dækning langs Kirkegaardsmuren! hørte jeg endnu vor Kaptajn raabe. Under den næste Granats Nedslag kastede jeg mig ind gennem en tilfældigvis aabentstaaende Laage i Muren omkring Kirkegården. Flere kom brasende ind til mig, og vi trimlede rundt paa Jorden mellem hinanden. Jeg saa, at der var 7-8 Mand, der paa denne vidunderlige Maade reddede Livet.

Ildoverfaldet var brat ovre igen, dog hvilket forfærdeligt Syn. Overalt Død og Lemlæstelser, Jamren og Skrigen. Det er jo ens gode Kammerater, der ligger her, døde eller saarede. Vi, der er tilbage, hjælper de stakkels Kammerater. Vi forbinder dem, saa godt det kan lade sig gøre. - Resten af Kompagniet, 22 Mand ialt, trak vi tilbage og kom foreløbig i Ro bag Frontlinjen.

Kampene standsede dog ikke af denne Grund. De fortsattes indtil i Midten af September, da Slaget ved Marne var endt, og Stillingskrigen i Skyttegravene havde taget endelig Form. Snart laa jeg da sammen med mine Kammerater ude i en saadan Grav ved Lazzigny. En Granatstump forskaffede mig dog snart et saakaldt "Heimatschuss". Min venstre Haand var saa at sige blevet ødelagt. Først fik jeg et længere Lazaretophold. Senere sendte man mig til Opfyldningsbataillonen i Flensborg. Jeg gik nu nærmest og ventede paa mine Papirer, for at jeg som "bestandig ubrugelig til Garnisons- og Felttjeneste" igen kunde rejse hjem til min Familie.

Synet af alle de mange mere eller mindre lemlæstede Kammerater, der drev den af her, var et alt andet end opløftende Syn. Men ellers havde vi saamænd ingen Grund (114) til at klage. De gode Borgere i Flensborg By skylder vi en evig Tak for al den Godhed og Hjælp-somhed, de viste os Stakler. - "Helden", kaldte de os. Fra Flensborg var det let at komme hjem paa Orlov. Vi benyttede enhver Lejlighed dertil.

En Dag blev jeg tildelt et Vagthold, idet mange af mine Kammerater var rejst hjem paa Søndagsorlov. Feldwebelen stod og manglede tyve Mand til et Vagthold, og jeg blev ogsaa udtaget. Jeg protesterede. - Hjælper ikke, sagde Feldwebelen, se paa de andre der. Du har da i det mindste een god Haand og kan nok bære en Bøsse. Hele Holdet forlod samme Dags Middag Flensborg. Med Toget rejste vi til Husum, hvor vi skulde melde os ved en eller anden Lejr. - Vi kom ogsaa godt nok til vort Bestemmelsessted, men vi var jo ude paa egen Haand, og man maa ikke undres, at det tog Tid, for vi fik os nogle gode Kaffepunse eller Grogger, før vi tænkte paa at tage af Sted. Vi havde erfaret, at der var et godt Stykke Vej ud til vort endelige Bestemmelsessted, men det hastede vel ikke saa stærkt. Langsomt og i godt Humør bevægede vi os hen ad Vejen. Det varede dog ikke længe, før en af Kammeraterne sagde: Se, Kammerater, med mit daarlige Ben kan jeg absolut ikke gaa mere i Dag. Vi maa nok hellere gaa i Kvarter jo før des bedre. Den var vi alle med paa.

Vi naaede snart frem til en større Gaard, hvor vi agtede at blive Natten over. Baade Manden og Konen, der kom ud og modtog os, var yderst venlige og flinke. Vi skulde bare følge med ind, og lidt efter sad vi hyggeligt bænkedes om det lange Bord i Gaardens Storstue. Manden lod til at have god Tid, for han blev inde i Stuen hos os og spurgte os ret omstændeligt ud. Af og til kunde man høre Konen rumstere ude i Køkkenet. Snart efter kom hun ind igen og satte store Stabler Brød paa Bordet, og der var baade Smør og Fedt, Pølse og Kød og Flæsk i lange Baner.

(115) Mælk og Kaffe kom hun ogsaa med. - Ja, saa vær saa god og spis, kære Venner, sagde hun. Og det kan nok være, der blev taget for sig af Retterne. Vi aad, saa vi var lige ved at revne. Omsider kunde vi ikke mere. Vi sagde Tak for Mad! og snart laa vi og snork-sov ude i Ladens Halm.

Den næste Morgen blev vi budt ind til Morgengrød med Kaffe og Brød til. Endelig forlod vi under mange Taksigelser de gæstfrie Folk og satte Kursen ud mod Lejren. Her fik vi en ordentlig Skylle af Lejrkommandanten. Det var en Feldwebel, en dum og storsnudet Polak.

- Om vi ikke vidste, at vi var undergivet Militærlovene. Og her havde han næsten alene maattet vaage over Fangerne hele den forløbne Nat. Hvor let kunde disse ikke have taget Flugten og være stukket af herfra. . .

Ja, saadan blev han ved at skælde ud og raabe op. - Vi skulde nok blive husket med Straffeeksercits, sagde han til Slut. - Ja, se nu - lad være med det, for os kan du nu ikke kyse, sagde en af mine Kammerater omgaaende. Han blev stum, stirrede et Øjeblik som en

olm Tyr paa os; men saa gjorde han kort omkring og forsvandt igen ind bag Kontorets Dør. Det var det klogeste, han kunde gøre, for Karle som os var det ikke til at spøge med.

Det viste sig nu, at vi var havnet i en nyoprettet Lejr, hvor der var anbragt en ret stor Flok fangne Englændere. Disse var for Resten nogle flinke Fyre. Vi kom hurtigt paa en venskabelig Fod med dem. Opgaven som Vagtmand var her let. Dog denne Polak til Feldwebel var altid paa Nakken af os nyankomne. Han havde nemlig ogsaa nogle unge Rekrutter, og dem kunde han rigtig herse og jage med. Det blev nu deres Sag, men med os kunde han intet stille op.

Vi havde vel været her i Lejren i omkring ved fjorten Dage, da vi allerede paa Grund af Feldwebelens Optræden indsendte en Ansøgning til Forvaltningen i Flensborg for (116) at faa Lov til at komme bort herfra. Ansøgningen blev ogsaa straks bevilget. Vi kunde komme ud og faa en let Stilling bag Fronten, skrev man. Ja, hellere det end blive her, sagde vi og var godt tilfredse. Saa sad vi da snart i Toget igen og var igen undervejs til Vestfronten. Vi kom til Elsass, en herlig Tur langs Rhinens Bred. I Saarburg blev vi indrulleret i en Landstorms-Bataillon. Vi blev fordelt til nogle Landsbyer i Omegnen og blev sat til at føre Tilsyn med russiske Krigsfanger. Det var en let Bestilling for den, der forstod at omgaas Fangerne, ellers kunde dette være brydsomt nok. Om mig sagde mine tyske foresatte, at jeg var alt for god ved Fangerne. Jeg lod dem snakke og give ondt af sig, for jeg fandt, at mine Russere ogsaa var Mennesker. Godt havde de det jo langtfra, de sultede, og arbejde skulle de jo, og saa var der jo Længslen efter Hjemmet. Man kunde næsten læse det ud af deres øjne.

Ja, de skulde arbejde. En Dag ankom jeg med min Flok til en Eng. I Engen skulde der graves nogle lange Spor i Overfladen. Man fortalte, at Engen skulde anvendes som Nødlandingsplads for vore Flyvere. Da Bunden her var ret vandrig og blød, syntes jeg, at Arbejdet var ganske nytteløst. Det var netop den Dag et dejligt, sommerligt Vejr. Da mine Folk havde faaet gravet et Par Render, kaldte jeg dem sammen og sagde, at nu fandt jeg det passende at gøre et lille Ophold i Arbejdet og i Stedet for foretage en lille Udflugt op i Skoven. Det var Russerne med paa. Snart klatrede vi rundt paa den skovklædte Skrænt. Her var der nok at fryde sig over, og der var en Mængde Bær, baade Brombær og Skov hindbær. Det kan nok være, vi ordentligt gnaskede i os af Sagerne. Allerøverst oppe laa der i de maleriske Omgivelser et lille Kapel. Her fandtes et Billede af den hellige Guds Moder med Jesusbarnet paa Armen og ogsaa nogle Vokslys, der tændtes ved højtidelige Lejligheder. Mine Fanger benyttede sig af Lejligheden (117) og holdt en lille Andagt. Men nu maatte vi nok hellere se at komme til Arbejdspladsen igen. Her stod allerede Underofficeren og ventede paa os. "Der Sørensen ist viel zu gut!" sagde han, og det var jo ikke noget nyt, men hvad, Hovedsagen var, at vi havde faaet en god Dag ud af det. Engang var jeg beskæftiget med mine Folk paa Banegaarden. Fangerne skulde losse Kul og transportere dem op til deres Bestemmelsessted i Byen. Det kan ofte være saa nederdrægtig koldt i Elsass, og Fangerne led stærkt under Kulden. Deres Tøj var usselt. Under Kultransporten skulde vi passere forbi den Lejr, hvor Fangerne boede. Naar Vognen nu standsede ved Indgangen, fik Fangerne travlt med at stjæle Kul til deres Kakkellovne inde i Lejren. De nappede et Stykke Kul, gemte det under Trøjen og saa af Sted med det. Jeg forsøgte at formaa Fangerne til at lade være med det; men var jeg paa den ene Side af Vognen, saa var der straks en 10-12 Fanger paa den modsatte Side. Jeg kendte ellers nok min Instruks og kunde skyde, men hvorfor dog! Jeg vilde hellere tage Følgerne. Vi ankom med en halvtom Vogn til vort Bestemmelsessted. - Naa, da-da! Det kan nok være, jeg fik en. ordentlig Skyllø, og tilmed sag-

de Manden, at Sagen vilde blive indberettet til Forvaltningen. Naa, ja, meld du bare. - Jeg er da nærmest ligeglad! Hvad kan der vel ske mig ...

Nogen Tid efter havde jeg igen Opsynet over en Trop Fanger nede paa Godsbanegaarden. Vi havde den Dag mange Fanger nede paa Godsbanegaarden og saadan set var der ikke noget for os at lave. Vi fandt et passende Opholdssted i en tom Godsvogn. Her slog vi os ned og fordrev Tiden med et Slag Kort. Vi havde det rigtig rart. Jeg gik hver Dag og ventede paa, at min Ansøgning om Orlov snart skulde gaa i Orden. Som vi nu allerbedst sidder der og munter os ved Kortspillet, hører jeg en raabe mit Navn. *Søren-sen!* - Hvad nu? Jeg kikker ud, og der (118) kommer en af mine Folk til Syne. Hør, er der sket noget, August? spørger jeg. Ja, svarer August. Min Kammerat, Pjotr Persyaw, er stukket af! siger han paa sit gebroknede Sprog. Naa da, det vil nok blive værst for ham selv. Kortspillet bliver foreløbig afbrudt. Jeg farer ud, faar mine Folk sammenkaldt. Fangerne stiller op. Jeg gaar Rækkerne igennem. Ja, ganske rigtig, der mangler en Mand. Pjotr Persyaw er borte, gaaet sin Vej.

Saadan noget er endnu aldrig hændt mig, men Fyren maa jo have haft sine Grunde. Hjemlængsel? Hvad ved jeg. Jeg tager Telefonen, ringer ind til Kontoret og vil indberette Sagen. Her er der dog ingen hjemme. De Fyre derinde har det nok med at sove. Jeg kender dem.

Jeg ringer ind til Hovedledelsen i Saarburg. Her er Major so und so, svares der i Telefonen. Landstormsmand Sørensen her. Melder Hr. Majoren, at en af mine Fanger er undvejet fra Arbejdet paa Godsbanegaarden. Han er ikke til at finde. Jeg ringer af. - Færdig!

Efter Hjemkomsten fra Dagens Arbejde meldte jeg mig straks paa Kontoret, hvor jeg indberettede Sagen for min Kompagni-Feldwebel. Den næste Dag blev jeg kaldt frem foran Fronten, og Majoren, der nu havde indfundet sig, skældte mig ud for det værste. Min Orlov blev der selvfølgelig straks slaaet en Streg igennem. Papiret rev han i Stumper og Stykker og smed det langt bort. Desuden fik jeg seks Dages Arrest. Jeg havde dog mine Venner her, og ved deres Hjælp undgik jeg at faa de seks Dages Ophold i "Brummen".

I halvtredie Aar opholdt jeg mig her som Vagtmand. En lang Tid, kan man sige, men alting faar jo en Ende. Der var saa meget, man kunde mærke det paa Slagkraften i den tyske Hær var for længst brudt. I Tyskland herskede der Sult og Nød. Man længtes efter Fred. Dertil kom, at Amerikanerne nu ogsaa var med i Krigen. De tyske Tropper maatte vige.

(119) Det var hen paa Efteraaret 1918. Vi plejede ellers at sidde hos Feldwebelen og fordrive Tiden med at spille Kort, baade i Fritiden og om Aftenen. Naar jeg siger vi, mener jeg dermed min tro Fælle og Landsmand, Kromand Prætorius fra Als. - Hør, har I hørt det sidste nyt, sagde Feldwebelen en Aften. - Nej, det har vi ikke, sagde vi. - Jo, ser I, der skal, efter hvad der fortælles, være udbrudt Revolution i Tyskland, og det skal være sandt. Kejseren og Kronprinsen skal være stukket af til Holland - for at undgaa at komme af med "Knappen"! - Ja, saa maa Krigen vist snart være forbi, bemærkede Prætorius og rejste sig fra sin Plads. Nu skal der ordentlig være Fest. Han gaar ud, men kommer snart tilbage sammen med vor Løjtnant. - Ja, Kammerater, Krigen er forbi, og nu kan vi snart komme hjem. - Under Skaalen og Latter fejrer vi Festen med et Par Flasker Vin. - Dog slet saa let gik det nu ikke. Fra Saarburg maatte vi paa vore Ben tage Turen over Rhinen og ind i Württemberg, hvorfra jeg saa endelig hjemsendtes.

August Hundebøl, Fole, fortæller om sine Oplevelser:

"Ja", siger den stovte August under en Samtale mellem gamle Venner og Kammerater fra den første Verdenskrig, "ser I, min Far var en af disse Folk, der ikke vilde sværge til Prøjserne. Han var Optant, en lidet misundelsesværdig Stilling i et ellers velordnet Samfund. Jeg foretrak derfor, da Tiden kom, at trække i den tyske Uniform og spille Soldat i to Aar. Min Værnepligt aftjente jeg midt i Halvfemserne ved Regiment Nr. 163 i Neumünster. "Og naar du saa er færdig med Tjenesten, har du ikke at tage hjem, før man har givet dig gyldige Papirer paa, at du er prøjsisk Statsborger," sagde min Far. Men det kunde han selvfølgelig let sige. I kender det jo alle. Det gælder bare om at komme bort fra Kasernelivet hurtigst muligt.

(120) Saa stod vi da opstillet for sidste Gang, og i Civil, paa Kasernepladsen. - Er der nogen, der mener at have Fordringer, Besværinger eller andet ved Kompagniet, saa har han at melde sig. Det var vor Hauptmann, der sagde dette. Jeg var den Dag den eneste, der traadte frem. - Naa, sagde Kaptajnen, hvad har De saa at klage over. - Ja, jeg ønsker at faa Bevis paa, at jeg fra nu af er prøjsisk Statsborger. - Hvad? Jamen, Mand, er De ikke tysk Statsborger? - Nej, Hr. Kaptajn, jeg er en af disse saakaldte Optanter. - Det var da mærkeligt. Og det i den tyske Hær - Hm! - Hør, sagde han henvendt til vor Kompagni-feldwebel, Manden her er jo slet ikke prøjsisk Statsborger, og nu forlanger han - og med Rette - sine Papirer paa, at han nu er prøjsisk Statsborger. - Kender De, Hr. Feldwebel noget til det.

De to Mænd stod et Øjeblik og drøftede, hvad der nu kunde gøres. Saa sagde Feldwebe-len: "Hør, Musketer Hundebøl, Sagen er snart klaret."

- Ja, det var da udmærket, Hr. Feldwebel, sagde jeg og var tilfreds.

- Se, nu tager De roligt hjem, og saa skal vi nok sende Dem det forlangte Bevis. Og saa rejste jeg min Vej. De Papirer maatte jeg rigtignok vente længe paa. Der gik nu nogle Aar. Vi havde netop faaet bygget vort Forsamlingshus her i Fole. Da traf det sig saadan, at der en Aften skulde være et politisk Møde der. Jeg har nu aldrig lagt Skjul paa, at jeg er dansk, og selvfølgelig skulde jeg med til dette Møde. Som jeg nu gik der paa Vejen hen til Mødestedet, havde jeg det Uheld at løbe paa ham Niels. - Ja, I kender ham jo godt. Niels var hverken det ene eller det andet, han hørte til dem, vi kendte som "blakkede". Jeg hilser i Forbifarten paa ham; men Niels standser og spørger: (121)

- Hov-hov, August, hvorfor saa haste. Do ska da et mæ te e Møe derøvver i e Komedihus! - og dermed peger han over mod det nye Forsamlingshus, hvor det nu myldrer ind med Folk.

- Jow, ser do, Niels, de er no netop mi Ærind i Daw.

- Jamen - jamen. Do er jo hm - siger Niels hentydende.

- De ska do no aller brye dæ om bette Niels, for ser do, og saa lægger jeg i det samme Haanden paa Brystet, æ Sager er i Orden.

- Nej, hva sejer do? - Har do fon din Indfødsret, August.

- Ja, de hele de er i Orden.

Jeg gik videre og lod Niels staa tilbage. - Han mumlede endnu noget om "fattigt Pak og Skarnsfolk". Det hele var dog Løgn. Jeg havde ingen Papirer i min Lomme. Men, tænkte jeg, lad ham bare løbe med den, den naa. I Forsamlingshusets Forstue mødte jeg Synet af ikke mindre end tre tyske Politimænd. Blandt disse opdagede jeg ogsaa min særdeles "gode" Ven den lille Vagtmester fra Gram, Schlütter, hed han. Denne gloede ret inkvisitorisk paa mig. - Na, der August Hundebüll ! Jeg lod mig dog ikke anfægte af Mandens

næsvisse Gloen. Jeg gik indenfor, satte mig paa en Bænk midt i Salen og overværede et fortrinligt Møde.

Ja, det var dengang, men saa var det jo, at den første Verdenskrig udbrød. Det var jo den 1. August 1914. Jeg var da saa langt henne i Tjenesten, at jeg var overført til Landstormen. Mine Papirer lød paa, at jeg ufortøvet skulde møde paa Kasernepladsen i Haderslev. Jeg sagde til mig selv: "Det kan vel ikke have saa stort at sige med en Mand fra eller til!" Jeg havde derfor slet ikke saa travlt med at komme af Sted og faa Trøjen paa igen. Først ud paa Eftermiddagen ankom jeg til Haderslev og gik op (121) til Kasernen. Sikke dog en Trængsel, der herskede her. Mange var allerede kommet i de blaa Klude. - Nej se, en Efternøler, sagde en Underofficer henvendt til mig. - Kom, kom, lille Ven, du Der blev slaet op i Stamrullen. - Jo, det passede. - Landstormsmand August Hundebøl fra Fole ved Gram var mødt frem.

Aa, hvor de vimsede rundt, baade menige og Befalingsmænd. Alle havde de saa travlt, saa travlt. Der var en Raaben og Kommanderen. Dog fandt jeg selv - og det lod til, at der var flere end mig, der syntes lige saa - at der var intet at haste efter; man kunde jo altid tidligt nok komme i det. Jeg holdt mig derfor ogsaa saa vidt muligt i Baggrunden. Tøj var der nok af. I store Bunker laa det og flød paa den store Plads. Der var nok at tage af, men jeg ventede, til man smed det ene Klædningsstykke efter det andet hen til mig. Jeg var meget kritisk indstillet. Saa var Bukserne for smaa. Jeg fik et Par andre. Dem fandt jeg for korte i Benene, og Støvlerne, naa ja, de var for brede i Snuden. Og saa Frakken. Tror I, jeg er en Dværg, hvad? - Hvor var de Fyre dog taalmodige, ja, de var ligefrem hjælpsomme. Alt imens dette skete, fulgte jeg godt med i, hvad der ellers foregik paa Pladsen. Der kommanderedes, Kompagnier dannedes, og saa lød pludseligt den saa velkendte Kommando:

- Kompagnie - Stillgestanden! - Das Gewehr-über - March! - Kompagni efter Kompagni satte sig i Bevægelse og forsvandt snart ud gennem den brede Kaserneport.

En Feldwebel kom hen til os. Hør, sagde han, nu kan I slippe for i Dag. I kan rejse hjem til i Morgen. Det var da altid en Frist, selvom den kun var kort.

Hjemme drøftede jeg om Aftenen med min Kone, om det ikke vilde være bedst for os, om jeg tog over til Danmark og saa lade de andre slaas. Det blev dog ikke til noget. Let (123) er det jo ikke for en, der har en ret stor Familie, saa jeg drog den næste Morgen af Sted igen til Haderslev.

Saa stod vi da iklædte og fuldt udrustede. Med Landstorms-Bataillon Flensborg III forlod jeg Haderslev. Rejsen gik til Tønder, hvor vi kom til at ligge i Borgerkvarter. Vi havde gode Dage, og der blev drukket mange Punse. Kaptajnen, vor Bataillonschef, var absolut ikke af de værste. Ja, du gode, sikke Kæfterter -? To af Bataillonens Kompagnier var sendt længere nordpaa, et af dem laa paa Vagt ved Grænsen.

Vi havde flere Kammerater deroppe fra den Kant, og disse fik endda Lov til at bo hjemme. En skønne Dag var hele Herligheden i Tønder forbi. Bataillon blev sendt op til Engen ved Kongeaaen for at udføre Grænsevagt. Opholdet her blev en herlig Tid.

Vi var jo for Størstedelens Vedkommende hjemmehørende her, og saa var vi jo alle dansktalende. Tyskerne stolede ikke paa os, selv ikke paa de Folk, der var indvandret sydfra, for de talte jo ogsaa det danske Maal.

Efter en Tids Forløb blev hele vor Bataillon ombyttet med en anden Bataillon. Jeg har senere hørt, at nogle fra denne Bataillon ved en gunstig Lejlighed er forsvundet over til Danmark.

Fra Kongeaaen blev vi sendt ned til den belgiske Hovedstad Bryssel. Omtrent et Aar opholdt vi os i denne By som Vagt- eller Besættelsestropper. Mange er de Minder, jeg har fra dette Ophold. Vor Kompagnichef var en ret streng Herre. Han holdt en streng Disciplin i sit Kompagni. Han havde en Tud saa lang og rød og holdt meget af stærke Drikke. Os gamle Karle vilde han hundse med som Rekrutter. Manden var ondsindet, ja ligefrem fæl. - Men vi kunde ordne ham.

En Dag ude paa den store Eksercerplads, der laa et godt Stykke uden for Byen. Jeg skal love for, vi blev halet (124) igennem. Under Hjemturen raabte han, at der skulde synges. Det lod dog til, at der ingen Interesse var for at synge. - Vi naaede hjem til Kasernen, og nu kan det nok være, Kaptajnen tordnede løs. "Omkring - march!" brølede han, og i Stedet for at sætte os ind til den varme Middagsmad, maatte vi atter tilbage. Ude paa Eksercerpladsen gik det, eller skulde det gaa løs, men nu viste det sig, at Manden helt havde forregnet sig, for nu vilde vi ikke lege med mere. Han kunde brøle og gale, saa meget han vilde. Hans Befalinger blev ikke udførte. Omsider blev han ked af det, og vi drog atter hjemad. Vi var vel stolte.

Naar vi havde spist vor Middagsmad, plejede vi at tage os et lille Hvil, men i Dag kom der Ordre til, at Kompagniet straks skulde stille op nede paa Kasernepladsen. Kaptajnen var ikke selv mødt, men vi havde jo vor Kompagnifeldwebel, eller Spies'en, som han ogsaa kaldtes. - Ja, sagde Feldwebelen, efter Kaptajnens Ordre skal jeg nu til at træne med jer i Sang. Saa stem nu kunsi, Folkens. I kan sikkert nok vælge en Sanz, I alle kender:

Der var jo saa mange Sange, man kendte og ogsaa holdt af, og nu sang enhver, som han fandt det passende. Tyskerne sang Tysk, vi Danskere sang Dansk, og Polakkerne, dem havde vi ogsaa enkelte af ved Kompagniet, sang selvfølgelig Polsk. Jeg tror just ikke, at den gode Feldwebel var særlig begejstret ved den Maade, hans Befaling blev udført paa, men - hvor vi morede os, og det gjorde de mange Tilskuere, der stod og saa til uden for Gitterværket, ogsaa. De klappede i Hænderne og raabte Hurra.

- Holdt! Holdt! raabte Feldwebelen, saadan har jeg absolut ikke ment det; men nu skal jeg lære jer noget andet. Han begyndte at kommandere, og nu skulde det rigtigt gaa løs hen over Kasernepladsen. Fald ned - op igen - og alt det der. Vi bøjede os kun lidt i Knæene og var straks oppe, igen. - "So eine Bande." - Jo, han skulde - som han (125) kunde bande - nok lære os noget andet. Men vi holdt sammen. Han kunde give Ordre, men de blev ikke udført. - Ja, saa var der ikke andet at gøre. Der maatte hentes Forstærkning af sværere Kaliber. Snart efter kom Kaptajnen i fuld Galop ind paa Pladsen. Feldwebelen satte ham ind i Sagen, hvorefter der skulde tages fat igen. - Jeg skal lære jer, raabte han. Han kommanderede: "Omkring! - Løb!" - "Zum Donnerwetter!" raabte han. - Naa, vi løb da, men ganske vist kun i Luntetrav. - Vi skulde nok vise ham, hvem der var den stærkeste. Tilskuerne udenfor hujede og skreg. Tilraabene, der lød fra den Kant, var just ikke smigrende for vor kære Kaptajn. Nogle Officerer fra de andre Kompagnier, der havde staaet og set til, kom nu hen til Kaptajnen og pegede paa de mange Tilskuere langs Gitterhegnet. De gjorde ham opmærksom paa hans mindre heldige "Eksperimenteren" med Folkene i hans Kompagni. - Kaptajnen studsede. Han sad paa sin Hest og saa æden de gal ud. - "Disse der ..." han stirrede paa Officererne og lod Blikket glide ud over den store Tilskuerskare af Folk i alle Aldre, "de skulde skydes!" "Lad Kompagniet træde af," befaler han kort til Feldwebelen, hvorefter han rider sin Vej - som en slagen Mand. Vi havde vel nok sejret over Kaptajnen og hans Feldwebel i Dag. - Vi fik os et ordentligt Grin over "Sejren".

Vi havde ved Kompagniet flere Officerer, bl. a. ogsaa en Overløjtnant. Denne Mand var af en hel anden Støbning. Han var god, forstaaende og hjælpsom, en rigtig Kammerat. Vor Kaptajn var rejst hjem paa Orlov, og i den Tid var den omtalte Overløjtnant vor Kompagnichef. Under hans Ledelse skulde vi da ogsaa ud paa den store Eksercerplads for at foretage de sædvanlige Øvelser. Da vi var naaet uden for Byen, blev vi ikke saa lidt forundret, for pludselig kommanderede han: - Holdt! - Til venstre (126) og højre, - sæt Geværerne sammen! I kan godt tage Oppakningen af og gøre jer det hyggeligt. Med saadanne gamle Karle, som I jo alle er, behøver man absolut ikke at eksercere hver Dag! Det er der ingen Mening i! - Saa ligger vi da henslængt i mere eller mindre magelige Stillinger langs Vejkanten. Det er endnu ret sommerligt og varmt i Luften. Det bliver et Par herlige Timer, vi faar Lov til at gasse os i det grønne. Piberne bliver tændt, og der fortælles mange mere eller mindre muntre Historier.

Kompagnierne skiftedes til at besætte de større og mindre Vagter, som Kommandanturen ønskede at holde besat rundt omkring i Byen. En saadan Vagtjeneste varede en Maanedes Tid.

Byen Bryssel har mange Broer, der fører over Kanaler eller over Banespor. Engang hemimod Julen var det ret mærkeligt at støde paa mange berusede Soldater. Jeg var meget forundret, men en Nat kom, Forklaringen. Jeg stod paa Vagt paa en Bro paa Banegaardsterænet. Her fra mit luftige og lidt kolde Stade havde jeg et udmærket Overblik over alt, hvad der foregik dybt nede under mig. Der var ret stærk Færdsel dernede, syntes jeg, mere end man egentlig kunne vente paa denne Tid af Døgnet. Jeg stirrede længe, men endelig opdagede jeg paa en af de mange Godsvogne nogle store Fade. Nu gik det pludseligt op for mig: Fade med Vin. - Vin til Officerernes Jul! - Og nu opdagede jeg, hvorledes man dernede tappede løs af den herlige Drik. Med et Bor var det en smal Sag at lave Hul i Fadene. En Pind udgjorde det for en Told til at stoppe i Hullet, saa kunde man altid hale Tolden ud og lade den røde Strøm flyde ned i de Kar og Beholdere, man havde ved Haanden. - Jo, jo, hvorfor skulde den menige Mand snydes for god Vin! -

(127) En halvfuld Kammerat vidste heldigvis at finde Vej op til mig med en god Sjat af den dejlige Drik, og selvfølgelig tog jeg Beholderen og tømte den ud til Bunds. Ah, hvor den smagte! - Jeg smækkede henrykt med Tungen. Først var jeg saa mærkelig fri og glad. Senere, naa ja, syntes jeg ligesom at føle mig lidt døsigt. Om jeg nu satte mig lidt. - Hvad kunde der vel skel - Officeren af Runden er jo vor egen kære Overløjtnant. Han kommer nok ikke helt herop. Nej, det gør han nok ikke. Jeg sætter mig ned med Geværet mellem mine Knæ, og saa glider jeg blidt og stille ind - i Søvnens Arme.

Pludselig er der noget, der faar mig til at vaagne. Jeg aabner øjnene og farer som en Kakerlak op fra min siddende Stilling. Tæt ved Siden af mig staar en Officer og haler mig i Ærmet. - Det er min egen Chef. I Mørket synes jeg, han smiler. - Hør, Kammerat, du har det ret koldt heroppe, ikke? siger han.

- Javel, Hr. Overløjtnant, det er ikke ligefrem varmt, mener jeg.

- Ja, og man er jo ikke helt ung mere, fortsætter han.

- Jeg er fyldt femogfyrrer. -

- Ser man det, og hvor er du fra, Kammerat?

- Fra den danske Grænse, - fra en By i Nærheden af Haderslev.

- Ja-saa. saa kan jeg tænke mig, du er en af disse Danskere.

- Akkurat ja, det passer. - Jeg har Kone og otte Børn derhjemme.

- Død og Pine, det var da en ordentlig Flok, udbryder han, og saa er du vel Landmand, har en Gaard, mener jeg. - En Gaard! - Naa ja, saa er det en af de mindste, svarer jeg og kan ikke lade være med at le over de mange ret nysgerrige Spørgsmaal, den kære Chef og Kammerat har stillet mig. Overløjtnanten lader ikke til at have travlt, (128) han bliver nemlig staaende, og jeg kan høre ham mumle. - Det var vel nok en ordentlig Flok - hm! - Ja, men absolut ikke en far mange, Hr. Overløjtnant.

Nej, nej, det vil jeg gerne tro, min Ven, men det maa være svært. Han staar lidt og tænker, men saa begynder han at fortælle om sig selv.

Før Krigen havde han været den øverste Leder af en stor Virksomhed nede et Sted i Sydtyskland. - Igen staar han og spekulerer. - Egentlig skulde jeg i mine unge Dage have været Præst. Jeg havde allerede læst i et Par Aar, men saa kom det en Dag over mig, at jeg ikke selv troede paa det, jeg skulde forkynde for mine Medmennesker. - Jeg brød af, mine gamle Forældre - naa ja. - Senere slag jeg ind paa Militærvejen. Efter Aars Forløb gik jeg af som Officer af Reserven. Saa naaede man da saa vidt, og nu staar man altsaa her

- Ja, svarede jeg, Hr. Overløjtnanten har ogsaa haft sit at slaas med. - For mig har det været ret spændende at høre paa. -

Min Vagttjeneste var omme. Afløsningen kom, og sammen med vor Overløjtnant slog jeg Følge hjem til Kasernen.

Man vil af dette forstaa, at Overløjtnanten hos os var en afholdt Mand.

Saa en Dag var vor Plageaand igen vendt tilbage til Tjeneste ved Kompagniet. Han var stadig den samme sure Herre. Alting fandt han i Forfald. Stramhed og Disciplin var der kun lidt tilbage af. Men, mente han, det maatte vel kunne oprettes igen. Det første, der skete, var, at han straks fik Overløjtnanten fjernet. Denne tog det med Ro. Før han forlod os, gik han langs med Kompagniets Front og gav hver af os et fast Haandtryk til Afsked. Der blev sagt om ham, at han skulde have udtalt, at vel kunde Kaptajnen faa ham fjernet, men der kunne gerne komme en (129) Dag, da det blev Kaptajns Tur til at rejse. Det sidste slog til, for kort Tid efter maatte denne til at se sig om efter en anden Stilling. Bataillonens Ophold i Bryssel var forbi. Efter at Bataillon Flensborg III var blevet iklædt flunkende nye feltgraa Uniformer, afgik vi en skønne Dag med Toget mad et ukendt Maal. Nogle Dage senere befandt vi os i helt andre Omgivelser. Vi laa paa Østfronten og gik her i Stilling over for Russerne foran Byen Jakobstadt i Kurland.

Livet i en Skyttegrav var noget helt andet, slet ikke saa rart og mere farligt, for her blev der skudt med skarpt. Naa, jeg maa hellere skynde mig at sige, at det nu slet ikke var saa slemt, i hvert Fald ikke for mig i den korte Tid, jeg maatte tilbringe i den uhyggelige Skyttegrav med dens kolde og fugtige Dækningsrum. Der var maaske hele 400 m over til Russerne, men vi kom helt godt ud af det med hinanden. Mellem vore Stillinger laa der et bredt Skovbælte. Det var udelukkende Birketræer. Her hentede vi Brændslet til vore Ovne i Dækningerne, og det gjorde de russiske Soldater ogsaa. Nok var der Pigtraadsspærringer, men man forstod ret hurtigt at lave Gange gennem denne Forhindring. Vi løb paa hinanden under Træhugsten og lo og snakkede sammen ved Tegn og Fagter, som om der slet ikke var Krig. Vi havde rigeligt med Brændevin, Russerne derimod havde dejligt Hvedebrød, og saa var der naturligvis ikke langt til at lave en hel lille Byttehandel! Jeg husker endnu tydeligt, hvorledes vi en Nat kom ud for en temmelig Overraskelse; vi fik nemlig ganske uventet Besøg af en lille Flok Russere, vel nok en 7-8 Stykker ialt. De kom dumpende ned til os i Graven.

- Kammerat Germanski - gut - Wadka gut! De lo over hele deres skæggede Ansigter. Vi forsøgte ved venskabelige Fagter at faa dem til at forsvinde igen, men Russerne befandt sig tilsyneladende godt hos os. Det var ikke (130) saa let at komme af med dem igen. - Wodka - Ruski - Wodka! Russerne blev ført ned i vor Kaptajns Dækning. Denne laa netop og snorksov paa sit ret bekvemme Leje af Straa. Kaptajnen blev vækket og vendte sig blot lidt om paa sit Leje, saa han kunde kaste et Blik paa de snakkende og gestikulerende Russere. - Fyrene saa alt andet end triste ud. - Hvad skulde han dog med hele denne Bande. - Nej, det var nok bedst saadan tænkte Kaptajnen vel ved sig selv. - Hør, sagde han henvendt til sine Folk, giv dem hver en Flaske Brændevin, saa faar I dem nok til at forsvinde over til deres Kammerater igen.

Denne ret idylliske Tilværelse varede dog ikke ved. Russerne udskiftede nemlig deres Folk, og saa var der atter Krig mellem begge Parter. Jeg var blevet saaret, omend kun lidt, af en temmelig nærgaaende Kugle og blev bragt til et Lazaret i Byen Mitau. Opholdet her varede dog kun en kort Tid, ikke længere, indtil mit Saar var helet. En skønne Dag befandt jeg mig i Toget igen. Denne Gang gjaldt Rejsen den fjerne Balkan-Front. Her kom jeg sammen med en Snes Kammerater til en Træn-Afdeling bag Fronten. Jeg fik her en Stilling som Kusk ved en af Afdelingens talrige Køretøjer. Medens jeg opholdt mig her, havde jeg en lille, morsom Oplevelse. Jeg havde flere Gange lagt Mærke til en ung Mand fra Infanteriet. Han var nærmest kun en stor Dreng, men han fulgte mig altid i Hælene. Jeg lagde Mærke til ham, for han saa lige som lidt bønligt paa mig. - Hør, sagde jeg derfor til ham, vil du mig noget, Kammerat? - Ja, sagde han, er du ogsaa en Tysker?

- En Tysker? - Nej, hvor vil du hen; nej, jeg er helt oppe fra den danske Grænse. - Ja, syntes jeg det ikke nok - saadan paa Sproget. - Det er jeg ogsaa, og hvor er jeg nu glad ved at træffe en derhjemmefra. Snart havde jeg hele hans Historie. Han havde været her i tre (131) Maaneder, og, sagde han, min Mor gaar nu derhjemme og venter efter at høre fra mig; men jeg kan ikke selv skrive. Han saa ligesom lidt skamfuldt ned mod Jorden. - Og - du kunde vel ikke hjælpe mig, tilføjede han blidt. - Jo, det kan du tro, jeg kan. Kom du bare med mig derhen, hvor jeg bor, saa skal vi to snart faa skrevet et rigtigt Brev til din Mor, min Ven.

Han var saa glad, og jeg tænker, at hans Mor deroppe saa højt mod Nord næppe har været det mindre ved at høre fra sin Søn.

Der er ogsaa en anden, dog mindre morsom Episode, jeg husker dernede fra mit Ophold paa Balkan.

I en ret lang Tid havde der hersket en vis Ro paa denne Front. En Dag afløstes Roen dog af en stærk Kamplarm ved Fronten. Efter Sigende havde Franskmændene landsat nye Styrker, som nu blev kastet ind i Kampen mod Tyskerne. Kanonerne tordnede Døgnet rundt, og nu skulde der bruges Granater ved de respektive store og smaa Kanoner derude. Ogsaa til den Afdeling, ved hvilken tyve Mand var anbragt, kom der snart Bud om, at vi skulde køre Granater ud til Artilleristillingerne. Det var en farlig Bestilling, saa vi var just ikke forhippede paa at komme med ud paa disse Ture.

Imellem os havde vi ogsaa en yngre Mand, en Hamborger. Han kaldte os sammen, og efter at vi havde drøftet Tingene, blev vi snart enige om at køre ud i Stillingen med Ammunition. Han holdt et helt lille Foredrag for os. Ingen af os, sagde han, var erklæret for brugbare ved Fronten, men vi var jo alle uden Undtagelse kun "g. v." Hamborgeren paatog sig nu det Hverv at gaa hen til vor Vagtmester og forklare ham Sagen. Løjtnanten kom ogsaa snart til, og det kan nok være, at de tre Mænd skar sammen, saa det klodsede. Hamborgeren

var nu ikke tabt bag af Vognen. Løjtnanten raabte til sidst: "So eine Blase!" Han (132) vilde absolut ikke have os mere i sin Deling, men det kunde han ogsaa godt blive fri for.

Snart efter troppede hele Flokken op paa Vagtmesterens Kontor. Vi forlangte at faa vore Papirer udleveret. Det fik vi ogsaa, og med dem i Lommen forlod vi Afdelingen og meldte os tilbage til vor Bataillon igen.

Det varede ikke længe, før den russiske Revolution udbrød, og nu kunde Tyskerne trække en Del af deres Tropper bort fra Østfronten. Ogsaa vi forlod en Dag hen paa Foraaret 1917 Balkan. Efter mange Dages Kørsel havnede Bataillon en Dag oppe i Elsass. Bataillon blev her opløst. Jeg var blandt dem, der igen kom til en af de mange Trænkolonner. Hamborgeren kom ogsaa til samme Afdeling. - Jeg maa sige, jeg satte stor Pris paa denne Mand og Kammerat. Han var ikke bange af sig. Jeg husker saaledes, at vi en Gang ved Verdun eller deromkring blev udsat for Artilleriild. Alle, der kunde, forsvandt i Dækning. Befalingsmændene og Løjtnanten med løb deres Vej. Vi var nogle faa, der blev tilbage hos vore Heste. En af dem var Hamborgeren. Da Ilden var forbi - Skade var der ikke sket -, kom de nu alle til Syne. Ih, hvor jeg morede mig, for det kan nok være, Hamborgeren brugte Mund. Det kan nok være, de fik paalæst. Selv Vagtmesteren og vor Løjtnant med fik den Dag en vældig Omgang. Og hvor mærkeligt, de tog stiltiende mod alt.

Vi laa med vor Kolonne bag Stillingen foran den kendte Fæstning Verdun. Vi laa her i Kvarter i en større Lands by, godt gemt i Bunden af en Dal. Der var mange Skove her, særligt bag ved Byen, og her var der bygget store Baraklejligheder til de ret talrige Reservetropper, som Tyskerne havde i Beredskab. Mit Kvarter var det bedst tænkelige. Jeg laa nemlig i en større Bondegård. Baade Manden og Konen var forblevet i deres Hjem. Ogsaa to voksne Døtre havde de. Særlig den yngste tog sig venligt af mig. Hun (133) vilde absolut lære mig at spille Skak. De kunde alle lidt Tysk, Pigerne vel nok mest. Jeg forklarede dem, at jeg var en Dansker, altsaa en "Muss-Prøjsjer", akkurat som deres Landsmænd fra Elsass og Lothringen. - Ja, saa forstod de. Fra den Dag af var der slaaet Bro mellem os. Jeg havde det meget godt hos denne franske Bonde og hans rare Familie.

En Nat fo'r jeg op af min søde Søn. Kanonerne tordnede mere end sædvanligt. Nedslagene var lige i Nærheden. - Nu gælder det nok Byen her, sagde jeg til mig selv og fo'r ud af Sengen. Hastigt kom jeg i Tøjjet og fo'r ned ad Trappen. Eksplosionerne var saa voldsomme, saa hele Huset rystede i sin Grundvold. Jeg sprang hen og rev Døren til min Værts Lejlighed op og - der sad minsandten hele Familien samlet omkring Bordet. - Jeg syntes slet ikke, at denne Beskydning rørte dem det mindste.

- Kom dog ud, før det er for sent !

- For sent? - Nej, her sker der saamænd ikke noget, sagde Manden og blev roligt siddende paa sin Plads, skønt Vinduerne klirrede og sprang, og den tændte Lampe svingede baade hid og did og truede med at slukkes under de voldsomme Brag. - Ser du, kære Ven, sagde Manden, vore Landsmænd derovre ved nok, hvad de gør. Beskydningen gælder ikke Byen her, men - kom med mig herind, saa skal du se. Vi fulgtes ind i deres fine Stue. Billederne laa paa Gulvet, og det var helt lyst derinde. Ild og Røg bølgede udenfor. - Kom, sagde min Vært, kom, saa skal du bare se

Vi traadte begge hen til Vinduet. Jeg kastede et Blik ud gennem Ruden, der kun havde nogle Glasskaar tilbage. - Jeg blev helt forfærdet ved det Syn, som her aabenbarede sig for mine øjne. - 'Du milde Himmell! - Det er jo Skoven og Lejren, der ligger der under Fransk-mændenes voldsomme Ild! Næsten helt rædselsslagen stod jeg en (134) Stund og betragtede Skuet. - Træer fløj rundt i Luften, slynget op ved de voldsomme Eksplosioner. Barak-

kerne brændte i lys Lue. Jeg kunde ikke holde ud at se paa det. Jeg traadte tilbage. - Det var alt for grufuldt! –

Aa, de arme, arme Mennesker, stønnede jeg.

- Ja, det er skrækkeligt, men saadan er jo Krigen ... min Vært trak paa Skulderen. Vi gik ind i Stuen til de øvrige.

- Ja, disse Franskmænd, disse Franskmænd, tænkte jeg og saa fra den ene til den anden. Men der var dog visse Ting, jeg ikke kunde fatte. - Hvordan kunde Manden - min Vært og gode Ven - vide, at Beskydningen af Lejren og Skoven bag os skulde finde Sted i Løbet af denne Nat?

- Jeg ser endnu et mærkeligt, uransageligt Smil ligge udbredt over hans Ansigt

*

Ære være deres Minde

*Følgende Kammerater tilhørende vor Forening er
afgaaet ved Døden*

Aabenraa Amt

Aabenraa Afdeling:

F. Rosenberg	23. 6. 52
Fr. Johansen	28. 6. 52
J. Christiansen	14. 8. 52
Jakob Petersen	9. 11. 52
G. Japsen	21. 11. 52
H. Bertelsen	17. 2. 53
Anth. Bruhn	26. 2. 53
S. Mailund	22. 4. 53

Bedsted Lø Afdeling:

Jens; Mikkelsen	1952
Hans Lorensen	1952

Bjolderup-Hjordkær Afdeling:

Peter Clausen, Smedager	23. 12. 52
Christian Christensen, Hjordkær	17. 1. 53
Henrik M. Clausen, Perbel	4. 3. 53
Johannes Christiansen, Hjordkær	8. 3. 53

Bov Afdeling:

Chr. P. Hansen, Kidskelund	30. 9. 52
Søren Petersen, Kollund	15. 10. 52
Hans Thieisen, Padborg	23. 10. 52
Jørgen Post, Frøslev	18. 1. 53
Claus Nielsen, Kollund	9. 6. 53

Ensted Afdeling:

Peter Rasmussen, Rellum	22. 10. 52
Thomas Christiansen, Sdr. Hostrup	23. 4. 53

Felsted Afdeling:

Chr. Johanning, Traasbøl	18. 10. 52
--------------------------	------------

Gransten Afdeling:	Hans Lauritsen, Følstedmark	7. 1. 53
	Hans. Sørensen, Rinkenæs	23. 10. 52
	Heinrich Friedrich Rohden, Graasten	21. 4. 53
Holbøl Afdeling:	Andr. Petersen, Vilsbæk	15. 12. 52
	Andr. Thielsen, Holbøl	17. 12. 52
	Jes Petersen, Hokkerup	27. 12. 52
Klipleve Afdeling:	Hans Peter Christensen, Aartoftmark	27. 7. 52
	Peter Schmidt, Klipleve	11. 8. 52
	Jens Hansen, Søgaard	11. 9. 52
	Carl Petersen, Bjerndrup	30. 3. 53
Løjt Kirkeby Afdeling:	Niels Dinnesen, Løjt	1. 2. 53
	Jes Asmussen. Bovrup	14. 6. 53

Haderslev Amt

Agerskov Afdeling:	Peter Schildt, Agerskov	29. 7. 52
	Georg Appel, Rangstrup	15. 11. 52
	Mathias Feddersen, Gestrup	28. 1. 53
	Jørgen Sandersen. Galsted	1. 2. 53
	Søren Sørensen, Agerskov	19. 2. 53
	Carl Schmidt, Agerskov	28. 2. 53
	Chresten Petersen, Agerskov	28. 2. 53
	Mathias Holm, Rangstrup	2. 4. 53
	Chresten Vind, Faarhus	15. 5. 53
	Nis Steensbeck, Agerskov	19. 5. 53
Fjelstrup Afdeling:	Johan J. From, Fjelstrup	17. 1. 53
	Ingvar Thomsen, Knud	19. 2. 53
	Peter P. Bøgh, Fjelstrup	16. 5. 53
Gram Afdeling:	Carl Lund, Gram	4. 9. 52
	Jørgen Boisen, Tiset	23. 11. 52
	Martin Falkenberg, Gram	27. 2. 53
	Christian Bossen, Gram	16. 6. 53
Haderslev Afdeling:	Ham Wind	25. 10. 52
	Carl Diksen	12. 12. 52
	Niels Helsinghof	22. 12. 52
	H. P. Jensen	30. 3. 53
	Hans Hansen	7. 4. 53
	Andreas Riber	17. 4. 53

Halk Afdeling:	Marius Schmidt, Halk	17. 2. 53
	Nis Raun, Haderslev	29. 5. 53
Hammelev Afdeling:	Cael Pedersen, Hammelev	15. 8. 52
Hoptrup Afdeling:	Hans Friis, Marstrup	24. 11. 52
Jels Afdeling:	Jens Fredsted. Jels	24. 11. 52
Lintrup Afdeling:	Søren Jørgensen, Dover	21. 9. 52
	Peder Lassen Pedersen, Kastbjerg	6. 10. 52
Nustrup Afdeling:	Erik Petersen, Vestergaard pr. Gabøl	9. 9. 53
Rødding Afdeling:	Christian Hede, Rødding	4. 10. 52
	Peter Straarup, Rødding	14. 1. 53
	Ingeborg Danielsen. Rødding	7. 4. 53
Skodborg-Skrave Afdeling:	Chr. Lauritzen, Mikkeltborg	12. 6. 53
Sommersted Afdeling:	Niels Fr. Jensen, Kjestrup	23. 9. 52
Starup Afdeling:	Niels Jensen, Lunding	2. 1. 53
	Nis. Wogensen, Vandling	16. 3. 53
Sønder Vilstrup Afdeling:	Klaus Vcgensen, Kelstrup Strand	25. 5. 52
	Tomas Autsen, Kelstrup	30. 7. 52
Tirslund Afdeling:	Christian Huusmann, Tirslund	23. 8. 52
Toftlund Afdeling:	Andreas Larsen, Toftlund	16. 6. 52
	Christian Jessen, Toftlund	5. 7. 52
	Christian Fabricius, Toftlund	2. 4. 53
Tyrstrup--Christiansfeld Afdeling:	Jens Poulsen, Fanstrup	29. 7. 52
	Chr. Beck, Tyrstrup	26. 12. 52
	Th. Hansen, Christiansfeld	14. 1. 53
	Iver Juhl, Fauervraa	26. 1. 53
Vedsted Afdeling:	Hans Chr. Aagaard, Over Jerstal	5. 3. 53
	Niels Gøg, Over Jerstal	10. 5. 53
	Christian Iversen, Vedsted	7. 6. 53
Øsby Afdeling:	Hans Nissen, Hajstrup	22. 11. 51
	Falle Fallesen, Aarø	17. 10. 52

Iver Hansen, Raade	28. 12. 52
Julius Hansen, Hajstrup	5. 1. 53
Lorerits Ratjen, Hajstrup	21. 2. 53
Mads Ohlsen, Sverdrup	23. 3. 53

Sønderborg Amt

Asserballe Afdeling:

Jørgen Huss, Asserballeskov	25. 6. 52
Jacob Thomsen, Asserballeskov	24. 9. 52
Peter Bladt, Asserballeskov	28. 10. 52

Blans Afdeling:

Andreas Madsen, Blans	14. 9. 51
Jørgen Rasmussen, Ullerup	11. 11. 52

Broager Afdeling:

Andr. Møller, Egersund	3. 1. 53
Magnus Nielsen, Broager	2. 5. 53
Franz Petersen, Brunsnæs	16. 5. 53

Egen Afdeling:

Hans Petersen, Guderup	17. 6. 52
Peter Godt, Guderup	27. 7. 52
Peter Petersen, Egen	23. 10. 52
Hans Hansen, Dyndved	11. 12. 52

Havnbjerg Afdeling:

Nis Johansen, Lauensby	23. 2. 53
------------------------	-----------

Hørup Afdeling:

Jørgen Jensen, Lambjergskov	10. 12. 52
Jørgen Kaad, Høruphav	24. 3. 53
Jørgen Hansen, Høruphav	2. 4. 53
Chresten P. Speggers, Mjang	7. 4. 53

Kegnæs Afdeling:

Karl Kjær, Damkobbøl. Kegnæs	29. 5. 53
------------------------------	-----------

Ketting-Augustenburg Afdeling:

Chr. Thomsen, Sebbelev	30. 7. 52
Peter Thuesen, Augustenburg	26. 8. 52

Lysabild Afdeling:

Chr. Schmdtdt, Vibøge	19. 1. 53
-----------------------	-----------

Nordboæg Afdeling:

Jørgen Madsen Jørgensen, Pøl	18. 11. 52
Anton Clausen, Nordborg	9. 1. 53
Niels Skov, Nordborg	19. 3. 53

Notmark Afdeling:

Hans Eriksen, Almsted	17. 11. 52
Jørgen Møller, Hundslev	3. 2. 53
Jens Lang, Anholt	30. 3. 53
Hans Jørgensen, Hundslev	12. 4. 53

Svenstrup Afdeling:

Jørgen Lauritsen, Svenstrup 30. 5. 53

Sønderborg Afdeling:

Chr. Andresen 15. 7. 52
 Peter Nissen 4. 10. 52
 Johan Jepsen, Staugaard 17. 10. 52
 Robert Nielsen 23. 10. 52
 Chr. Matzen 11. 12. 52
 Hans Jensen 14. 12. 52
 Jürgen Peter Petersen, Sundsmark 22. 12. 52
 Chr. Christensen 14. 2. 53
 Peter Andersen, 15. 2. 53
 Jacob Jessen 24. 2. 53
 P. Hinrichsen 26. 3. 53
 Chr. Danielsen 11. 4. 53
 Nic. Johannsen, Dybbøl 28. 4. 53
 Jacob Møller 18. 5. 53
 Jørg. Brandt 30. 6. 53

Tandslet Afdeling:

Christian Møller, Tandshede 22. 12. 52

Vester Sottrup Afdeling:

Peter Clausen, Snogbæk 16. 7. 52
 Niels Matthiesen, Basaa 14. 11. 52
 Paul Paulsen, Sottrupskov 29. 11. 52

Tønder Amt

Arnum Afdeling:

Hans Olsen, Arnurn 12. 8. 52

Brede Afdeling:

Valdemar Tønder, Bredebro 30. 8. 52

Burkal Afdeling:

Edv. Andresen, Rens 10. 5. 53

Bylderup Afdeling:

Chr. Petersen, Lendemark 24. 9. 52
 Hans Blorn, Bredevad 20. 6. 53

Hviding Afdeling:

Laurits Lauritsen, Hviding 21. 2. 53
 Jens Lauritsen, Hviding 2. 5. 53

Nørre Løgum Afdeling:

Thysen Marquardsen, Landeby 25. 12. 52

Ravsted Afdeling:

Jes Lassen, Ravsted 15. 7. 52
 Peter Toft, Korup 4. 12. 52

Skærbæk Afdeling:

Hans Michael Hansen, Skærbæk 11. 4. 53

Spandet Afdeling:

Thomas Appel, Helteskov	2. 10. 52
Christian Fog, Spandet	21. 10. 52
R. P. Johansen, Spandet	10. 4. 53
Br. H. Bejer, Spandet	15. 5. 53

Tinglev Afdeling:

Claudius Munck, Tinglev	16. 3. 53
-------------------------	-----------

Tønder Afdeling:

Johs. Jensen	14. 2. 53
Heine Schmidt	24. 3. 53

Visby Afdeling:

Hendrik Lorentsen, Visby	22. 11. 52
--------------------------	------------

Ribe Amt

Ribe Afdeling:

H. Hansen, Ribe	7. 4. 53
-----------------	----------

